פרק ז א ומקומה. מקום הטומאה. הר"ם. [*ועיין מ"ש במשנה ז' פ"ג [בשם הראב"ד]]: כל העליות כו' טמאות. עיין מ"ש בשם הרמב"ם במשנה ה פי"ז [ל"ה עליה] [*ועיין מ"ש במשנה ז' פרק ג]: דנחשב כל הכותל כקבר סתום. דסיפא דקתני מפני שהוא כקבר סתום קאי נמי לרישא. אלא דנטר עד לבסוף ומסיק טעמא לטולהו בבא מהר"ם. ומ"ש הר"ב והגלדים טהורים. כיון דאפי' סדק ליכא כו'. עיין מ"ש בפ' דלעיל משנה ג' [*ועיין מ"ש בספי"ז]: [*היתה עלייה אחת ע"ג שני בתים. שכותל זה מפסיק בין שני הבתים. הר"ם. וכ"פ הרמב"ם]: כותל שוית. פי' הר"ב כותל הבנוי במקום שהיס מגיע כו'. [כדתנן בפ' בתרא משנה ו] לפי שאין שם חלל טפח. וכ"פ הר"ם. וא"ל דבמקום שהיס עולה מזעטו בוען הכותל מעובה וא"א שיהא בה חלל טפח שאם היה בה חלל טפח לא תתקיים מפני זעטפת היס ול' מהר"ס כותל שני הל"ל אין שם פותח טפח כדקתני בפרקין דלעיל אלא לורחא דמלחא

פרק ז א הטומאה. שעל גבה. סעל גבי הכותל: טמאות. שהכותל משמש להן ורלשי קורות העלייה תחוכות בכותל. והכותל גבוה והוי מחזלה לכל העליות שזו למעלה מזו. ודוקא כשמקום הטומאה טפח על טפח. דנחשב כל הכותל כקבר סתום ומביא את הטומאה לכל העליות. אבל אין שם טפח על טפח. בוקעת כנגדה והגלדים טהורים. ואין הכותל נחון מחלה על מחלה. כיון דאפילו סדק ליכא לגד העליות: עלייה אחת בנויה ע"ג שני בתים. *)[שכותל זה מפסיק בין שני הבתים] ועלייה בנויה ע"ג שניהם: היא טמאה. עלייה הראשונה שהכותל ההוא מגיע עד המעזיבה והטומאה בוקעת בה: וכל העליות שעל גבה טהורות. דמעזיבה שעליה חוצלת: כותל השונית. כותל הבנוי במקום שהיס מגיע שם בעת שהולך וסוער: טומאה בוקעת ועולה. אם

*) כ"ה בנ"א

פרק ז א הטומאה בכותל. ומקומה טפח על טפח א). על רום טפח. כל העליות שעל גבה ב). אפי' הן עשר ג). טמאות ד). היתה עלייה אחת על גבי שני בתים ה). היא טמאה ו). וכל העליות שעל גבה. טהורות ז). כותל שנית ח). טומאה בוקעת ועולה. בוקעת ויורדת

פ"ז א וכל העליות שעל גבה טהורות. דמעזיבה של עליה התחתונה חוצלת כך ל"ל בפי' רע"ז: כותל שונית כל"ל לפי הפירוש שהעתיק רע"ז. ואית דגרסי שנית לו שנות וה"ר יהוסף ז"ל ג"כ שני' שנות וכתב כן מלאתי. ואני שמעתי מפי הרב בצלאל אשכנזי ז"ל בילדותי בסיותי לומד בישיבתו טוסתא אחרינא שנותית ופי' דסיימו כותל שהוא טוטה ליטול בערבי מהניית *) וגם אחר זמן רב עתה בזקנותי מלאתי לאותו מנוקד בכתב ידו ז"ל שנותי הע"ן בנקודת שורוק והתי"ו בנקודת חירק והיא גירסת הרמב"ם ז"ל ופירושו שהוא מפ' כותל שנותי יקרא כותל שנתנוהו על כותל אחר והיו שני כותלים קרובים מאד והיתה הטומאה דחוקה ביניהם ע"כ. אבל הראב"ד ז"ל שם בהשגה מפ' דקאי אמאי דקתני ברישא וכל העליות שעל גבה טהורות וז"ל ואין הכותל הטמא כותלה אמר אברהם השמיט סוף המשנה דומה שלא נתגלית לו כותל שני טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואית דגרסי כותל שנית כו'. ומה שפי' בה הרב היומי הבל ורעיון רוח עכ"ל ז"ל ואולי שמה שכתב שהוא הבל ורעיון רוח כוון על הפירוש שפי' הר"ם ז"ל שהוא ג"כ פי' הרא"ם ז"ל וגם רע"ז"ל: טומאה בוקעת ועולה. אם יש טומאה תחתיו אין הכותל טהור

*) ל"ה עי' בכ' אלפסי ב"מ פרק המקבל שכ' וז"ל פי' משונית גמא ויש שפירשו ענין ובקרא מפרשה בל' ומשמעו ע"כ.

הלופי גרסאות

א שנית נר"ע שנות ופ"א שונית.

אליהו רבא

פ"ז א כותל שוית. עומדת בוקעת מ'. כפרק בתרא דמכילתין תנן אילו שוית מקום שהיס עולה בזעפו. והכא ה"פ מקום שהיס עולה בזעפו חשבי היס מעלין על שפתו שיריטון ותול הרבה עד שהכותל והשיריטון נעוה ככותל ועשהו לאלו שיריטון מותל לגיתו וסיימו כותל שוית ואם עומדת שם באותו שיריטון אע"פ שיש במקום הטומאה עב ע על רום עפח אינו מעמא סגיגיו אלא בוקעת ועולה. משום דקרקע עולה הוא וכל קרקע עולה אינו מעמא סגיגיו דאי לא תימא הכי אין לך מקום טהרה בעולם שהרי עמאה כל האדם מקבר אחר שבא מפני שהוא קבר סהוב ומעמא כל סגיגיו שכל הארץ סגיגיו הוא ודומה הוא אלא קרקע עולה אינו מעמא סגיגיו וה"ע הלי שיריטון שעשהו כותל לגיתו קרקע עולה הוא ואף ע"ג דאיכא במקום הטומאה עע"ע בוקעת ועולה:

תוספות אנשי שם

פ"ז א חי"ם ד"ה ומקומה כו' ועיין כו'. אין ענין דברי הראב"ד דשם לאלן דשם מיירי בטע"ט דהכלת טומאה ותצינתה שע"ז התנה הראב"ד דאיך שיהא אחל פחוי טפח דאם הטומאה ממעטת החלל טפח היא רצונם ואינה מגיעה ואינה מגלה ע"ש אבל במשנתינו דמיירי לענין טומאת קבר לטמא כל סגיגיו אדרבה מבואר מד' הראב"ד שם בהשגותיו דדוקא מיירי בטע"ט מרובן ואין בו חלל טפח זולת מקום הטומאה ואפשר שהבין הראב"ד כן כדי ליישב קושי' התוס' ברכות י"ע שנדחקו שם לומר דמיירי שהאריגות פרוחים כו' ע"ש ומ"ש הראב"ד נאמר דטפח פחות אין דינו לטמא כל סגיגיו וט' פ"י וחו"ק. (מ"ע כת"ר):

יכין

פ"ז א) שיש רווח טע"ט ממעל להטומאה מלבד מקום הטומאה: ב) לא מיירי שהכותל הטמא היה תחת אמצעה של עליה שע"ג ושוב בנה עליה ע"ג עליה. דבכה"ג באמת רק עליה ראשונה שמאהלת על כותל הטמא היה טמא אבל לא על העליות שהן שוב בניין ע"ג עליה זו [כרמב"ם פכ"ה מטו"מ ה"ג וד"]. אלא מיירי שהיה הכותל הטמא שהיה כקבר סתום גבוה הרבה. וראשי קורות של העליות שזו ע"ג זו. כולן תחוכות בנקבים שבכותל ומאהילות על קצת כותל הטמא. ועל רווח של העליות לפיכך נטמא כל רווח העליות. כיהו עליות דקתני לאו דוקא אלא גם החדר שתחת העליות שבצד הכותל משום דגם חדר ההוא תקרתו מאהלת על כותל הטמא. אבל בבנה חדר בצד הכותל הטמא. ומעזיבה החדר רק טוגע בהכותל הטמא. אבל אין המעזיבה של עליה מאהלת על הכותל ממש רק על פני הכותל הטמא. בהא לא מיירי הכא. רק בסיפא דמשמתיב בהסמיך לה סוכה דאע"ג דלת"ק החם גם בכה"ג טמא. ולא זו אף זו קתני. אפ"ה לר' יהודה בסיפא טהור דעליך שיהיה מאהיל ממש על הכותל הטמא: ג) זו ע"ג זו וכדאמרן: ד) דמדים במקום הטומאה טע"ע והאויר

תפארת ישראל

יכין

משנה

פרק ז א ומקומה טפח ע"ע. לאינו אין שם טפח הא אמרינן בפרק דלעיל דיהון מחלה על מחלה ואם היה למחלה על לד הבית הוי כמונחת בבית והוצלת בפני העליות ואין העליות טמאות. אבל הר"ב כתב דהכא אינו נידון מחלה למחלה כיון דאפילו סדק ליכא כו' וכ"כ הר"ם ואינו יודע מנין לכם זה. וראיתי לעיל בדפ"ה גבי מגדל כתב הר"ם דאי סתום לגמרי לא מסתבר שיחשב לא כלאון ולא כלפנים ע"כ משמע דבשבת דנפש' היא וא"ע: כל העליות שע"ג וכו' טמאות. וה"ה שהבית טמא שבומאה זו אינה משום שהעליות מאהילות על הטומאה דאפילו אין התקרות סמוכות ולא מאהילות כיון שהכותל הוא חלק מחלקי הבית והעליות כמלא שהטומאה בתוכן והיינו טעמא נמי דלקמן סמך לה סוכות טמאות כמ"ש מהר"ם כיון דקבר סתום הוא דופן לסוכה א"כ נכנסת הטומאה בסוכה פ"ב וכ"כ הרמב"ם בתורו פפ"ו גבי סוכה שהכותל הוא לד מלדי האהל הוא טמא שהרי הטומאה בתוכו ע"כ. אבל נדין זה דמתני' כתב רפב"ה מהט"מ כל העליות טמאות שהרי מאהילות על הקבר ע"כ. נראה דמשמע ליה דמתני' משום אהל אמר ולא כהך דסוכות

אחרונה

דשתם פליג ר"י והכא מוכיח ש"מ דמשום אהל הוא. ועוד מדקתני העליות טמאות ולא אמר נמי הבית טמא. משום דבית חלוק בפלוגתא דר"י. והשתא למאי דקי"ל בגי סוכות בת"ק ה"ה הכא הבית נמי טמא וכ"ש למאי דפי' לקמן דפלוגתא דת"ק ור"י אינו אלא בתוך סוכה לגפה אבל לקבר מודה ר"י א"כ הכא לכ"ע גם הבית טמא והא דתני העליות טמאות משום דבעי למיתני סיפא עליה שע"ג טמאה והשאר עהורות הני ליתא טוען טמאות: **אפי'** הן עשר טמאות. פי' הר"ב דהוי כל הכותל כקבר סתום. ודין קבר סתום שטמא כל סביבו הכתלים וגגו. וא"ל דהכא העליות עלמן אינם כקבר סתום והכתלים עהורין שהם עלמן אינם קבר אלא מאהילות על הקבר. ועוד דגבי בית סתום שהטומאה בתוכו ג"כ אם יש פחת לבית אין לו דין קבר **סתום** כמ"ש הרמב"ם בתורו רפ"ו וכ"ה הרי יש פחתים לעליות. אלא טומאת העליות אינו משום קבר. ולא כדמשמע מדברי מהר"ם לעיל פ"ו מ"ה: כותל שונית. לפי' הר"ב קשה מאי קמ"ל הא מתיה לה כמה זימני דלעולה בוקעת כנגדה לבד ומה לי אם היא לעולה פ"ו אם משום דבר אחר. והמפרשים כולם נתחבטו

נא היה

מלאכת שלמה

פ"ז א חוצלת כך ל"ל בפי' רע"ז: כותל שונית כל"ל לפי הפירוש שהעתיק רע"ז. ואית דגרסי שנית לו שנות וה"ר יהוסף ז"ל ג"כ שני' שנות וכתב כן מלאתי. ואני שמעתי מפי הרב בצלאל אשכנזי ז"ל בילדותי בסיותי לומד בישיבתו טוסתא אחרינא שנותית ופי' דסיימו כותל שהוא טוטה ליטול בערבי מהניית *) וגם אחר זמן רב עתה בזקנותי מלאתי לאותו מנוקד בכתב ידו ז"ל שנותי הע"ן בנקודת שורוק והתי"ו בנקודת חירק והיא גירסת הרמב"ם ז"ל ופירושו שהוא מפ' כותל שנותי יקרא כותל

אם יש טומאה תחתיו אין הכותל הזה מטמא כל סביביו לפי שאין שם חלל טפח: **נפש אטומה**. ליון שבנוים על הקבר והוא אטום שבנוי על הטומאה עלמה ואין המת קבור באחרון כדי שיהיה בו חלל טפח: בקבר סתום. דמטמא כל סביביו במגע: סמך לה סובות. לאפש אטומה דלעיל קאי.

דאמרינן הנוגע בה מן הנדדים מהור ואם **ויורדת** [ח]. **נפש אטומה** [י]. **הנוגע בה מן הצדדין. טהור** [יא]. **מפני שטומאה בוקעת ועולה. ביקעת ויורדת** [יב]. **אם היה מקום הטומאה טפח על טפח. על רום טפח. הנוגע בה מכל מקום טמא. מפני שהיא כקבר סתום. סמך לה סובות** [יג] **טבואות**

ציונים

נפש אטומה. תיפ' גלגלת יפ: ד"ה לוג. ויויל נג: ד"ה חכב. ואי' נתחיבי הכסב"ם ב"ב ק. ועי"ד ב"ה ב"ב ע"ב. מיי' פס פ"ז ה"ד: סמך לה. מיי' פס ה"ז:

אליהו רבא

נפש אטומה הנוגע בה מן הנדדין מהור. ואע"ג דאיכא בקבר החפור נק קע כמה טפחים אלא דהטומאה בנסר ומסמה עד הנסר ליכא רום טפח הנוגע בקרקע מן הנדדין מהור דקלקע ע"ם אינו מעפא מן הנדדיג: אם היה מקום הטומאה טע"ש כו'. הנסר שמכסה בו הקבר מיקרי נפש אטומה ומיקרי מקום הטומאה וקאמר אם היה הנסר שמכסה בו הקבר טע"ש על רום טפח שנבוה הנסר מן המת טפח הרי הנסר מעמא מקום קבר סתום כל סביביו והנוגע בה כנגד הנסר בכל שמכסה בהנסר עמא דהנסר שנעשה אהל סתום מעמא כל סביביו כל מה שתחתיו ובדתנן פ"ם בוורת בני אהרן כדבעינא למימר לקמן:

תוספות אנשי שם

תי"ש ד"ה נפש אטומה כו' וכמו שכ' הר"ב כו'. ע"ם ונ"ל וכמו שכתבתי בספ"ז כו'. ומדבריו נראה שמפ' דברי הר"מ והר"ב שכ' ואין המת קבור כו' דר"ל לאפוקי פיפא אם הי' מקום הטומאה טפח וכו' דאיירי בקבור באחרון וכו' בו חלל טפח ולהכי כ' הברי"מ בתבורו לא כ'

משנה אחרונה

בפירושה ולא נמלא דבר מקושב עי' בתוי"ט. ולע"ד נראה עיקר כני' הרמב"ם ופירושו דגרסי' כותל שנים שהם שני כתלים ולא כדמפרש הרמב"ם דבריטה איירי ברטוה בין שני הכתלים דא"כ מאי קמ"ל. אלא בבריטה בתוך הכותל איירי ובוצא קמ"ל והייבו לאחי דפי' לעיל הא דאמרינן בפרק דלעיל

אמרינן איזה שונית. מקום שהיה עולה בזעפו. ור"ל הכא שע"י זעף הגלים. מסיק היה שם על שפתו ברטון מחול ואבנים וכדומה. עד שברוב הימים מתהווה מהברטון זה כעין הר על שפת הים. והדייגים הדליים שם על שפת הים עומדין ברגלי ההר ההוא על שפת הים לאלים באופן שפתח האהל נגד הים והר ההוא הוא כותל לאמעי של האהל: מ) ר"ל באם היה טומאה טמונה תוך הכותל. אפי' יש במקום הטומאה טע"ש ממעל להטומאה. אפ"ה אין דינה כקבר סתום. מדאיתה בגין ממש [וכפ"ו מ"ו בטומאה תחת העמוד] אלא בוקעת ועולה וכו'. והבית טהור. ונ"ל דה"ה בטומאה רלוקה שם מדאא"ל לדון שם דין מחלה ומחלה אלא נידון בקליפת השוס [כפ"ו מ"ו]. והא דנקט כותל שונית. ה"ה כל כותל שבהתווה מקרקע עולם אלא לרבותא נקט שונית דאע"ג דמברראשית לא היה שם הר רק אח"כ נעשה. אפ"ה מדנעשה מעלמו אין דינו כנפש בעוי לעמא כל סביביו. הא אם לבר אדם עפר יחד כעין הר כדי שיהיה כותל לביתו והיה תוך ההר הזה טומאה טמונה והוה טע"ע על גבה דינה כקבר סתום (א): י) ר"ל בגין כמין עמוד הבעוי על הקבר אטום דהיינו שאין על הטומאה שהיא תחת העמוד אויר טע"ע: יא) דמדאין אויר טע"ע ממעל להטומאה. אין לנפש שע"ג דין קבר סתום לטמא בכל אדיו להנוגע שם. רק הטומאה בוקעת למעלה ולמטה ורק כנגדה: יב) דלכל קבר סתום תרתי בעינן שיהיה בגין בידי אדם ושיהיה נמי אויר טע"ע ממעל להטומאה משא"כ כותל שונית דאע"ג שיש טע"ע ממעל להטומאה עכ"פ לא נעשה בידי אדם. וכ"כ נפש אטומה דאע"ג דנעשה בידי אדם. עכ"פ אין אויר טע"ע במקום הטומאה ממעל להטומאה. ולהכי בזה ובזה אין בהן דין קבר סתום ומה"ט נמכו יחד ב' הדינין מכותל שונית ונפש: יג) אדסמיך לה קאי. שהיה טע"ע אויר ממעל להטומאה. והסמיך הסוכה להנפש דהיינו

יבין תפארת ישראל בועז

פרק ז (א) וכך נלפע"ל לייחב פי' המתיבו. ולזה נוטין גם דברי רבינו רב"א זצוק"ל. ובזה יתורץ גם קו' הראב"ד להרמב"ם (פכ"ה מטו"מ ה"ג) על שלא הביא סיפא דמשנה זאת. ולפי דבריו ניחא דסמך

כותל המשמש את הבית יהון מחלה לטמאה ובית המשמש את הכותל יהון בקליפת השוס. ובתבנו שם המעם בזה דמשום שהכותל משמש לבית אין לולה שבתוכו כשאר לולה אלא שדינן לה כאר בית משום שהכותל עפל לבית משא"כ בבית המשמש את הכותל. ובפרקין דהכא הדר לאוריי באיזה לולה דהוי כקבר סתום. והשתא אתי לאשמועינן דמשכחת לה אפילו בלולה בכותל בית יש לה דין לולה דעלמא והיינו לאחר שגמר כל בותלי הבית חזר ועשה כותל שנית באמצע הבית או סמוך לראשונה והרי כותל זו השנית אינה משמשת את הבית שבבר היה הבית גמר בלא כותל זה וכיון שאינו משמש את הבית ה"ל כלולה דעלמא והיינו דדייק בפרק דלעיל ותני גבי כותל המשמש את הבית כותל שאות לאויר והיינו כותל הראשון שלנו אחר אויר ולאפוקי כותל שנית שאין לה אויר. אלא דאיכא למידק אי בכס"ב איירי שבנה כותל אחר בתוך ביתו א"כ הייבו בית שאנשו דלקמן פע"ו מ"ד והתם תנן עומאה בתנן כלים שבבית ממאין אפילו אין שם פ"ם אלמא דאיכא לולה דבוקעת כעבה לבד הא מלחה בבר הקבר הרא"ש שם ונחתם בה וכתבנו מזה ג"כ בפ"ד: **נפש אטומה**. ל"ש הא מיירן לה כמה זימני דלולה אינה בוקעת אלא כנגדה ומן הצדדין מהור. וקיפא נמי אם היה מקום הטומאה עפא ע"ע וכו' הא מני לה דיהא הטומאה בכותל ומקומה עפא ע"ע ממעל כל העליות בדין קבר סתום והיינו כהך דהכא והא מו למה לי. ונראה דלולה מחני' לא אתי אלא לאשמועינן דין הנפש ובד דשתא איירי בקבר שבכותל שבו הטומאה היינו קבר ואתי הכא למימר שדין הנפש שעל הקבר דינה כקבר שאם הקבר אין בו עפא ובוקעת הטומאה כנגדה לבד. גם הנפש שעליו אינה ממעמת אלא כנגדה והצדדים עהורים. ואם מקום הטומאה בקבר פוחת עפא דמעמת כל סביביו גם הנפש ממעמה כל סביביו. שהנפש הואיל ולוכך הקבר נבנית דינה בקבר. והיינו דקתני נמי סמך לה סוכות שנעשה עוד סוכה סמוך לנפש גם הסוכה דינה כנפש וכקבר. וכ"ו מעבר שאין הסוכה לוכך לקבר ודמי לחופן דופקין דטהור לעיל בפ"ב. ונפ"ז אם סמך סוכה לקבר עצמו אפשר דמודה ר"י דעמא כיון שהוא לד מלבי הקבר והטומאה בתוכו כמש"ל. אבל מדברי הר"ב לא נראה הא דעמיקה שסמך הסוכה לקבר וז"ל בספ"ז טומאה בכותל וסמך לה סוכה לכותל הסוכה עמאה וכו' כ"כ אבל לשון המשנה משמע כדפי' דקתני סמך לה לשון נקבה אנפש קאי דכותל וקבר נקראין בלשון זכר: **הנוגע** בה מן הצדדין עהור. משמע דקבר עצמו נמי כך דינו דהא טומאה הנפש בטומאת הקבר כדפי' לעיל. וכן בריטא דייק לאיתני הטומאה בכותל ומקומה עפא דאי אין מקומה עפא אינו מעמת כל סביבו וטומאה בכותל היינו קבר. ומזה נל"ע על המוס' פ' המוכר פירות דף ק' שכתבו בשם ר"י דקבר אפילו אין בו פ"ם ממעמ כל סביבו דבקבא קבר סתמא כתיב ע"כ והרי משמעינו לומרת דקבר נמי שייך לולה: **סמך** לה סוכות. פי' הר"ב סוכות כעין מקלה. והרמב"ם מפרש כעין תקלה ומפרשי לה לאנפש אטומה קאי ונראה לפירושם דמשקוף ותקלה הם על גובה הנפש בראשו העליון ולכך קרוין משקוף ותקלה וממילא הם כנגד הטומאה שהם כנגדיו על הקבר ובוקע גם להם כנגדה. ושתא אין מקום לקושית תוי"ע דמ"ש הא מבלים שתחת הפרכה דהתם הפרכה מן הצד והכא המשקוף כנגד הטומאה שבוקעו שם. ואדרבה איפכא קשה מאי קמ"ל דהסוכות טמאות פטימא דלולה בוקעים כנגדה עד לבקיע ומ"ע דר"י דמשבר. אבל הביקר כפי' מהר"ם דסמך לה סוכות אסיפא קאי שיש במקומה עפא וסוכות אלו מן הצד וכמ"ש מהר"ם שבותל הוא וקמ"ל דנפש זו בקבר ומטמא כל סביבה כמו הקבר וכ"ו ס"ל שאינו בקבר כדפי"ל: **סוכות**.

עליו משקוף לסוכה. אבל בגא"י תקרה לסוכה. והקשה מהר"ר וולף וורמייז"א דמאי שנא מהא דתנן בס"פ דלעיל כלים שתחת הפרח מהורין. וצ"ע. ומהר"ם פי' וז"ל סמך לה סוכות כגון שכותל הנפש הוא כותל הסוכה מצד אחד טמאות. דכיון דכל כותל הנפש הוא מן הקבר וחשוב כקבר סתום והוא כמי דופן לסוכה א"כ נכנסת הטומאה בסוכה ולהכי טמאות הסוכות. כנ"ל לפרש עכ"ל. ולדבריו משמע דקאי אאם היה מקום הטומאה טפח על טפח: **ב** אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע. פי' הר"ב וכלה עד כאצבע מלמעלה לצד הגג. וכ"פ הר"ם ושיעור לשון המשנה אהל שהוא שופע ויורד ואינו עשוי כמו תקרה וכותל ישרה. אלא שנעשה משופע ששופע ויורד. ומלמעלה בגגו הוא כלה עד כאצבע. אבל הרמב"ם מפרש כמשמעה ששופע וכלה לצד מטה ששם אינו אלא כאצבע

ואם עשה לציון זה האמצע סוכות כעין משקוף. הסוכה הזו טמאה. לפי שהיא דומה לאהל המת: ור' יהודה מטהר. כיון שהיא מן הצדדים ואין הלכה כר' יהודה: **ב** כל שפועי אהלים באהלים. שאם היתה טומאה תחת השפוע אע"פ שאינה תחת הגג של אהל טמאה. כאילו היתה מונחת תחת הגג: וכלה יוד כאצבע. מלמעלה לצד הגג דלא חייסינן באהל של טומאה. אלא שיהא בחוטו אויר כשיעור טפח על טפח ברוס טפח מרובע: טומאה באהל. רוחב הגג שאינו משופע.

ב כל שיפועי אהלין: באהלין מ"ו). אהל שהוא שופע ויורד. וכלה עד כאצבע י"ז). טומאה באהל י"ח). כלים שתחת השיפוע י"ט). טמאות י"ד). רבי יהודה ממטהר מ"ו). טומאה טמאים כ"). כלים שבאהל

כאצבע מלמעלה

מלאכת שלמה

בפ"ק דסוכה תנן העושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל ר' אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין ומפרש התם בגמרא דטע:ייהו דרבנן משום דס"ל דשפועי אהלים כאהלים ע"כ ואליבא דר' נתן דאמר התם דר' אליעזר הוא הפוסל אע"ג דהלכתא כותי' מיהא קאי אי נימא דמתני' דלא כר' אליעזר אבל לחכמים שבדורו דאמרי' התם דפליגי עלי' בברייתא וס"ל דר"א הוא המכשיר וחכמים הם הפוסלין קשה דמי נימא דמתני' דלא כרבנן ושוב דקשה הלכתא אהלכתא דבהיא דס כה קיימא לן דהלכה כמאן דפסיל משום דשפועי אהלין לאו כאהלים והכא שתמא תנן כל שפועי אהלים כאהלים וצ"ע ע"ל ולא מצאתי מי שדבר בזה אם יש לחלק כמו שאכתוב בסמוך בס"ד בשם הר"ם והרא"ש ז"ל. ועיין במ"ש שם בסוכה פ"ק סימן י"א: ובלה עד כאצבע. פי' הרמב"ם ז"ל וכלה לצד מטה עד כאצבע ולשכא דמתני' כותי' דיקא דקתני יורד וכלה וכו' וכתבו הר"ם והרא"ש ז"ל וא"ע דלענין שבת אמרי' בפ' תולין דכילת מתנים אין בגגה טפח מותר לנטותה ומותר לפרקה בשבת דלא הוא

אהל

יכין תפארת ישראל בועז

דהייט שאין ראש הסכך על קלה הנפש. נמצא שסכך הסוכה אינו מאהיל אפי' על קצת מהנפש: יד) דלא דמי לפרח העמוד דתחתיו טהור [בפי"ז מ"ז] דהתם הרי אין על העמוד דין קבר סתום. דהרי קרקע עולם הוא. אבל דין טומאה רצוצה יש לו שרק בוקעת ועולה כעגדה ולהכי תחת הפרח טהור. משא"כ הכא הרי קבר סתום מטמא במגע ובאהל. וכיון שפני כותל הנפש הטמא הוא תוך הסוכה. הו"ל כאילו מאהיל הסכך על הקבר הסתום ועל האויר שתוך הסוכה. ודמי הכא ממש לרים פרקן אבל דהתם מדתחב ראשי הקורות תוך הכותל הטמא. הרי האהיל התקרה ממש על הקבר הסתום ועל אויר העליה. ולהכי באמת לא פליג ר' יהודה התם. משא"כ הכא מדהסמיך רק הסוכה להנפש ופני הנפש הוא תוך חלול אויר הסוכה ס"ל לת"ק דנש זה מחשיב כמאהיל על קבר הסתום. [ומצינו דוגמתו לקמן [בפי"ב] בנגע במשקוף של בית שמת בתוך הבית דטמא האדם. ופי' הרמב"ם [בפ"א מטו"מ הי"א] דמיירי דלרף ידו עם המשקוף דמהבית ידו בשוה עם המשקוף הו"ל כאילו הבית ידו לבית הטמא. ה"ל מדפני הכותל מצוף להמעזיבה. הו"ל כאילו היתה הכותל תוך הסוכה ומתוכן בזה קו' הכ"מ להרמב"ד בפ"ז מטו"מ וע"ש]: טו) לפי פירושינו הנ"ל נ"ל דס"ל לר' יהודה. דלא דמי לרים פרקן. דהתם תקרת העליות תמוכות על קבר הסתום ומאהילות עליו באמת משא"כ הכא דהסוכה רק סמוכה ולא המוכה על הנפש. ס"ל דלא תשיב כמאהיל על הקבר הסתום (ב): טז) נ"ל דמדלא קאמר בתר הכי כיצד. ש"מ דסיפא לאו פירושא דריסא הוא. אלא ה"ק בריסא כל שפוע וכו'. דלא תימא דוקא אהל שהתקרה שלו שוה מטמא טומאת אהלים. דהרי טומאת אהלים ממשכן נמרינן [בשבת דכ"ח א'] והתם היו דפנות ותקרה שוה ע"ג אלא בטומאה כל שפוע וכו'. ואמר כל דר"ל בין שהתקרה מוספעת על כותלים או שאין לאהל התקרה כלל רק שהופן האהל הוא בשפוע. ועי"ז נעשה כעין התקרה לאהל אע"ה דינו כאהל ומטמא טומאת אהלים. ולרמב"ם [פי"ח מטו"מ ה"ז] באמת גרים כילד בתר הריסא. א"כ לפי הך גרסא הכי קאמר תנא. אף שאמרנו שכל אהל שאין בו טע"ש נידון כרצוצה. אם"ה שפוע אהלים שגבוה מצד א' טע"ש. ותחת צד השני הוא נמוך מטע"ש אין בו דין טומאה רצוצה כשהטומאה במקום הנמוך ואין בו דין חילול בפ"ש כשהטומאה בתוך האהל. דנימא דמדאינן פתוחין ז"א טע"ש. אין טומאה עוברת מג"ז אלא הו"ל אותו חלול הקטן בחלול האהל ממש. וע"ז שואל ספיר כילד: יז) שכף שולי האהל שלמטה אינו גבוה מהארץ רק כאצבע: יח) הייט במקום שהיציר מטשא טע"ש מהארץ: יט) ר"ל תחת יריעת האהל במקום שנמוך: כ) ולא אמרינן דמדמוחת במקום שאין טע"ש בין

טומאה

ציונים

ב כל שיפועי שם פי"א ה"ט:

תוספות חדשים

פ"ז משנה א [בתי"ם סוף ד"ח] סכך. ולדבריו משמע. זהו דעת הרמב"ד רפ"ז מהט"מ משא"כ לדעת הרמב"ם דאפילו בני רצוה הוי דופן ע"ש בכ"מ:

אליהו רבא

ב אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד כאצבע. שכלה במקום יריעתו עד כאצבע גבוה מן הארץ דכמוך לארץ בסוף שיפועו אינו גבוה מן הארץ אלא כאצבע מ"מ טומאה באהל כלים שם עמאין טומאה שם תחת השיפוע במקום האצבע כלים שבאהל עמאין השיפועי אהלים אע"ג דלא בגיסי מערעא אלא אצבע הן כאהלים:

תוספות אנשי שם

כ' כן וכו' אבל לע"ד יש לפרש דבריהם דה"ק ואין המת קבור כו' דאי קבור באהלן וכו' בו אבל טפח לא הי' דינא דמשנה זו שייך בו כלל לא בריסא ולא בסיפא דהוא אהל ואוכן וכדבריו בחבורו וצ"ע. (נס"מ):

משנה אחרונה

וה"ה סמך לה בית ומשום דלאו אורחא לסמוך בית במקום הקבר אבל עושין שם סוכות לשומרי הפרות להכי נקט סיבות: **ב** טומאה באהל. לפי' הר"ב דמפרש אהל הייט גגו מקום שאין שם טפח. לא צריך למיתני טומאה באהל כלים שתחת השפוע ממאין. דאפילו אי שיפועי אהל אינם כאהל בכה"ג ממא שדרך עומאה לאתא ואיידי דבעי למיתני טומאה תחת השיפוע כלים באהל עמאין דהא ודאי משום השיפוע כאהל דאע"ג אין דרך עומאה ליכנס. נקט נמי דיש עומאה באהל. והרא"ש מפרש בספר אהל הוא מקום הרחב ושפוע הוא הקבר. ולדידיה תני סיפא איידי דיש:

קרי אהל: הנוגע בו מתוכו וכו'. דלד פנימי של אהל ולד חיצון שלו כשני כלים חשיב להו ולד שכלפי הטומאה ככלי הנוגע במת עצמו ולד שני ככלים הנוגעים בכלים. הלכך טומאה בתוכו הנוגע מתוכו טמא טומאת שבעה.

דה"ל אדם שנגע בכלים שנגעו במת. דתנן בריפ"ק דטמא טומאת שבעה: אבל כ"ל דאה"נ דלא אתא אלא לאשוקי דכותייהו דפשתן דהייו כל היוצא מן העץ] וכדתנן בפרק במה מדליקין [דף כח]: וכו' ע"כ: הנוגע בו מתוכו וכו'. באהל של פשתן מייירי שטמא טומאת

כלונגע: הנוגע בו מתוכו טמא טומאת שבעה. באהל של פשתן חייבי שטמא טומאת אהלים. הר"ש. [*ועיין בדבור דלקמן. ולא ידעתי למה דקדק לכתוב של פשתן והרי ברפכ"ז דכלים שנגעו בהדיא דבגד שק ועור מטמאין טומאת אהלים וקפסק הרמב"ם בפ"ה מהט"מ [הל' י"ב] וגם שם בפי"א [הל' ז'] הביא הכ"מ להר"ש ולא הרגיש בזה.

שבאהל יח) **טמאין** כ). **טומאה מתוכו** כא). **הנוגע בו מתוכו** כב). **טמא טומאת שבעה** כג). ומאחוריו

אבל כ"ל דאה"נ דלא אתא אלא לאשוקי דכותייהו דפשתן דהייו כל היוצא מן העץ] וכדתנן בפרק במה מדליקין [דף כח]: ומאחוריו

מלאכת שלמה

אהל כיון שאין בגגה שפח לענין טומאת אהל שאני כדאיתא בתוספתא וכו' ע"כ: הנוגע בו מתוכו וכו'. באהל של פשתן מייירי שטמא טומאת אהלים ומקבל טומאה אע"ג שהוא נטוי לאהל ותורת בית עליו לענין לחוץ בפני הטומאה וכיון שהוא מקבל טומאה וגם חוץ בפני הטומאה אין בדו כפתוחו

יכין — תפארת — ישראל — בועז

הטומאה להיריעה שע"ג תהיה הטומאה בוקעת ועולה ויורדת. ומדאין החלול ההוא פתוח טע"ט לחלל של האהל. אלא שהפסנו הטומאה כלל מהחת הרדוד לתוך האהל. אלא אמרינן דמדעכ"פ מעורבים ב' האוירים. בעל החלול הקטן הזה לגבי האהל וכמוחת טומאה באהל דמי. מידהו דוקא הכא שב' האוירים הם תחת תקרה מ'. וכחור שבבית דמי. דמדאינו מפולש ומשהמם לבני הבית כחלול של בית דמי. ולא דמי לחללים שבעובי כותל מגדל [כפ"ד] דלא בטלו לגבי מגדל. דהתם לתשמישין בפ"ע עשויים ולא להשמישי המגדל. משא"כ הכא הוא אותו חלול כשאר זוית שבבית. אבל חור מפולש שבכותל בין בית לבית שאין בהחור טע"ט פתוח אע"ג שטומאה ככנסת לתוכו מהבית לטמא במחצה למחצה [כפ"ו מ"ד] עכ"פ אין הטומאה מתפשטת מהמחצה ולהלן. ובפתוח החור פחות משפח רק לבית מ'. כ"ל דמדפתוח רק לגד מ' רק להשמים הבית שפתוח לו עשוי ואינו נידון במחצה ומחצה. אלא אם הטומאה בבית כולו טמא: כא) שהטומאה מוכחת תוך חלול האהל. בין שטומחת תחת מקום שהיריעה מונשא שם טע"ט או תחת הספוע הנמוך שם מטע"ט (ג). וה"ה בכל אהל שקירויו שוה ויש חור בכותלו. רק מדאיירי בספוע אהלים נקט הך דינא הכא. ומיירי נמי רק באהל הנעשה מלמר ופשתן או שער בע"ח. דמקבלי טומאה אע"ג דאיכא ב' לטיבותא שאינו כלי. וגם מחובר בארץ. דאי באהל הנעשה משאר גדולי קרקע. הרי אמק"ט רק בתרתי לריעותא דהייגו שאינו כלי וגם אינו קבוע בארץ. וכיון שכן אין חילוק בין תוכו לאחוריו דבנטמא מ' נטמא חבירו ככל כלי מטולטל. [כך נ"ל ביותר הר"ש דלוקמא בפשתן דוקא. ועי' בפתח האהל סי' א' ב']. ומיירי נמי שהיה כזית ממת וכדומה תוך האהל והשמא בשנגע בו הטהור. כבר הוציאו הטומאה מהאהל. דאי בעוד הטומאה תוך האהל. אפי' בנגע בו אז הטהרה מאחוריו טטו"ז [ועי' פתח האהל סי' ז]:כב) לאחר שיצא המת: בג) ודוקא הנוגע

(ה) ולא עוד אלא אפי' בהאהיל כזית ממת על אהל קבוע אפי' הוא של פשתן. ואפי' הוא כלי כיון שהוא קבוע לא נטמא האהל. אלא רבתה תורה שיהיה האהל נטמא אפי' הוא קבוע רק בשהכניס הטומאה לתוכו. ולא בשהאהיל הטומאה על האהל. אלא הו"ל כהאהיל מת על בית קבוע שלא נטמא הבית. (ו) אמנם בהאהיל אחת מטומאות המת שמטמא באהל על אהל שאינו קבוע בארץ אז יש חילוק. דאם האהל הוא כלי. דין שהוא מאותן המזכרים לעיל סי' ג' או משאר מינים המזכרים לעיל סי' ד' שמק"ט. אז בהאהיל טומאת מת עליו נטמא הכלי הטוא בכל גדליו. אף שלא האהיל רק בגד ג'. ובאין האהל כלי. והאהיל טומאת מת על האהל. אע"ג שאין האהל קבוע. בין שהאהל מלמר ופשתן או ממין אחר. אמק"ט בגד. וכדאמרן דלא רבתה תורה לאהל. רק בשהטומאה מצפים ולא בשהאהיל טומאה על האהל מבחוץ. (ז) אהל הנעשה מהמינים המזכרים בסי' ג' והיה האהל קבוע בארץ. אפ"ה כל עוד שהמת בתוכו. כל הנוגע בו אפי' מאחוריו. הו"ל כנוגע במת עצמו. וכשפוד באהל. ור"ל שהשפוד נגע באהל מבחוץ. דאמרינן דאין האהל מתחשב (כפ"ח מ"ג) למשוה שהמת עדיין באהל. הו"ל השפוד שנגע בהאהל מבחוץ כאילו נגע בהמת עצמו. אולם משיצא המת מתוכו. הנוגע בו אז מתוכו הו"ל כנוגע בכלי שנגעו במת. אבל הנוגע בו אז מאחוריו. הו"ל כנוגע בכלים שנגעו במת דטמא רק טומאת ערב (כפ"ח מ"ב) הא בכלי אין חילוק בין תוכו לאחוריו. (ח) אבל אהל הנעשה ממינים המזכרים סי' ג' וסי' ב' כשהוא כלי. ואינו קבוע בארץ דהו"ל תרתי לריעותא דמק"ט. וכדאמרן לעיל (שם) לפיכך בשעה שהמת תוך האהל. אף דטמהיל על אהל זה גם מאחוריו. הו"ל כמאהיל על המת. דאהל כמלא טומאה דמיא. וכלי המק"ט אינו חוצץ. וגם הנוגע באהל הזה אפי' מאחוריו בעוד המת בתוכו הו"ל טומאה בחיבורין וטמא. וכמ"ש גם"ל ברים מכילתן. עכ"פ כשיצא המת מהאהל. הנוגע בו בין מצפים או בחוץ טמא. לכיון דכלים הם ואינן קבועים בקרקע. הו"ל כנוגע בכלים שנגעו במת [כל שמוגה אלה יולדו על ברכי רבותינו משניות דשבת (ד' כ"ח ב') ותתוס' שם. ומרמב"ם והרא"ש וכס"מ ורמב"ן (פ"ה מטו"מ הי"ב) ובהר"ש בפרקין מ"ב ודו"ק]: (ג) ומ"ש הרמב"ם (פי"ח מטו"מ ה"י) היתה מוחתת תוך הספוע. נ"ל דר"ל שמוחתת במקום הגמוך שבאהל

מתכות. בכל הך דוקא בתרתי לריעותא מק"ט דהייגו שהוא כלי ואינו קבוע בארץ או מק"ט בשהאהיל. ואינן חוצצין בפני הטומאה. הכל כמבואר בסי' ג' חוץ מכ"ח אף בתרתי לריעותא עכ"פ מדאמק"ט מגבו לפיכך אם גבו נגד הטומאה לא נטמא הכ"ח. וגם חוצץ בפני הטומאה כשהוא סמוך עם דפנות אהלים או עם המעזיבה. דבלי דפנות אהלים. אפי' היה הכ"ח סתום עם ג"מ אינו מגיל רק על תוכו. אבל תחתיו ולמעלה ממנו טמא [כפ"ט מט"ז. ועי' מחצצים סי' י"ב. ועי' עוד לקמן בפ"ז כמה אופנים הבאה טומאה וחציצה בפני הטומאה]. ובל זה בסבי' המאהיל כלי ואינו קבוע בארץ. אבל בהדא לריעותא. דהייגו שאינו כלי אפי' אינו קבוע בארץ. או שקבוע בארץ אע"פ שהוא כלי גם בהאהיל על המת לא נטמא הוא עצמו וגם חוצץ בפני הטומאה אלא תבקע בו מלמעלה למטה ממנו או אפכא. וגם לא מגד מ' לגד האחר במפסיק בין ב' אהלים. מיהו כל זה להראב"ד ותוס'. אבל להר"ש (פ"ח דאהלות מ"ח) כל דבר שנטוי כאהל. אפי' הוא חרש מלמר ופשתן וכ"ש משאר דבר אף שמק"ט ונטמא האהל עצמו. אפ"ה חוצץ בפני הטומאה. (ג) אהל הנעשה מעצם או זכוכית או מבריות היש או כלי המחזיק מ"ש. בכל הך אפי' כשיש בהן תרתי לריעותא. שהן כלי ואינן קבועין בקרקע. אפ"ה כשהאהיל על המת. לא נתטמאו הן עצמן. וחוצצין בפני הטומאה. אולם כל המזכרים בג' כללים הנ"ל אם האהיל על הטומאה והטהרה ביחוד אפי' רחוקים הטומאה והטהרה זמ"ז אלף אמות נטמא הטהרה. וכל הך דאמרינן נגייהו בג' כללים הנ"ל שחוצצין בפני הטומאה היינו בין שהיה הטומאה למטה מהדבר החוצץ והטהרה למעלה ממנה או אפכא אז שהי' הדבר החוצץ נטוי כדופן באמצע האהל בין הטומאה לטהרה. (ד) אהל הקבוע בארץ ואפי' הוא מלמר או פשתן אם נגע בו כזית או שאר טומאות ממת מבחוץ בחופן שלא האהיל האהל על הטומאה. או שמ' משאר אבות הטומאה שאינן מטמאין באהל. נגע באהל אפי' מבפנים. לא נטמא האהל. דמדמקבע בארץ הו"ל כבית בנוי בארץ שאמק"ט כלל. מיהו גם באינו קבוע בארץ. דוקא אם הוא כלי מהמזכרים לעיל בכלל. מ' ב' מק"ט בנגע בהן שום טומאה מבחוץ או מבפנים. ואז שני הלדדים טמאין. אף שלא נגע רק בלד מ'.

כלונגע

בגד

מאחוריו

בפתוחו

שבאהל

מאחוריו

מאחוריו

**מאחוריו

ומאחוריו טמא טומאת ערב. כתב הר"ב וכולה מתני' מיירי לאחר שילא המת מן האהל. דאילו בעוד המת שם אפי' הנוגע מאחוריו טמא טומאת שבעה. כדתנן במשנה ג דפ"ב. אין האהל מתחשב. הר"ש [*ועיין במשנה ב פט"ו] ומהר"ם חילק בין שפוד לאדם. דבאדם לא. ובמגדל פי' דהכא מיירי בנוגע במה שהוא מרודד וגרר בארץ. דביה יש לחלק בין נוגע מתוכו למאחוריו. כיון דתוכו אב הטומאה אפי' לאחר שילא המת מתוכו דין הוא שכל תוכו יהא שוה. אבל מאחוריו איו שוה ע"כ: [*טומאה מאחוריו. ל' הרמב"ם בפי"ח מהט"מ [הלכה ז'] היתה הטומאה על אחורי הסיפוע]:

טומאה

ומאחוריו טמא טומאת ערב כד). טומאה מאחוריו. הנוגע בו מאחוריו. טמא טומאת שבעה. מתוכו. טמא טומאת ערב. בחצי זית מתוכו ובחצי זית מאחוריו. הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו. טמא טומאת ערב כה). מקצתו כו) מרודד על הארץ כז). טומאה תחתיו כח). או על גביו כט).

טומאה

אבל הנוגע מאחוריו טמא טומאת ערב. כדתנן כלים [בכלים] טמאים טומאת שבעה. השלישי. בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. ובטומאה מאחוריו הוי איפכא דלד חיטון בכלים הנגעים במת. ולד פגימי בכלים בכלים. וטעמא דלד פגימי ולד חיטון נחשבים כשני כלים. דכשהטומאה בתוכו כיון דמגיל מלהיות הטומאה בוקעת ועולה אין לו כח לטמא הנוגע בחוץ טומאת שבעה. וכשהטומאה בחוץ כיון דמגיל מלהיות הטומאה בוקעת ויורדת אין לו כח לפגימי לטמא הנוגע בו טומאת שבעה. ומ"מ האהל טעמו בין בפנים בין בחוץ טמא טומאת שבעה דהוה ליה כלים בכלים. וכולה מתניתין מיירי לאחר שילא המת נון

האהל: בחצי זית מתוכו ובחצי זית מאחוריו. האהל טמא ממה נפשך טומאת שבעה שמלטרף חצי זית שבתוכו עם חצי זית [שבאחוריו] אבל הנוגע בין מתוכו בין מאחוריו. אין בו אלא טומאת ערב. דכיון דליכא כזית במקום אחד אי אפשר לכל לד ליחשב. אלא ככלים בכלים הלכך הנוגע טמא טומאת ערב: מקצתו מרודד על הארץ. לאחר שפירשו האהל. סרח העודף ביריעות האהל פירשו אותם בארץ: מרודד. תרגום וירקעו את פחי הזהב (שמות לט) ורדידו: טומאה תחתיו. תחת אותו רדוד: או על גביו. על גבי הרדוד:

מלאכת שלמה

בתוכו הלכך לד פגימי ולד חיטון חשובים כשני כלים לד שכלפי הטומאה כנוגע במת ולד שני הוי ככלים בכלים: בפי' ר"ע ז"ל אין לו כח לפגימי לטמא הנוגע בו. אמר המלקט איני יודע למה לא אמר אין לו כח לטמא הנוגע בפנים כמו שאמר בראש דבריו אין לו כח לטמא הנוגע בחוץ וכמו שהוא בפי' הר"ש ז"ל ומשמע דאין לו כח דסוף דבריו דהר"ש ז"ל קאי

בוקעת

אחיטון ולא אפגימי דוק: בחצי זית מתוכו ובחצי זית מאחוריו. האהל טמא ממה נפשך וכ' נתן פליג בתוספתא דס"ל דאפילו האהל שהוא מלטרפים שני חצאי זיתים לטמא אותו דאם מגיל על ידי אחרים כ"ש שיגיל על ידי עצמו. הר"ש והרא"ש ז"ל: מקצתו מרודד על הארץ. פי' הרא"ש ז"ל מקצתו של האהל הנטוי שוכב על הארץ ואין בו שפוע כלל לא

יבין תפארת ישראל בועז

הנוגע בו. אבל הנכנס להוכו לאחר שהוציאו המת לו נטמא ולא נגע בו. שהור לגמרי. דרק מת עצמו ממטא גם במשא והאהל ולא הדברים שנטמאו בו [כרמב"ם פ"ט מטו"מ. ועמ"ש נס"ד לעיל פ"ח מ"ג]:

בד) דדייקינן לד היריעה שכלפי פנים ככלי שנגע במת. ולד חוץ של היריעה ככלי שנגע בכלי הראשון. והרי בכה"ג רק אלו הב' כלים טמאים טו"ז. ולא האדם או כלי שחזר ונגע בכלי הב' [כפ"ח מ"ב]. ולא דמי הך יריעות האהל לכלי שהאהיל על המת. דבטומאת בלד א' דוקא בנטמא במשקין לא נטמא כולו [בכלים פב"ה] אבל בשאר טומאות כולו טמא. וי"ל כלי שאני שאינו חוצץ בפני הטומאה [כפ"ו מ"ח] אבל הכא אע"ג שכל האהל נטמא. עכ"פ הרי לד פגימי ולד חיטון חוצץ בפני הטומאה שלא תבקע להלן. [ות"ש שיטת הרמב"ם פ"ה מטו"מ הי"ב. שב' דגם אהל לגמר ופשתן אף שהוא טמא. אפ"ה כשהוא נעוי כאהל חוצץ] ומדמשמעין ב' לדדי האהל בדינן להכי דייקינן להו כב' כלים שנגעו זב"ז. [מירהו ק' הרי כל עוד שהיה המת בתוך האהל. גם לד החיצון של האהל היה מטמא טו"ז להנוגע שם. וכיון שכן היאך אחר שהוציאו המת מהאהל פרח ממנו הומר עומאתו שבאהלה. שלא יטמא מהשאת להנוגע שם רק טו"ש. וכי טומאה שנה להיכן הלכה [כפסחים ל"ב ב']. ואת"ל הך טו"ז שהיה לד החיצון משמא מתחלה לאו טומאה מגע עצמו היה רק ממת המת שהיה לא בתוכו דמדאין האהל מתחשב הו"ל כאילו נגע בהמת עצמו. עכ"פ מ"ש מסא [כלים פי"ח מ"ז] כרע שהיה טמוי"ז וחיבבה למעה כולה טמוי"ז אע"ג שהמעה מתחלה שהוא היתה. אפ"ה מדחיבבה להכרע מתחשבה כגוף א' וכולה ממא טו"ז כ"ש הכא שמתחלה בשעה שנטמא לד פגימי. גוף א' היה מציקתא עם לד חיצון. ואיתא לא נימא שגם לענין לטמא הנוגע לא יחשב כגוף אחד חיצון לפגימי. ואת"ל דוקא לענין טומאת עצם הגוף המתחבר אחרינן המה והכא דמתחבר כולה כגוף א'. מ"מ לטמא אחרים כמו דמחלקינן הכא בין לד חיצון לפגימי כ"כ מחלקינן המה בין טוגע לכרע או בהמה שמתחבר להכרע. עכ"פ ק"ל דיון דדייקינן לד חיצון ככלי שנגע בפגימי. א"כ הו"ל לעשות הנוגע לגמרי וכ"כ לד חיצון שהור לגמרי דהרי מגע בית הסתרים היא שמא"ע [כחולין עב"ב. ורמב"ם סוף טו"מ]. ואת"ל דאפ"ה מטמאינן הנוגע משום חיבורין. ליתא דכבר כתבו תוס' [שבת י"ז א'] דבמפסיק דבר שלא נתפשט בנגע בעיקר הטומאה אין שם דין טומאה אחרינן. ותו דהרי הר"ב כתב בעצמו שהאהל בין בפנים ובין בחוץ טמא טו"ז. והיאך יטמא לד חוץ טו"ז. והרי תפשיט לי' כב' כלים. ושם לא נגעו אז"ז רק בטומאת ביהסת. ונ"ל דדוקא בנטמא הב' מלד נגיעה. אחרינן שפיר דמגע ביהסת המ"ע. אבל הכא הא דמטמאינן לד החיצון אינו משום שנגע בלד הפגימי. דהרי בטמא גוף א' הוא לד הפגימי עם לד החיצון וכמו שהאהיל זה על המת כן האהיל זה. רק דאפ"ה הקילו בהנוגע בלד החיצון מפי מבטנע בלד הפגימי. משום דלד חיצון חוצץ בפני הטומאה קלישא טומאתו גם לענין הנוגע. ומה שאמרו דטומאו דהוה ככלים בכלים. אלא שיהיה הכא ממש כנגיעת כלים בכלים. אלא ר"ל שהקילו חכמים בנגיעת החיצון שיהיה שוה בדינו כנוגע בכלים שנגעו בכלים ושיהיה ממא רק טו"ש. תדע דאי בשמת ככלים בכלים מדין להו. הרי הנוגע כלים בכלים בחיבורין לתוס' שבת [י"ז א' ד"ה שאמר וד"ה אמר] גם הקילו טמו"ז [דלא כרמב"ם פ"ה מטו"מ] אע"כ דלחמרינן דרק לענין קלות דין עומאתו הקילו לדין כלים בכלים ודו"ק]: כה) ב"ל דעשה הדבר. דהרי בכל ב' חצאי שיעור החמור מלטרף להקל. ואין הקל מלטרף להחמור [כבלים פב"ז מ"ג ותרומות פ"ח מ"ה ומעילה פ"ד מ"ד] והרי ה"ל לענין שילטרף חצי זית שבחוץ להחצי זית שבפנים. הרי בשר המת שבלד א' אין בו כח לטמא לד הב' רק טו"ש ואיך ילטרף להבשר שבלד הב' שחמור ממנו. שיטמא לד הב' טו"ז. להכי החמור מלטרף להקל. ונחשב לד הב' כאילו כל הכזית בלד הא' ודו"ק. מיהו כל זה להנוגע בהאהל אבל האהל בעצמו ודאי טמו"ז. דלגבי אהל עצמו. ודאי מלטרפי נגיעת ב' החצאי זיתים כדבנן דר' יוסף [לעיל רפ"ג ושי' רמב"ם פי"ח מטו"מ ה"ז ושי' עוד שם פ"ד ה"ג]: כו) של יריעות האהל: כז) דבכה"ג אין האויר פחות מטע"ש שתחת הרדוד משורב עם אויר האהל עצמו. דבמעורבים ב' האויריים במקצת הרי כבר אמרנו דדינו כשאר האהל: כח) תחת אותו רדוד. וכגון שהטומאה מונחת בגומא תחת הרידוד: כט) ע"ג הרדוד: ולף

ממוכר וקנוש בקרקע דכל ממוכר אין מקבל עומאה חוץ מאהלים אם הם כאהלים של משכן פשתן ושק ושור אפילו ממוכרין עמאין. עיין במשנה לתנן ספ"ה מכשי"מ. והרדיא דכפ"מ יריעה וסקורטיא דחולצין מייני אהלים שאינם עשויין מעיני אהל של המשכן וממוכרין דלא מקבלי עומאה. ולפ"ז י"ל דמתני' דהכא באהל שאינו ממין המשכן ואינו מתוכר וכלל דינים אלו בכל המקבל עומאה אינו חוצץ וכל מתוכר וקנוש בקרקע אינו מקבל עומאה חוץ מפשתן וחבריו שהיו באהל המשכן גלי קרא שאינו חוצץ ומטמא כל אשר באהל. ודבר המקבל עומאה שאינו חוצץ. יש בו מחלוקת הר"ש ושיטתו סוברים שזהו דוקא אם אינו נעוי ולא מצופה כדרך האהל אבל אע"פ שמקבל עומאה חוצץ דמחשב כשני כלים והכי מפרש מתני' דפ"מ שעשויין אהלים חוצלין שנעוים כמין אהל. ומתני' דהכא נמי באהל נעוי אירי. אבל אתוס' והראב"ד לא ס"ל לחלק בין אהל נעוי לאינו נעוי דאפילו הוא נעוי כל שמקבל עומאה אינו חוצץ ודוקא מתוכר לקרקע שאינו מקבל עומאה חוצץ וכגון שאינו ממין אהל המשכן דאהל המשכן אפילו מתוכר מקבל עומאה ואינו חוצץ. ומתני' דרפ"מ שעשויין אהלים היינו שמתוכרים ואינם ממין אהל המשכן שאין מקבלין עומאה וחוצלין ומתני' דהכא באינו ממין אהל המשכן ומתוכר שמקבל עומאה ואינו חוצץ: מקצתו מרודד על הארץ. בשלא כ"ש מודו דהרדוד לא חשיב אהל כיון שאין

תחתיו

ציונים

מקצתו מרודד. שם פ"ח:

אליהו רבא

בחצי זית מתוכו כו'. והאהל עצמו ממא שבעה וכי נתן פליג בתוספתא:

תוספות אנשי שם

ב תי"ם ד"ה ומאחוריו כו' כו' בין שפוד לאדם כו'. תימה כיון דשם מוכח דהשפוד שנגע אף מאחוריו של אהל נעשה אבי אבות הטומאה לטמא אדם הנוגע בו טומאת ז' כ"ש אדם הנוגע בעצמו באחוריו של אהל אינו דין שיטמא ז'. (רש"ם): ד"ה טומאה מאחוריו לשון הרמב"ם כו'. נ"ע למה לא הביא גם לשון אריאל העומאה תוך הסיפוע הנוגע בו מתוכו כו' ועוד נ"ע דס"ל לכתוב הלשון דהר"ש והר"ב מפרשים עומאה מתוכן שיינו מתוך האהל ולומר דאהל הרמב"ם אינו מפ' כן רק פירשו על סיפוע. ועי' בפיה"מ להר"מ שב' שהולך לפרש כן מפני שבמי בתוספתא העומאה תחת הסיפוע כו' בחצי זית מתוכו בחצי זית מאחוריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו טמא טומאת ערב ואמר על כ"ז והאהל עצמו ממא טומאת ז' לאדם כאלו שהדבור אמנם הוא על הסיפוע עכ"ל והביא ג"כ הכ"מ שם. ולע"ד פשוט הוא לפרש על סיפוע מדאמר בבי שפוע אהלים. (לה"מ):

משנה אחרונה

חוצץ לטמא מלטרפין וטמא דאוצלין זה ע"ז. ובאמת בתוספתא פליג ל' נתן ומשמע שהאהל חוצץ אף ע"ז עצמו. ונראה כדפי' דטעמא דתנא דמתני' דנזר בתרוייהו עומאה גדולה משום אהל שאינו נעוי. והיינו שבתנו הר"ש והר"ב נסיפא דוקא הנוגע אהל הנכנס לתוכו מעור שהאהל חוצץ ע"כ והא איהו מהסבורים דאפילו עומאה מת מעמא באהל לקמן ספ"ח וס"ל האהל עצמו עומאה. אלא כולה עומאה דהכא מדרבנן הוא. ודע שכ"ז הוא שמת הכ"ש והכ"ב כאן ולקמן רפ"ח. אבל אתוס' והראב"ד לא ס"ל חילוק בין אהלים לאהל דבריהם לענין אם הוא

בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וטומאת האהל. אבל הנכנס לחוכו מיאור אם לא נגע בו: מקצתו. של אהל: מרודד על ארובה שבין בית לעלייה. וטומאה בבית: רבי יוסי אומר מציל. על העלייה: כנטיית האהל. שהארובה באויר האהל. אז מציל על כל העלייה שחוץ לאויל: **ג** כלן טמאים. כל הכלים המונחים תחת המשקוף של פתח בחלל הפתחים מבחוץ כלן טמאים. לי"ת

[*טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. פי' וכלים שתחת הרדוד טמאים. כיון דאין אהל טפח מפסיק ביניו לטומאה. מהר"ם]: רבי יוסי אומר מציל. ואע"פ שאין גגו על הארובה שהאהל מציל בכסוי. הרמב"ם ספ"ג מהט"מ. והראב"ד כתב שאין זה הטעם כלום. אלא שחושבין המרודד מן האהל כספופי אהלים. ע"כ. ואחרי שהעתיק הרמב"ם דברי ר' יוסי הרי שפוסק דבריו להלכה. וגם בגמ"י מצאתי בפי' המשנה הלכה כר"י. ולפי שבנוסח שלנו לא ראה הר"ב פסק הלכה. נמנע גם הוא מלכתוב. וסבר שסמך הרמב"ם על הכלל דבפי' מי שהוליאוהו [דף מו] ר"י

טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת (ל). **אהל שהוא נטוי בעליה. מקצתו מרודד על הארובה שבין בית לעליה** (לא). **רבי יוסי אומר מציל** (לב). **רבי שמעון אומר אינו מציל** (לג). **עד שיהא נטוי כנטית האהל: ג המת בבית. ובו פתחין הרבה. כלן טמאין** (לד). נפתח

ור"ש. הלכה כר' יוסי: **ג המת בבית** כו' כולן טמאים. פירש הר"ב אע"פ שהפתחים נעולים דגזרו חכמים טומאה כו'. וכן

מלאכת שלמה

חציב אהל: ר' יוסי אומר מציל. והלכה כמותו: **ג המת בבית** ולו פתחים וכו'. מוכח בתוספתא דלענין מאהיל על גביהן קתני כולם טמאין ובפ"ק דבילה דף י' פי' רש"י ז"ל ולו פתחים כולן פתוחין או כולם סגורין

ע"כ ולפי זה נראה דגבא דנפתח מ' מהן קאי אכולן נעולין ובגא דחציב אחד מהן קאי אפילו אפתוחין או אפסר דלא כוון רש"י ז"ל בפירושו רק אכולן טמאים דקתני בריש דבין פתוחין בין נעולים כולן טמאים ומ"מ בין

ציונים

אהל שהוא נטוי. שם: ג המת בבית. פילוגין פת. בילה י. ע. נז: חולין קמה: ד"ם ירוש. ונתחוגם הרמב"ם פי' קל"ש ותמכ"ב. מיי' פ"ז מהט"מ ה"ב:

אליהו רבא

מקצתו מרודד על הארובה כו' רש"ל אינו מציל. משום דדבר המקבל טומאה הוא וכל המקבל טומאה אינו תוכן בפני הטומאה אע"כ נעוי כנטית האהל דמציל משום אהל דבזיכה הכתוב היא דאהל אע"ג דמקבל ע"ו מאה תיכן וכ"ש סבר אע"ג דלא נעוי כנטית אהל כו"ל אהל וכה"ג אינה בתוספתא נעוי ע"ג קיים דוקניים פי' קיים יוצאים מקרם אחד ומתפרדין למעלה לארבעה רבי יוסי אומר מציל ורש"ל אינו מציל עד שיהא נעוי כנטית אהל שיהא נעוי על ארבעה עמודין נפרדין:

משנה אחרונה

מתחתיו חלל. אבל מקצתו מרודד על ארובה שיש מתחתיו חלל הבית סי"ל לר' יוסי דחציב אהל שהאיר אינו מקבל טומאה וגם שיקבו נעוי והרדוד הוי כספופי אהל ול"ש סבר דבעינן כולו נעוי במחיצות סביב. ול"ל דקדקה שע"פ ארובה לעיל פ"ה מ"ב כיון שיש מחיצות לקדירה מיקבי נעוי ומודה ר"ש וכ"מ גבי כוורת פ"ב והכא בסתם אהל דעלמא שהוא מחוכר אייני וה"ג מתוכר בעלמא ואינו מקבל טומאה וס"ל דאינו מציל על מה שע"ג אע"ב הוא נעוי. ומכאן מוכח דחציבתא דאהל דוקא בשהוא נעוי דבין לר' יוסי ובין לר"ש בעינן נעוי דוקא ולא פליגי אלא בדרוד אי הוי כמו נעוי וקיימתא לפי' הר"ש שכתבנו לעיל בהיות דעשויין אהלים דפ"מ: **טומאה בוקעת ועולה.** פירש הר"ב ונטמא האהל אבל הנכנס לחוכה עהור אם לא נגע ע"כ. לכאורה קשה לשיטת הר"ב בפי"ז דטמא מת מטמא באהל הכי הנכנס מאהיל: **בוקעת ועולה.** וכתב הרמ"ם וכלים שתחת הרדוד טמאין ע"כ. אין הלשון מדוקדק דה"ל

לתיתר שכנגד הטומאה לבד שמה שכנגד הרידוד אלא כנגד הטומאה עהורין כדלעיל פ"ו מ"ו בדברי מהר"ם עצמו. ואי ר"ל כנגד הטומאה פשוט הוא ומאי איריא תחתיה עד לרקיע נמי עמא. ונראה דהכא בטומאה שתחת הרידוד אין מילוק בין נוגע מאחוריו כיון שאין כאן אהל וכמנע טומאה חציב. ודוקא נוגע ברידוד אבל נוגע בשיפוע האהל פשיטא שאוק תוכו מאחוריו דלא עדיף טומאה תחת הרידוד מתחת האהל עצמו. ואם הטומאה באהל וכלים תחת הרידוד כיון שהאהל כולו טמא כלים שתחת הרידוד הוי כנוגעין באהל כיון שאין ביניהן עפר הוי כמגע כמ"ש הר"ב רפ"ג וטמאין הכלים. והכלים שמאהילין למעלה ע"ג הרידוד תליא בפלוגתא דהרמב"ם דס"ל אין טמא מת מטמא באהל שהוא ס"ל וקיימא טמאין. עיין בפי"ח. ומיהו לקמן פי"ב מ"ז דמני אתם דפנו מטמא תחת הרידוד: **ג ובו** פתחים הרבה. וכולן פתוחין לרה"ר עשה אמתי גזרו בה. וחין דרך יציאת המת. אבל פתח הפתוח לחדר שלפנים ממנו ואין עם בית לרה"ר עהור אין זו דרך יציאה: **כולן טמאין.** אי הך טומאה מדרבנן היא איך עשה אמתי גזרו בה. ואין לומר משום שטומאה ליפתה כפתח דמי דה"ר בנפתח או חציב אמתי מטהרין. ומה"ע נמי אין לומר דגזרינן אמת לפטרים יפתח הפתח וטמאו הכלים שתחת המשקוף אה"ר והכלים לא ידעו בפתיחתו ושתחתיו בכלים הטמאים. דקשיא נמי מאי מהני בהא נפתח או חציב אחמי איכא כבר יצאה ע"כ. וה"ש דבנפתח או חציב שוב אין קופה לגאת אלא בזה. ויומר נראה משום לאת דקבר קבוש נגעו בה דקי"ל קבר קבוש טמאת כל סביביו ופי' רש"ו בפ"ק דב"ב דף י"ב שלא יבאו שני מהרות ויאהילו ע"ב ות"ב חשבו אמת בשעת יציאת המת יפגעו בשני מהרות תחת המשקוף ויטמאו והלכך גזרו שלא יבאו שני מהרות לבא שם ובנפתח או חציב ליכא למיגזר וכ"מ מדברי התוספות פ"ק דב"ב וגם הרמב"ם רפ"ז מיהפ"מ סמך דין זה לקבר קבוש:

יכין תפארת ישראל בועז

ל) ואף שלא נגע הטומאה בהרדוד. עכ"פ מדמוך שם מטע"ט הרי בקעה הטומאה אל הרדוד והו"ל כאילו נגעה הטומאה בהרדוד. וטמא האהל כולו. אבל הנכנס לאהל אפי' בעוד הטומאה תחת או ממעל להרדוד. לא נטמא דכל שאין אהל טע"ט ע"ג הטומאה. טומאה רצופה היא. ובוקעת רק למעלה ולמטה ואינה מתפשטת לצדדים. ואע"ג דעכ"פ בנגע באהל אף לאחר שהוציא הטומאה מתחת הרדוד נטמא. אפ"ה אין האהל מטמא להנכנס בו או להמאהיל עליו ואפי' במשא אמ"ט (ד): לא) והטומאה בבית. ומיירי שהעליה מקורה גם ממעל להארובה. דאל"כ היאך אפשר שהנכנס הטומאה מהבית לעליה דרך הארובה. הרי כשהטומאה בהבית גם בבית עצמו נגד הארובה עהור [בלקמן פ"י מ"ח] אבל כשהעליה מקורה אז הקרוי שממעל להארובה עירב הטיירים שלמטה מהקרוי להטמא למטה גם נגד הארובה [בפ"י מ"ד]: לב) שלא הנכנס הטומאה מהבית להעליה: לג) נ"ל דבהא פליגי במה דאמרינן לקמן [פ"ח מ"ח ומ"ט] דאין יריעה מגלת רק בשעוביה אהלים דהיינו גג ודפנות. ר' יוסי ס"ל דאף לגבי תוך האהל שבעליה לא מחשב הרדוד כספוג אהלים. ולא נטמא מה שבתוך האהל זה כשלא נגע באהל עצמו. והיינו משום דאין האויר שתחת הרדוד מעורב עם אויר האהל. מגלת שאין הרדוד מחשב כחלק מגוף האהל שיש לו גג ודפנות. עכ"פ כיון שרדוד הזה פרוס על הארובה שבמעזיבה שיש דפנות הבית תחתיה. להכי מחשב הרדוד שפיר כאהל עם גג ודפנות ומגיל. ור"ש ס"ל דדוקא אם יריעה עצמה עשויה גג ודפנות מגלת. אף שעשוי מדבר המק"ט חוצץ [וע' פתח האהל סי' ג] אבל הכא שהדפנות אינן ממין הרדוד. הו"ל הרדוד כאחר יריעה מטולטלת שמק"ט. וכל המק"ט אינו חוצץ בפני הטומאה [ולפ"ז נ"ל דדוקא הכא דהרדוד הוא ג"כ קצות האהל ס"ל לר"י שמגיל. אבל אם פרס יריעה פשוטה על הארובה. אז גם לר' יוסי כיון דיריעה מק"ט. וגם אינה קצות אהל. לפיכך גם לדידיה כל שאין יריעה עצמה עשויה גג ודפנות אינה מגלת [בלקמן פ"י מ"ד]: ומיהו מה שבתוך האהל שבעליה. לכ"ע בין שנטמא העליה או לא בכל גונא אם האויר שתחת הרדוד והאויר שתוך האהל פתוחין זל"ז בשיעור טע"ט. נטמא תוך האהל. ואם אין פתוחין זל"ז טע"ט. לא נטמא תוך האהל. אפילו בעוד המת למטה בהבית. רק דהנוגע בהאהל בין בפנים ובין בחוץ ואפי' לאחר שיצא המת מהבית טמא. משום דנטמא הרדוד מדהאהיל על הטומאה בעוד שהמת בבית. והרי הרדוד גוף ח' הוא עם יריעות האהל: לד) ר"ל כל דבר אפילו אדם וכלים שבא תחת משקוף הפתח בעוד המת בהבית טמא כאילו היה יחד באהל עם המת. ואע"ג שהדלתות כולן נעולין ומפסיקין בין אויר הבית הטמא להאויר שתחת המשקוף עכ"פ מדים בכלל כל הפתחים אלו חד פתח שודאי סופו להוציא משם המת והפתח הזה ודאי טמא מהלממ"ש אף שהיא נעולה הרי כל הלממ"ש כדאורייתא דמי [כרמב"ם פ"ח מאיסורי הט"ב]. והרי בדאורייתא אמרי' מדרבנן אין בריה. וכולן טמאין. לפיכך אף שאחר"כ הוציאו המת בח' מהפתחים אפ"ה לא אמרינן דהוברר הדבר למפרע שזה היה מוכן להוציא בו ונטהר שאר הפתח (ד). ונ"ל דאי נימא כרמב"ס הכא דבית שפתחיו נעולים

מהלך שנעשה בו ממש (וע' בהראב"ד שם): (ד) ותמוהין דברי הר"ב הכא. שכתב שהאהל נטמא. ואפ"ה הנכנס לתוכו טהור. ש"מ דהאהל הזה אינו חוזר ומטמא דבר אחר כשהאהל מאהיל עליו. והרי הר"ב בכנוסו ובעצמו כ' לקמן (פי"ח מ"ח) שהכלי שנטמא במת הרי הוא כמת עצמו וחוזר ומטמא דבר אחר באהל. והרי כ"ש אהל דגרע מכלי דהרי אהל אינו מתחשב כדחזינן בשפוד (פ"ח מ"ג). ואין לדחוק ולומר דלהר"ב דוקא כשדבר אחר מאהיל על הכלי שנטמא ושל הטהרה אמרינן חרב בחלל אבל לא כשהכלי בעצמו מאהיל או נאהל מהטהרה. ליתא דמאן פליג לן בין האהלין ומ"ש. וכ"ב אי"ל דהר"ב כ' כן התם רק בכ"מ. ולא בשאר כלים. דהרי הר"ב בריש מכילתין קאמר דבכל הכלים אמרינן חרב כהלל. מיהו גם בג"ז דברי הר"ב שם תמוהין. וכמ"ש שם בס"ד וע"ש: (ה) כך נ"ל כוונת הר"ב הכא וכוונת רש"י (ביצה ד"י ע"א ודל"ח א') ומתוכן בזה קו' רתוי"ט הכא להר"ב שכתב הכא דטומאת הפתחים מדרבנן. ועל זה נתקשה רתוי"ט. דא"כ בדרבנן יש בריה. ולא רתוי"ט להסתפקות לקמן ובמח"כ רבינו אדמקשה מרש"י להר"ב. עפי הו"ל לתקשויי דברי רש"י נופיה אהדדי. דהרי רש"י נופיה כתב (ביצה ד"י ע"א) דטומאת הפתחים מד"ס הוא. וכפי הראה מבאר זה שאב הר"ב כאן דברין. אע"כ כדברינו דאותו פתח שודאי יוציאו בו המת הוא הוא הלממ"ש. וכשלא ידעינן איזהו אמרינן אין בריה ומטמאינן כל הפתחים מד"ס. דהא דאמרינן דבדאו' אין בריה. מדרבנן הוא [ואפשר מדהוה

דיש

לשון רש"י בפ"ק דכילה דף י. ולאו דוקא גזירת חכמים כמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **נפתח** מ' מהן. אע"פ שלא חישב עליו. תוספתא כתבה הר"ש: [*חשב להוציאו. נ"ל דהך מחשבה נמי בדבור הוא. כהיא דספכ"ה דכלים. דמאי שנא. וכן כך וכן כך תמיהני על הרא"ש והטור סימן שע"א והאחרונים. שהשמיטו לזו הכבא דחשב כו']: **ובית** הלל אומרים אף משמת. פי' הר"ב דמחשבה מפקעת תורת טומאה מן הפתחים מכאן ולהבא. אבל כלים הראשונים טמאין דלית [ליה] בדירה הכי מסקינן בגמרא פ"ק דכילה. ומשום כך הא דכ' הר"ב לעיל דגזירת חכמים היא מה שמטמא כל הפתחים. נראה דוקא. דאי הכי הא קי"ל דבדרבנן יש בדירה. כמ"ש הר"ב בדף"ז דלמאי. ובסוף מס' כילה

נפתח אחד מהן (לח). **הוא טמא. וכלן טהורים** (לט). **חשב** (מ) **להוציאו באחד מהן. או בחלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים** (מא). **הציל על כל הפתחים** (מב). **בית שמאי אומרים. יחשוב עד שלא ימות המת** (מג). **בית הלל אומרים אף משמת** (מד).

היה

בין רש"י בין הר"ש והרא"ש ז"ל לטעם אחד נתכוונו במתני' שכולן טמאי' מפני שאין אנו יודעין באיזה פתח יוציאנו ולא מהרמב"ם ז"ל שפירש בפי' המשנה וגם שם בחבורו פ"ז דטעמא הוי משום לכיון שכל הפתחים נעולים הוי כל הבית כקבר שמטמא כל סביביו. ומצאתי שהגי' הרב בלוגל תשכמי ז"ל בס"א והוא מחשב על שלא ימות המת. וכתב הרי"ל ז"ל ס"א ובה"א משימות המת. ומאי דקשה למתני' מהיכא דלא

מתני' ב"ה שהם ממחים: היה. מ' מן הפתחים שתוס באהבים: כשיפתח ד' טפחים. הולנו שאר פתחים: כשיתחיל. לפתוח מיד הולנו שאר פתחים: בפותח בתחלה. כגון כותל שאין בו פתח ובא לעשות פתח חדש. לא הולנו הפתחים. עד שיפתח ארבעה על ארבעה: **ד הוציאוה מבית לבית.** ובבית שני ילדה ולד מת. ומספקא לן אם [ילא הולד מת מן הבית] **בתחלה** מו). **שיפתח ארבעה טפחים** מז): **ד האשה שהיא מקשה לילד. והוציאוה מבית לבית** מח). **הראשון** מט) **טמא בספק** נ). **והשני בודאי** נא).

היה סתום מב) **ונמלך לפתחו** מג). **בית שמאי אומרים כשיפתח ארבעה טפחים** מד). **ובית הלל אומרים כשיתחיל** מה). **ומודים בפותח בתחלה** מו). **שיפתח ארבעה טפחים** מז): **ד האשה שהיא מקשה לילד. והוציאוה מבית לבית** מח). **הראשון** מט) **טמא בספק** נ). **והשני בודאי** נא).

אמר

ח"ג. ובית הלל נבהל"י ב"ה וב"ה נל"ע. ומודים נל"ע מודים. ארבעה נל"ע בארבעה.

דברי סופרים מה שהוא הל"מ. וראה זה מלאתי שאמר הרמב"ם בפי' המשנה בפי"ז דכלים משנה יב. וז"ל בתוס' כזית מן המת וכעדשה מן הארץ ספק יש בהן כשיעור וכו'. ספקו טמא שכל דבר שעקרו מד"ת ושיעורו מד"ס ספקו טמא וכו' ולא יטעך אמרו שיעורו מד"ס עם השורש אשר בידינו שכל השיעורים הל"מ. לפי שכל מה שלא התבאר בלשון התורה יקרא מד"ס. ואע"פ שהדברים הן הלכה למשה מסיני. לפי שמאמר מד"ס יכולו שיהיה הדבר [קבלה] סופרים. כמו הפירושים וההלכות המקובלות מן משה מסיני. לו תקון סופרים כמו התקנות והגזרות וכ"כ עוד בפי' מ"ז פ"ו דמקואות. ועי' במ"ח פ"ד דטהרות [ד"ה ספק] כתבתי סיוע לדבריו: **ד הראשון** טמא בספק. עיין

מלאכת שלמה

יטול אא"כ נעגע וכו' דתמן סתם בפ"ק דביצה נכתב שם באריך ע"ש: ומודים בפותח בתחלה וכו'. תניא בתוספתא ר' יהודה אומר הפותח בתחלה בא"א כשיפתח ד' טפחים ובא"א כשיתחיל היה הפתח סתום בא"א כשיתחיל ובא"א כשיחשוב פי' מתני' דלא כר' יהודה הר"ם ז"ל. ומלאתי

יכין

הפתחים למפרע כ"ע מודו דאפילו נפתח אחד מהן והתכוון שפותחו כדי להוציא בו המת. אפ"ה כולן טמאין למפרע. דטומאת הפתח שוודאי יוציאו משם הממ"ש היא. וכדאורייתא דמי ואין בדיקה: מב) שהיה א' מהפתחים סתום באבנים ושאר הפתחים היו נעולין בדלת. והן היו מיוחדים לכניסה ויציאה תמיד: מג) אף שלא חישב להוציאו משם עכ"פ לא נרע מנפתח מאליו: מד) בהפתח שהיה כולו סתום באבנים. אז נעלו כל שאר הפתחים: מה) משיתחיל להסיר קצת מהאבנים. מיד נעלו הפתחים האחרים להבא: מו) שלא היה בהסתלו זה במקום זה פתח מעולם והשתא נמלך לעשות שם פתח: מז) דאינו מגיע על הפתחים האחרים עד שיפתח וכו' בין שחישב או לא חישב להוציאו בו. נמצא דלב"ה ג' מדרגות יש. (א) בשנעול הפתח בדלת שני בשחישב להוציא משם דרך אותו פתח ונעלו הפתחים האחרים. (ב) ואם הפתח סתום באבנים אינו מגיע על האחרים עד שיעשה קצת מעשה בפתיחתו. (ג) ובלא היה שם שום פתח מעולם אינו מגיע על הפתחים ממש עד שיגמור פתיחה כשיעור הראוי להוציא הטומאה שבתוכו: מח) ובבית הב' תוך זמן קצר משהכניסוה לשם ילדה נפל מת: מט) הבית הראשון שהכניסוה משם להשני: נ) אף דגם שם היה הנפל כבר מת בבטן האשה בבית הראשון הרי טומאתה בלוש אינו מטמא. עכ"פ שמא כבר נפתח הקבר שם. דהיינו שי הרחם. עד שכבר היה נראה ראשו. ואז הו"ל כבר כיולא לשם ונטמא הבית (ן): נא) אף שהוציא הכלים קודם שיצא הולד. עכ"פ מחזיקין טומאה מזמן לזמן במקומה. ואמרינן שכבר נפתח הרחם קודם שהוציא הכלים מחזיקין טומאה ממקום למקום (כנדה ד"ד א'. ועי' הר"ש פ"ג דטהרות מ"ה ונס הר"ב שם) כשנפל אי דינו כאבן ואסור לטלטלו בשבת (בשבת קל"ה א'). עכ"פ הרי כל עוד שהוא אי אמ"ש. וכן מוכח מש"ש

תפארת ישראל

פתח א' או בשחישב להוציאו בא' מהן. אז רק אותו פתח מטמא באהל ולא הפתחים האחרים. ואילו הוא נקב במגע. הרי בסיפא בשנסתלק דין קבר סתום מהבית גם בנגע באותו פתח טהור. עכ"פ ק"ל היאך ע"י שחישב להוציאו בא' מהפתחים. יסולק דין קבר סתום משם. אף דודאי מודה הרמב"ם בכל שאר קבר סתום דלא מהני בשחישב להוציא הטומאה משם. דהרי גם הכא קאמרינן בסיפא. דמודים בפותח מתחלה שצריך שיפתח ד' טפחים. והייט מדמונח מת בבית. ושיעור הוצאת המת ד"ע (כפ"ג מ"ו) ומינה בכזית ממת צריך שיפתח טע"ט. ורק במונח בבית שים בו דלתות רק שהם נעולים. בהא לבד קאמר הרמב"ם דמהני מחשבה שיפתחנו. עכ"פ קרקע השנתי לבנין. אם כשכולן נעולים יהיה דין הבית כקבר סתום. אין כשחשוב לפתוח א' מהן יתבטל-ממנו דין קבר סתום. והקבר סתום בסוף בבתחלה. וי"ל. ועכ"פ ק' דאי משום קבר סתום מטמא. למה לא נקט בב' בני דרשא תלונות ואחון כדנקט בסיפא. ועי' בפנים סי' ל"ח: (ן) וא"ת אפי' קודם שנפתח הרחם כיון שולדו מת הולד בקרבו. נטמא הבית. מדסוף טומאתה לצאת דרך שם. ומ"ש מטומאה במגדל נעול שהבית טמא מה"ט (כפ"ד מ"א). י"ל דבהרחם עדיין סתום. טומאה בלוע היא ואפי' במגע ומשא אמ"ש (בחולין ע"א) והייטו מדאין עליה שום טומאה כלל. והרי אפי' להמילדת שנגעה בו בעודו ברחם אמ"ש. רק משום גזירה שמא תגע בו אחר שיצא (כרמב"ם סוף טו"מ. ועי' חולין ד' ע"ב א' ודו"ק) וכן מוכח נמי מלקמן (פי"א מ"ז) בכלב שאכל בשר המת וע"ש. מיהו נ"ל דהכא מיירי לוקא בנפל שלא כלו לו חדשיו דאין לו עדיין חזקת חי כל עיקר. אבל בשאר וולד אין לטמא הבית הראשון. מדאיכא ס"ס. שמא לא נפתח שם הרחם עדיין. ואת"ל שנפתח שמא לא עדיין לא מת. ואע"נ שכל הטומאות כשעת מציאתן (כטהרות פ"ה מ"ז) הייטו רק במקום מציאתן דאל"כ אין מחזיקין טומאה ממקום למקום (כנדה ד"ד א'. ועי' הר"ש פ"ג דטהרות מ"ה ונס הר"ב שם) דוקא לא אפשר שהנפל מי היה באותה שעה. דאע"נ שגם כשהנפל חי דינו כאבן ואסור לטלטלו בשבת (בשבת קל"ה א'). עכ"פ הרי כל עוד שהוא חי אמ"ש. וכן מוכח

בועז

שם פתחים מוכנים ואדם בהול על מתו ואין דרך להשאותו. וכ"מ מדברי התוס' שם בפ"ק דביצה שכתבו דמייני שפתח פתח חדש. משמע דלא שייך בהא למימר הוכיר סדבר שמתחלה הי' דעתו לכך וע"כ משום דנמלאת דלאו אורחא לא אמרינן הוכיר: **ד הראשון** טמא בספק. אפ"ג דקי"ל פ"ג דטבלות מ"ה כל הטומאות בשעת מציאתן ומחזקינן להו בודאי דמעיקרא נמי היה מת כמו השתא. הייט באותו מקום כמ"ש הכ"ב שם והכא ממקום למקום אינו אלא ספק ואע"ג דכל טומאה בהרה"י אין חילוק בין ספק לודאי. מ"מ לענין ספק ספקא יש חילוק כדאמרן פ"ד דטהרות מ"ה בהרה"י תולין. והכא ממקום למקום הי"ל דבחד ספק נמי תולין והייטו בסברת ר' יוחנן פ"ק דבבא דף ד' דאמר מחזקינן טומאה ממקום למקום לתלות ולא לטרוף והייטו דקתני הראשון טמא בספק וכ"כ הרמב"ם פי"ז מהא"ס דמתקום למקום תולין כר' יוחנן. ול"ע דלא פריך בגמ' לחזקי' דאמר לא מחזקי' טומאה ממקום למקום ומשמע דאפי' לתלות

משנה אחרונה

לפרש. ותלותה אין לזה טומאה אא"כ משב משום אין דרך להוציא בתלותה. ובפותחין מלבנה אפילו אשב לא מהני לגבי האחרים. ואם אין שם אחד שיש בו אבנים פי' רש"י בפירוש דף ל"ד שכולם ממתין. ובראה משום שע"ב עתיד להכניס אחד מהן ואין יודע איזהו כולן ממתין. ומדברי הרמב"ם משמע דמטמא קבר סתום כולם ממתין וכדפי' בפ"ג. ושיעור זה של אבנים הוא לאת שלם. ויהיה מן המת פתחו בפתח כדלעיל פ"ג: ב"ש אומרים כשיפתח ד"ט. הכא לא מהני מחשבה כדתמן פכ"ו דכלים מ"ז שיש תקון מלאכה אין מחשבה ממשמשן. וכ"ש הכא דלגבר דלא מהני. אלא דפליגי לפוס שיטת דהכא דפליגי לעיל בבריה דב"ש נתן להו בריה והי' לא מהני מתיחל כל זמן שאינו לאו לאתלתא לא אמרי' הוכרר דבהאי תפיק ליה. ולב"ה דאית להו בריה אמרי' משתחיל הוכרר דדעתו היה מתחלה לזה. ומודים בפותח בתחלה דלא שייך זה הוכרר דמלאת דלא שכיחא הוא שיפתח פתח בשעת הוצאת המת במקום

יעקב אנשי שם

ב בתו"ח סד"ה תוי"ט ד"ה וב"ה מי' שקבר במקומו. ע"כ. וסיפא דמתני' דקתני ומודים בפותח מתחלה וכו' לרבא נמי מתפרשא לענין לגבר הפתחים מכלן ולהכא ולא למפרע דלא שייך בריה בדבר שלא הי' בעולם בלא כגון ז. כנ"ל. והא דפי' המפרשים כר"א ורבא וקרא

ציונים

ד' הראשונה. מיי' שם פכ"ה ה"ב

תוספות חדשים

היכי מתכתת לה לג"ה ריש"ל דמתני' המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין הא לבסוף כשמוציאין כאוהו פתח הוכרר הדבר וכו' ותירלו כגון שעשה פתח חדש והוציאו המת דלא שייך בריה א"ל שקברו במקומו.

אליהו רבא

היה סתום כו' בש"א כשיפתח ד"ע ובא"ה כו' ומודים בפותח כו'. וכתי יהודה פליג בדתניא בתוספתא רי"ל ספותח בתחלה בש"א כשיפתח ד' טפחים ובא"ה כשיתחיל. ספותח סתום בש"א כשיתחיל בא"ה כשיחשוב: **ד הראשון** טמא בספק. אמא נפתח שם הקבר. והשני בודאי. הא דקתני בודאי קמ"ל דאפילו טוליאו משם הכלים קודם שטלו טמאין ודאי דאמרינן נפתח הקבר מיד כשהניאו להשני הכלים מיד כשהגיעו לבית:

חדושי מהרי"ח

לבוא שלא תחת המשקוף בשאין אהל ולומר שאם אירע שבא נמצא מאי ג"מ שנטמאו הלא כלנו טמאי מתים בשלמא לפי זמן המשנה הן לענין שנטמא הן לענין כלים שהיו טונדים שזה שכיח מאד אבל כחיים אינו ג"מ גדולה לכן הביא הרב אלפס זה הדין של חצר מוקפת זיזין שכל זמן שכל הפתחים נעולים אסור לו לכהן לכנס בכל החצר שזהו שכיח ג"כ מאד נמצא נשאר לי רק הקושיא שמה שכ' ואם נפתח חצר השני אז מותר לכהן לכנס מצד החצר המוקפת בזיזין וקשה הי"ל לכתוב שאפ' לא נפתח רק שהשב להוציא מפתח השני ג"כ מותר לו לכנוס מצד חב' והו ג"כ לא שכיח שמצא ליה לכהן לידע שבעל הבית חשב להוציא את המת מפתח שבצד השני בכדי שיגיל לבא בחצר בשלמא אם נפתח בפועל זה רואה הכהן וצ"ל שהוא מודיע שחשב וג"כ לא שכיח משא"כ לענין טומאת וטהרה היה לפי חכמי המשנה לומנם ג"מ גדולה בזה וק"ל:

תוס' אנשי שם

ב בתו"ח סד"ה תוי"ט ד"ה וב"ה מי' שקברו במקומו. ע"כ. וסיפא דמתני' דקתני ומודים בפותח מתחלה וכו' לרבא נמי מתפרשא לענין לגבר הפתחים מכלן ולהכא ולא למפרע דלא שייך בריה בדבר שלא הי' בעולם בלא כגון ז. כנ"ל. והא דפי' המפרשים כר"א ורבא וקרא

אמר רבי יהודה אימתי בזמן שהיא ניטלת בגפים נב). אבל אם היתה מהלכת נג). הראשון טהור נד) שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. אין לנפלים פתיחת הקבר.

עיין ברפ"ז דטהרות: **אמר** ר' יהודה אימתי כו'. כתב הר"ב הלכה כרבי יהודה שכ"מ שאר"י אימתי לא בא אלא לפרש כמ"ש הר"ב במ"ב פי"ח דשבת: **הראשון** טהור. אפי' מת ולדה בתוך מעיה אינו מטמא עד שיצא לחוץ. כדתנן בפ' בהמה המקשה [מ"ג] והאשה טהורה עד שיצא הולד. הר"ש: **אין לנפלים** פתיחת הקבר וכו'. פי' הר"ב טומאת דמלתא דר"י היא וה"ק כו'. אבל אם לא היה לנפל עגול כו'. אע"פ שנפתח הקבר וילא ראש הולד לחוץ יש לה פנאי להלך כו'. וכ"כ הרמב"ם. ולדבריהם משנפתח הקבר וילא ראש הולד לחוץ משמא אפי' כשאינה כפיקה. וא"ל דפתיחת הקבר הוא כשילא הולד לחוץ עד שיגיע לראש כפיקה. אע"פ שנפתח הקבר וילא ראש הולד לחוץ. יש לה פנאי להלך וחייסינן היינו לפרוזדור דאלת"ה אלא פתיחת הקבר לא זו היא יציאת הולד לפרוזדור. אלא שהקבר נפתח בלבד והראש עומד גגלה על הפתח. וזהו וילא ראש הולד לחוץ דקאמר הר"ב. אבל לא שילא חוצה לפרוזדור. א"כ בפ' בהמה המקשה דתנן [שם] החיה טמאה. ומפ' בגמ' גזירה שמא יוציא העובר את ראשו חוץ לפרוזדור כמ"ש שם הר"ב. הול"ל גזירה שמא נפתח הקבר אלא ודאי דפתיחת הקבר נמי לא מטמא ועדיין טומאה בלועה היא עד שילא ראשו לחוץ דהיינו לפרוזדור ומש"ה החיה טמאה שמא יצא לפרוזדור ולאו אדעתה. והאשה טהורה עד שילא לפי שהיא מרגשת כשילא כו' ויש בזה קצת חימה בשטו הלשונות. פתיחת הקבר. וילא ראש חוץ לפרוזדור. ושניהם לענין אחד נאמרו. ועוד קשיא לי דאי טומאת דמלתא דרבי יהודה הוא. הול"ל ואין לנפלים כו' בו"ו אבל הר"ש פירש וז"ל עד שיגיעו לראש כפיקה [אם שיגיע ראש כפיקה] מטמא משנפתח הקבר אע"פ שלא יצא לחוץ. ואם נפתח בבית ראשון יש לספקו לטומאה. ומתני' דבהמה המקשה בשלא שיגיע ראש כפיקה. מש"ה קתני עד שילא הולד עכ"ל. ולדבריו נתחא הכל דאין לנפלים פתיחת הקבר עצמו הוא. ולאו טומאת דר"י וגם פתיחת הקבר אינו יציאת ראשו לפרוזדור. והא קמ"ל מתני' דבפתיחת הקבר קודם שילא אינו מטמא אלא משיגיע כפיקה ומש"ה במתני' דבהמה המקשה דמטהרינן בפתיחת הקבר. שהרי אין חוששין אלא על יציאתו לפרוזדור. היינו טעמא להתם מיירי כשלא נתגגל כפיקה. וכן פירשו התוס' דבהמה המקשה ד' עב. ובפ"ג דבכורות ד' כב [*ועיין לקמן [במשנה ה ד"ה הראשון חי] שאכתוב פירוש אחר בלשון חוץ לפרוזדור גם עיין בדבור לקמן תירוץ אחר בשם הר"ש אמתני' דבהמה המקשה]. ושוב מצאתי שהרמב"ם בחבורו סוף הט"מ [הלכ' ח']. שהוא מחזיק בשני הפירושים. שכתב האשה שמת עוברה בתוך מעיה אם נעשית ראש הגפל כפיקה של שתי כיון שנפתח הרחם עד שגראה הראש. נטמא הבית מפני העובר אע"פ שעדיין לא יצא. מבואר מתוך לשונו זה שמפ' כדברי הר"ש והדר כתב האשה שמקשה לילד כו' הבית הראשון טמא בספק שמא בשהיתה בו יצא ראשו של גפל הזה בד"א כשלא היה ראש הגפל כפיקה כו'. ומבואר מזה שמפרש כדבריו שבפירוש המשנה. וכך דקדק בלשונו דבראשונה כתב כיון שנפתח הרחם עד שגראה הראש ובפי' השני כתב יצא ראשו וכו' ואע"פ ששני הפירושים סתרן אהדדי. דאי אמרת כפי' הראשון. נ"ל שפתיחת הקבר לא זו היא יציאת הראש לפרוזדור. ואי אמרת כפי' השני. פתיחת הקבר זו היא יציאת הראש לפרוזדור מ"מ כתב שני הפירושים הואיל. וכל אחד בשני עצמו אפשר לפרשו בלשון המשנה לא ראה שום אחד מן הפירושים לדחותו לפי שלא היה לו הכרע איזה יכשר יותר וכשחזר אח"כ [שם הלכה י"ב] להעתיק מתני' דבהמה המקשה שתם וכתב כדברי הגמ' גזירה שמא [*תגע בו משילא] לפרוזדור. וסמך על המבין לפירוש הראשון דוקא בשאינו כפיקה. כמו שגם הגמ' סומך על זה להר"ש דהא לא אתמר בהדיא בגמ' דהכיא דוקא כשאינו כפיקה. ותמיהני על הכ"מ שלא העיר בכל זה. [*ולכן נ"ל שהכ"מ הבין שז"ש בתחלה עד שגראה הראש היינו מה שכתב אח"כ ילא ראשו. שכשילא גראה. ופירוש גראה הראש היינו שגראה כולו. ומ"ש בתחלה נטמא הבית מפני העובר אע"פ שעדיין לא יצא. הך לא יצא דקאמר לעובר דסמיך ליה קאי ולא על הראש דהראש אא"כ יצא כדאמרן. והשתא כל דבריו שבחבורו הם כמו שבפירושו. והוי יודע שזה שדקדקתי לכתוב בכל זה הדבור שיצאת הולד לחוץ. היינו חוץ לרחם שהוא שקורא התנא חדר במ"ה פ"ב דנדה. ונכנס לפרוזדור דתנן נמי התם. ואף ע"פ שהל' דבפ' בהמה המקשה שהבאתי חוץ לפרוזדור משמעו שילא חוצה לו של הפרוזדור וכשמעות

מלאכת שלמה

ומצאתי מוגה ומודים בפתחה בתחלה כשיפתח ל' עפחים: **ד בגפים**. בזרועותיה כדאמרינן סוף מפנין מאימתי פתיחת הקבר משעה שחברותיה עוסאות אותה בגפיו' וגריך ליתב משנתינו לאמוראי אחרינו דמפרשי התם אביי אמר משתבב על המשבר רב הונא בריה דרב יהושע אמר משעה שהדם שותת ויורד. הר"ש ז"ל: **אין לנפלים** וכו'. בגמ' פרק הלוקח בהמה דף כ"ב מפרש רב הונא כפיקה של אמר ובברייתא פליגי התם דר' מאיר ס"ל כפיקה של שתי שהיא קטנה משל ערב ור' יהודה אמר כפיקה הבית] הראשון: בזמן שהיא ניטלת בגפיים. שחברותיה עוסלות אות' בזרועותיה שאינה יכולה ליצא. חיישינן שמא יצא הולד מת מן הבית הראשון: הקבר. ראש האשה שנפתח כשהולד יוצא: אין לנפלים פתיחת הקבר וכו'. סיומא דמלתא דר"י היא. וה"ק הא דאמרן שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. לא אמרן אלא בגפל שעיגל ראש כפיקה. כלומר שיש לו עיגול ראש גדול כפלך הזה שהגשים עוות בו החוט של שתי. אבל אם לא היה לנפל עיגול ראש כפיקה. אלא קטן מזה. אע"פ שנפתח הקבר וילא ראש הולד לחוץ. יש לה פנאי להלך הרמב"ם. ולדבריהם משנפתח הקבר וילא ראש הולד לחוץ משמא אפי' כשאינה כפיקה. וא"ל דפתיחת הקבר הוא כשילא הולד לחוץ היינו לפרוזדור דאלת"ה אלא פתיחת הקבר לא זו היא יציאת הולד לפרוזדור. אלא שהקבר נפתח בלבד והראש עומד גגלה על הפתח. וזהו וילא ראש הולד לחוץ דקאמר הר"ב. אבל לא שילא חוצה לפרוזדור. א"כ בפ' בהמה המקשה דתנן [שם] החיה טמאה. ומפ' בגמ' גזירה שמא יוציא העובר את ראשו חוץ לפרוזדור כמ"ש שם הר"ב. הול"ל גזירה שמא נפתח הקבר אלא ודאי דפתיחת הקבר נמי לא מטמא ועדיין טומאה בלועה היא עד שילא ראשו לחוץ דהיינו לפרוזדור ומש"ה החיה טמאה שמא יצא לפרוזדור ולאו אדעתה. והאשה טהורה עד שילא לפי שהיא מרגשת כשילא כו' ויש בזה קצת חימה בשטו הלשונות. פתיחת הקבר. וילא ראש חוץ לפרוזדור. ושניהם לענין אחד נאמרו. ועוד קשיא לי דאי טומאת דמלתא דרבי יהודה הוא. הול"ל ואין לנפלים כו' בו"ו אבל הר"ש פירש וז"ל עד שיגיעו לראש כפיקה [אם שיגיע ראש כפיקה] מטמא משנפתח הקבר אע"פ שלא יצא לחוץ. ואם נפתח בבית ראשון יש לספקו לטומאה. ומתני' דבהמה המקשה בשלא שיגיע ראש כפיקה. מש"ה קתני עד שילא הולד עכ"ל. ולדבריו נתחא הכל דאין לנפלים פתיחת הקבר עצמו הוא. ולאו טומאת דר"י וגם פתיחת הקבר אינו יציאת ראשו לפרוזדור. והא קמ"ל מתני' דבפתיחת הקבר קודם שילא אינו מטמא אלא משיגיע כפיקה ומש"ה במתני' דבהמה המקשה דמטהרינן בפתיחת הקבר. שהרי אין חוששין אלא על יציאתו לפרוזדור. היינו טעמא להתם מיירי כשלא נתגגל כפיקה. וכן פירשו התוס' דבהמה המקשה ד' עב. ובפ"ג דבכורות ד' כב [*ועיין לקמן [במשנה ה ד"ה הראשון חי] שאכתוב פירוש אחר בלשון חוץ לפרוזדור גם עיין בדבור לקמן תירוץ אחר בשם הר"ש אמתני' דבהמה המקשה]. ושוב מצאתי שהרמב"ם בחבורו סוף הט"מ [הלכ' ח']. שהוא מחזיק בשני הפירושים. שכתב האשה שמת עוברה בתוך מעיה אם נעשית ראש הגפל כפיקה של שתי כיון שנפתח הרחם עד שגראה הראש. נטמא הבית מפני העובר אע"פ שעדיין לא יצא. מבואר מתוך לשונו זה שמפ' כדברי הר"ש והדר כתב האשה שמקשה לילד כו' הבית הראשון טמא בספק שמא בשהיתה בו יצא ראשו של גפל הזה בד"א כשלא היה ראש הגפל כפיקה כו'. ומבואר מזה שמפרש כדבריו שבפירוש המשנה. וכך דקדק בלשונו דבראשונה כתב כיון שנפתח הרחם עד שגראה הראש ובפי' השני כתב יצא ראשו וכו' ואע"פ ששני הפירושים סתרן אהדדי. דאי אמרת כפי' הראשון. נ"ל שפתיחת הקבר לא זו היא יציאת הראש לפרוזדור. ואי אמרת כפי' השני. פתיחת הקבר זו היא יציאת הראש לפרוזדור מ"מ כתב שני הפירושים הואיל. וכל אחד בשני עצמו אפשר לפרשו בלשון המשנה לא ראה שום אחד מן הפירושים לדחותו לפי שלא היה לו הכרע איזה יכשר יותר וכשחזר אח"כ [שם הלכה י"ב] להעתיק מתני' דבהמה המקשה שתם וכתב כדברי הגמ' גזירה שמא [*תגע בו משילא] לפרוזדור. וסמך על המבין לפירוש הראשון דוקא בשאינו כפיקה. כמו שגם הגמ' סומך על זה להר"ש דהא לא אתמר בהדיא בגמ' דהכיא דוקא כשאינו כפיקה. ותמיהני על הכ"מ שלא העיר בכל זה. [*ולכן נ"ל שהכ"מ הבין שז"ש בתחלה עד שגראה הראש היינו מה שכתב אח"כ ילא ראשו. שכשילא גראה. ופירוש גראה הראש היינו שגראה כולו. ומ"ש בתחלה נטמא הבית מפני העובר אע"פ שעדיין לא יצא. הך לא יצא דקאמר לעובר דסמיך ליה קאי ולא על הראש דהראש אא"כ יצא כדאמרן. והשתא כל דבריו שבחבורו הם כמו שבפירושו. והוי יודע שזה שדקדקתי לכתוב בכל זה הדבור שיצאת הולד לחוץ. היינו חוץ לרחם שהוא שקורא התנא חדר במ"ה פ"ב דנדה. ונכנס לפרוזדור דתנן נמי התם. ואף ע"פ שהל' דבפ' בהמה המקשה שהבאתי חוץ לפרוזדור משמעו שילא חוצה לו של הפרוזדור וכשמעות

הגה"ה גראה שמא שפי' רעו"ל דאין לנפלים הוא סיומא דמילתי' דר' יהודה לא נתברר לא כפי' רש"י ולא כפי' הר"ש אלא כפי' הרמב"ם ז"ל הכי משמע ותע"ג דר' יהודה ס"ל כפיקה של ערב פי' הרמב"ם בשל שתי דהכי מסקינא דגמ' התם ואתריו נמשך ה"ר עובדיה ז"ל: כורעת יותר משאר כל בהמה וחיה ומתוך כריעתה נפתח רחמה מאד

כמה

של ערב* ור' אלעזר ב"ר לדוק פליג התם אתנא דמתני' וס"ל דאע"ג דלא העגילו ראש כפיקה יש פתיחת הקבר משפתח רחמה כ"כ שיראו בתוך רחמה עפיפות פי' כפרדה זו שבשהיא כורעת להטיל מימים ומאד ונראין

ציונים

אימתי. שם: אין לנפלים. נמוקות כנ: עוס' חולין עמ. ד"ה ואמר. פי' שם וה"ה ופ"ד מה' נטמאת מ"ג:

חלופי גרסאות

ד בגפים נמצא"ע בגפיה. פתיחת הקבר בד"ע פתיחת קבר:

תוספות חדשים

משנה ד [תי"ט ד"ה] אין וכו' אפי' כשאינה כפיקה. עיין בכפר ב"ד ובוגיים לדוד שהאריכו בדברי הי"ט הללו:

אליהו רבא

אין לנפלים פתיחת הקבר. סיומא דמ"ק הוא כלומר הא דראשון טמא מספק דוקא כשהולד ולד כגון דתיישינן לפתיחת הקבר אבל הכילה נפל שלא בגמר הראשון טהור אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיגיעו כו':

תוספות אנשי שם

ליה מסקינא דגמ' אע"ג דרבא דבחבורא הוא לא מסיק הכי מלתא מכוס דל"ת כוי הגא והו דהוו רבים. (ש"ל): **ד** תי"ט ד"ה **הראשון** טהור כו' שילא לחוץ כו'. לשונו שלא בדיוק דהא נק' בפרוזדור מוקי לה להכיא כשלא שיגיע ראש כפיקה ודכא דמייני כשהגיע לא מטמא בספ"ק לבד. (רש"ם): בר"ב ד"ה אין לנפלים כו' כפלך הזה כו'. חולי ל"ל כראש הפלך הזה לו כפיקה שמתגיים בראש הפלך הזה עי' פ"ב דכלים מ"א בסר"ב. (לה"מ): תי"ט ד"ה אין לנפלים כו' וז"ל דפס"ק כו'. ל"ע אינה מלא בדברי ר"י לו אפי' בל' פר"מ והר"ב דפתס"ק מעמא. ר"י לא קאמר אלא משנפתח הקבר (והוא לרבותא דאפי' לא יצא עדיין אלא שנס"ק) הו אין פנאי להלך (וכ"ש אם יצא ראשו) ומ"ש אין לנפלים פס"ק אגב ליצנא דרישא נקט וכונתו על יציאת הראש ג"כ דגם הוא אינו מעכב הליכתה. (רש"ם): באר"ד **שהב"מ** הבין כו'. תמוה דא"כ מהו שהשנה אם נעשית כו' כפיקה הא ביצא אפי' לא היה כפיקה נמי כדמסיק אח"כ. (רש"ם):

משנה אחרונה

נתלות לא דהא ר' יוחנן נמי לא אמר אלא לתלות ויש קשי' לחזקי' ממתני' דמתני' הראשון טמא בספק ויותר קשה על הרמב"ם שם פי"ז מהאה"ע שכתב אפי' ר' יוחנן לא אמר תולין אלא בלא אחד שנלעלה ממקום למקום אבל בשני מקומות ממש מודה. ולפ"ז מתני' אלא כמאן. ונראה דה"ל בכלי אחד שנלעלה ממקום למקום דמי

יכין

הכלים: נב) שחברותיה כשאו היולדת בזרועותיהן מבית הראשון להשני. דמדלא היתה יכולה ליצא בעצמה לשם. להכי מספקינן שמא כבר נפתח שם הרחם. או שמא מכח חולשתה לא יכלה ליצא: נג) ברגליה מבית א' לבית ב': נד) ר"ל לולי שנפתח רחמה בבית הראשון. לא היתה יכולה ממש. וידעו בו שולאי כבר מת בבית הראשון. ומסופק רק אם נפתח כבר שם הקבר. ואא"ת א"כ שמסופקים אם כבר מת היה בבית הראשון. היכא נימא שכבר מת היה שם מדמצלא מת בבית השני. שרי אין מחזיקין טומאה ממקום למקום (כפרות פ"ד סוף מ"ד ונדה ד"ג ב'). ואין לומר דהכא שאני מדיש נמי החזקת טומאה מזמן לזמן. ליתא דהרי משנה ערוכה היא (כלים פ"ט מ"ג. וכ"כ שם פ"ט דטהרות) דאפי' יש ג"כ להחזקת טומאה מזמן לזמן. אף גם בכה"ג אין מחזיקין טומאה ממקום למקום. וי"ל הרי כבר הוכחנו בס"ד (טהרות פ"ז מ"ח) דאם היה מסוכן במקום הראשון מחזיק טומאה גם ממקום למקום

תפארת ישראל

מש"ם (ב"ב ד"כ ע"א) דאמרינן שמקק"ע. ש"מ דאין דינו כמת. עכ"פ כיון דלא כלו לו חדשיו עדיין אין לו חזקת חי. ודאי מסתבר דכבר מת היה בבית הראשון ולכא דמשמע נמי לשון הרמב"ם (פכ"ה ממו"מ ה"ע) שכתב והשילה נפל משמע דהדיא דלחיקא ליה להרמב"ם לאוקמא שתמא דמשנתינו דנימא דמירי שילדה וולד בתוך רחמה עפיפות פי' כפרדה זו שבשהיא כורעת להטיל מימים ומתוך כריעתה נפתח רחמה מאד ונראין

בועז

וחיישינן שמא ילד ראשון מן הבית הראשון. והלכה כר' יהודה: **ה יצא הראשון מת.** הולד הראשון ילד מת והולד השני ילד חי: **טהור.** השני חי מטומאת מת אם הוציאו המת מן הבית קודם לידת השני. דבעודו במעי אמו לא נטמא. אף על פי שנפתח הקבר. דטהרה בלועה אינה מיטמאה: הראשון

[רש"י] וז"ל וקאמר דאע"ג דאתי ראשון בפנים הוא דהייט בבית החיצון הוי כילוד. ע"כ. ולדבריו כל עוד שלא ילד חוץ לפרוזדור לא מיקרי אלא פתיחת הקבר. והיא נכון במשמעות הלשון כמו שכתבתי. ולכן הקרוב אלי שיש בדברי הרמב"ם השמטה מהסופר שהשמיט תיבת חוץ. שהרי מכיון שיש עוד בית החיצון. וכדתנן נמי התם בר"פ יולה דופן ואמאי נימא שיקרא ילוד כשעודו בפרוזדור שהוא לפנים ממנו. ודי לנו כשנתשבהו כילוד בעודו בבית החיצון אע"פ שעדיין לא ילא לאויר העולם כלל ולמה ידחק להוציא הלשון של חוץ לפרוזדור ממשמעו וכ"ש שיהיה כנגד הסברא ג"כ לכן הנכון בעיני שהגי' הוא בדברי הרמב"ם משילא חוץ לפרוזדור. ועוד נ"ל דלהר"ם אה"ע שאינו נקרא ילוד עד שילא לאויר העולם לגמרי. כמו שאוכיח מלשון דבמשנה דלקמן. והוא קורא פרוזדור לכל מה שמן החדר ולחוץ. ואף בית החיצון בכללו. ויש לתת טעם לדבריו. *)ובמשנת משל משלו חכמים באשה דבפ"ב דנדה אינו חושב לבית החיצון כלל שם. דבכללו של פרוזדור דקתניא הוא שם. א"כ בכל מקום שאמרו פרוזדור. גם בית החיצון בכלל. והשתא יכולני לומר. שאע"פ שבכאן אינו מפרש כהר"ש בפירוש אין לנפלים פתיחת הקבר וכו' מ"מ הואיל דבמשנה דלקמן מפ' כפי' הר"ש. הלכך בפי' ילא רשאו חוץ לפרוזדור יכול להיות שסובר נמי כותיה. דהייטו שילא לגמרי. ואף חוץ לבית החיצון. וכל עוד שלא ילא לגמרי עדיין בכלל פתיחת הקבר הוא. אלא שלפי זה קשיא שיפרש למשנה דבפרק בהמה המקשה כר"מ דלקמן וכמו שאכתוב לקמן בס"ד והרי פוסק לקמן דלא כר"מ. ועוד אני אומר ג"כ שאע"פ שגם הרמב"ם הזכיר יציאה לאויר העולם במשנה דלקמן כמו שאעתיק שם דבריו שבחבורו [פכ"ה מהט"מ הלכה י"א] אף"ה א"א לומר שיסבור בפי' חוץ לפרוזדור כהר"ש ואפי' כשהגי' בספרו תהי' ג"כ חוץ לפרוזדור כמו שכתבתי דמכיון שכתב שם בטעם משנת בהמ' המקשה גזירה כו' אי איתא דמפ' דלא כרש"י היה מתני' כר"מ לתיה בפירושו ובחבורו. ודכתב יציאה לאויר העולם(אפי')[אפרש] לקמן שם בס"ד. ובענין יציאת הראש עצמו עיין בפי' הר"ב במשנה ו]:בפיקה. פי' הר"ב כפלך הזה שהנשים טוות בו חוט של שתי. הכי מסיק בגמ' פ"ג דבכורות דף כב. ואע"פ שחוט של שתי דק משל ערב. כדפי' הר"ב מ"ב פי"ז דכלים: **ה יצא הראשון מת והשני חי טהור** השני חי מטומאת מת אם הוציאו המת מן הבית כו'. וכ"פ הר"ש גם הרמב"ם מפרש דטהור וטמא ילדה בו הולד חי. והקשה הראב"ד בסוף הט"מ [הלכה י"א] דאיך אפשר בראשון מת ושני חי שיהא הולד טהור. והרי האשה טמאה ותטמא את הולד טומאת ערב. והיינו שניים טמאים במת. אדם באדם השני טמא טומאת ערב [כדתנן בפ"ק] ואו לא מידי ועוד טמא ממגע אמו שהיא טמאה טומאה לידה כטומאת נדה הלכך לא אפשר. ע"כ. וכתב עליו הכ"מ דבקושי' שניה איכא למימר דמא טהור דקאמר מטומאת מת. אבל קושיא קמייתא היא חזקה. ואפשר לומר דהב"ע בשהקיפו הראש בפשוטי כלי

דבסמוך וכן ר' ישמעאל כמו שאכתוב שם"ד. ומלאתי בתשובות הרא"ש ז"ל דיש כלל שלשים הא דגרסי' במדרש פרה המת בבית הבית טהור ילא הבית עמא פירושו הוא מאי דתנן הכא במתני' והכי קאמר המת בבית דהייטו בבטן האשה הבית טהור פירוש האשה טהורה ילא ממנו האשה טמאה כן פי' ה"ר אלעזר הקליר המדרש הזה בפנים אחד עכ"ל ז"ל בקיצור: **ה בפי' ר"ע** ז"ל דבעודו במעי אמו לא נטמא אע"פ שנפתח הקבר דאין דרך טומאה ליכנס ועוד דטהרה בלועה אינה מיטמאה כך נ"ל. וספר אחר דטומאה בלועה אינה מטמאה ומביאים נמוסים: עוד

מלאכת שלמה

ונראין קמטין ברחם כמין פיקה מתוך פיקה והייטו תרי זימני פי פי דטפיפיות כלומר פיקה פיקה והתם במסקנא אמר רבי יוחנן פיקה של אשה כשל שתי פיקה של בהמה כשל ערב כמו שכתבתי בפרק בהמה המקשה סימן ג'. ופיקה גדולה של שקאים כדתניא גוש הבא מבית הפרס ומארץ העמים שיעורו כפיקה גדולה של שקאים וכו' כמו שכתבתיו רש פרק ה' דמסכת טהרות. ובתוספתא איכא תנא דסבירא ליה דאין לולד טומאה עד שילא לאויר העולם וכמו שכתבתי בשם תוס' ז"ל בפרק בהמה המקשה סימן ג'. ורבי מאיר נמי הכי סבירא ליה במתני'

*) נפ"ש סעיף שבשנה

ה יצא הראשון. פרי' פכ"ה מהט"מ הי"א:

אליהו רבא

ה יצא הראשון מת והשני חי טהור. שאין דרך טומאה ליכנס:

תוספות אנשי שם

בא"ד שהשמיט תיבת חוץ כו'. וכ"כ שבתוס נדתק ומביה דברי הרמב"ם ולא קשה ג"כ קושית התי"ט דל"ל להגמ' לומר שמא יולא העובר כו' הול"ל שמא נפתח הקבר מכוס לבגמ' קיימי' אליבא דר"י ואליביה לא מסני פתיחת הקבר אבל לר"ע דקיי"ל טוהרי ל"ל באמת לזה ופתיחת הקבר לחודיה מכני ועי' בתוס' שם ד"ה גדה דאף לר"ע אינו מטמא עד שיוציא את ידו לפרוזדור ולכן כ' הרמב"ם שמא יבא משילא לפרוזדור. (מש"מ): בא"ד שיש עוד בית החיצון ולכתבן כו'. שם במשנה אינו מבואר כלל והרי התוס' בר"פ בהמה המקשה בד"ה אדם מפרשי דבית התיצון הייטו פרוזדור (והוא כמ"ש בסמוך לדעת הר"ב) רק רש"י נדחק בנדה לאדם עד בית חיצון להלאה מן הפרוזדור ע"ש. (רש"ש): בא"ד ועוד אני אומר כו' לאו' הוא בעצמו הקושיא הראשונה. (רש"ש): ד"ה בפיקה כו' ואע"פ שהוא כו'. ק"ע מה זה ענין להא דפי"ז דכלים דשם אמרו דפקעיות של שתי קטנים משל ערב הוא"ל ומוטי שתי דקים אבל כאן הא אייר בהפיקה עצמה שטוין בו ובזה אמרו בבכורות שפיקה זו שטווין בה מוטי שתי אינה גדולה וכבדה כ"כ כמו זו שטווין בה חוטי ערב וכפי' הר"ב כאן ודברי התי"ט עולים שפיר לפי' הרמב"ם שהביא בראפ"ל דכלים ד"ה בפיקה אבל לא לפי' הר"ב. (לה"מ):

משנה אחרונה

דמי וא"ש כר' יוחנן אבל לחזקי' קשה: **עד שיעגילו** לאם כפיקה. פי' הר"ב הא דאמרן מנשפתח הקבר אין פנאי הייטו כשעיגל כפיקה כו' אבל קטן מכפיקה אע"פ שנפתח הקבר וילא לאם אולד לחוץ יש פנאי להלך וכו' ע"כ בראה דה"ק דבעיגל כפיקה מעמא בנפתח הקבר אע"פ שלא ילא לחוץ. ובפתות מכפיקה בעינן ילא לחוץ והייטו שכתב דקטן מכפיקה אע"פ שנפתח וילא כלומר שנפתח וגם ילא יש פנאי להלך ומעמא

ה יצא הראשון מת והשני חי טהור. הראשון

[רש"י] ז"ל דמ"ד דלא"ר דאתי ראשון בפנים הוא דהייטו בבית החיצון הוי כילוד. ע"כ. ולדבריו כל עוד שלא ילא חוץ לפרוזדור לא מיקרי אלא פתיחת הקבר. והיא נכון במשמעות הלשון כמו שכתבתי. ולכן הקרוב אלי שיש בדברי הרמב"ם השמטה מהסופר שהשמיט תיבת חוץ. שהרי מכיון שיש עוד בית החיצון. וכדתנן נמי התם בר"פ יולה דופן ואמאי נימא שיקרא ילוד כשעודו בפרוזדור שהוא לפנים ממנו. ודי לנו כשנתשבהו כילוד בעודו בבית החיצון אע"פ שעדיין לא ילא לאויר העולם כלל ולמה ידחק להוציא הלשון של חוץ לפרוזדור ממשמעו וכ"ש שיהיה כנגד הסברא ג"כ לכן הנכון בעיני שהגי' הוא בדברי הרמב"ם משילא חוץ לפרוזדור. ועוד נ"ל דלהר"ם אה"ע שאינו נקרא ילוד עד שילא לאויר העולם לגמרי. כמו שאוכיח מלשון דבמשנה דלקמן. והוא קורא פרוזדור לכל מה שמן החדר ולחוץ. ואף בית החיצון בכללו. ויש לתת טעם לדבריו. *)ובמשנת משל משלו חכמים באשה דבפ"ב דנדה אינו חושב לבית החיצון כלל שם. דבכללו של פרוזדור דקתניא הוא שם. א"כ בכל מקום שאמרו פרוזדור. גם בית החיצון בכלל. והשתא יכולני לומר. שאע"פ שבכאן אינו מפרש כהר"ש בפירוש אין לנפלים פתיחת הקבר וכו' מ"מ הואיל דבמשנה דלקמן מפ' כפי' הר"ש. הלכך בפי' ילא רשאו חוץ לפרוזדור יכול להיות שסובר נמי כותיה. דהייטו שילא לגמרי. ואף חוץ לבית החיצון. וכל עוד שלא ילא לגמרי עדיין בכלל פתיחת הקבר הוא. אלא שלפי זה קשיא שיפרש למשנה דבפרק בהמה המקשה כר"מ דלקמן וכמו שאכתוב לקמן בס"ד והרי פוסק לקמן דלא כר"מ. ועוד אני אומר ג"כ שאע"פ שגם הרמב"ם הזכיר יציאה לאויר העולם במשנה דלקמן כמו שאעתיק שם דבריו שבחבורו [פכ"ה מהט"מ הלכה י"א] אף"ה א"א לומר שיסבור בפי' חוץ לפרוזדור כהר"ש ואפי' כשהגי' בספרו תהי' ג"כ חוץ לפרוזדור כמו שכתבתי דמכיון שכתב שם בטעם משנת בהמ' המקשה גזירה כו' אי איתא דמפ' דלא כרש"י היה מתני' כר"מ לתיה בפירושו ובחבורו. ודכתב יציאה לאויר העולם(אפי')[אפרש] לקמן שם בס"ד. ובענין יציאת הראש עצמו עיין בפי' הר"ב במשנה ו]:בפיקה. פי' הר"ב כפלך הזה שהנשים טוות בו חוט של שתי. הכי מסיק בגמ' פ"ג דבכורות דף כב. ואע"פ שחוט של שתי דק משל ערב. כדפי' הר"ב מ"ב פי"ז דכלים: **ה יצא הראשון מת והשני חי טהור.** פי' הר"ב טהור השני חי מטומאת מת אם הוציאו המת מן הבית כו'. וכ"פ הר"ש גם הרמב"ם מפרש דטהור וטמא ילדה בו הולד חי. והקשה הראב"ד בסוף הט"מ [הלכה י"א] דאיך אפשר בראשון מת ושני חי שיהא הולד טהור. והרי האשה טמאה ותטמא את הולד טומאת ערב. והיינו שניים טמאים במת. אדם באדם השני טמא טומאת ערב [כדתנן בפ"ק] ואו לא מידי ועוד טמא ממגע אמו שהיא טמאה טומאה לידה כטומאת נדה הלכך לא אפשר. ע"כ. וכתב עליו הכ"מ דבקושי' שניה איכא למימר דמא טהור דקאמר מטומאת מת. אבל קושיא קמייתא היא חזקה. ואפשר לומר דהב"ע בשהקיפו הראש בפשוטי כלי

דבסמוך וכן ר' ישמעאל כמו שאכתוב שם"ד. ומלאתי בתשובות הרא"ש ז"ל דיש כלל שלשים הא דגרסי' במדרש פרה המת בבית הבית טהור ילא הבית עמא פירושו הוא מאי דתנן הכא במתני' והכי קאמר המת בבית דהייטו בבטן האשה הבית טהור פירוש האשה טהורה ילא ממנו האשה טמאה כן פי' ה"ר אלעזר הקליר המדרש הזה בפנים אחד עכ"ל ז"ל בקיצור: **ה בפי' ר"ע** ז"ל דבעודו במעי אמו לא נטמא אע"פ שנפתח הקבר דאין דרך טומאה ליכנס ועוד דטהרה בלועה אינה מיטמאה כך נ"ל. וספר אחר דטומאה בלועה אינה מטמאה ומביאים נמוסים: עוד

יכין

ליכ מסם לבית הב': נה) דברי ר' יהודה היא. וה"ק הא דאמרי דבהלכה ברגליה הבית הראשון טהור. זהו דוקא בשראש הנפל גדול ככדור שבראש הפלך שטווה בו הנשים חוט השתי. שהוא דק משל ערב [ולכן גם הפיקה מ"ג כוכב וגודל כ"כ בהפיקה שטווין בו ערב]. דמדגדול ראש הנפל כל כך ע"כ שנפתח הקבר כפי שיעור זה קודם לאמו. והוא בכדי שיראה הראש מבחוץ. ולהכי אינו היה נפתח הקבר לא היתה יכולה ליכנס. אבל בקטון ראשו מזה. אז אפי' נפתח הראש כפי שיעור לאת ראשו זה. אף"ה היתה יכולה ליכנס ולפיכך גם בהלכה ברגליה הבית הראשון טמא מספק (ד): נו) שילדה תאומים. הראשון מולד מת והשני מולד חי: נז) ר"ל אם הוציאה הראשון המת מן הבית ואח"כ מולד חי. והרי הוא טהור מטומאת ז' דאף שהולד הראשון כבר מת במעי אמו. והרי נגע בו אז חי שבלבו. טומאה בלוע הוא ואמ"ע. ואע"ג שאחר יציאת הראשון היה נשאר הראש פתוח בין לידת המת לולדת החי. ואיך לא יטמא החי שבראש מהמת שכבר מולד והוא בבית. דאע"ג דאין דרך טומאה להכנס. הייטו רק כשהטהרה הוא במקום הסגור. אבל הכא כשהראש פתוח טפח. הרי ודאי התפשטה הטומאה מהבית לתוך הראש דרך הפתח פתוח טפח. ג"ל דדוקא לטומאה בלוע אמרינן [נעיל דיש מ"ד] דמשנפתח הקבר הו"ל כיולא. מדאיכא נמי סברא דסוף טומאה לצאת. אבל לגבי טהרה בלוע אף שנפתח הקבר. אע"ג שגם הוא סופו לצאת מעצמו. אף"ה כל עוד שלא יצא לא הו"ל כיולא. ולהכי אף שהראש פתוח טפח ותתפשט הטומאה שם

ומתני' דפ' בהמה המקשה בלא נתפנג כפיקה. ולשון הרמב"ם בחבורו נמי מוכיח כן שמתחלה כתב משעיגל כפיקה כיון שנפתח הראש בטמא ואח"כ כתב בשלא עיגל הבית הראשון ממא בספק שמא כשהיתה בו ילא כו' והייטו כדברי הר"ש והתוס'. ובחו"מ הילק עליו את הטעון ולע"ד כל המפרשים שוין בזה: **ה יצא** הראשון מת והשני חי טהור. מה שהקשה הראב"ד הרי נטמא ממגע אמו. אנופא דמתני' י"ל דמשכחת לה דאשתהי חי אחר המת כמה ימים עד שקבלה אמו הזאה ובבילה ואח"כ ולד כמעשה יהודה ותקוי' בני ר' חייא. אבל הראשון חי נטמא

מיד

כלי עור שאינם מקבלים טומאה שנמצא שלא נגע העובר המת באשה ולא בכלים עכ"ל. וזה דבר זר ורחוק מאד ולא ידעתי למה לא תירץ ג"כ דמאי טהור דקאמר מטומאת שבעה וכלומר שהוא טהור ממגע המת עצמו [*ועיין לקמן] ומה שפי' הראב"ד דטמא וטהור על הבית הראשון נאמר כבר רצה הר"ש ג"כ לפ' כך. אבל דחהו מפני שבהוספתא מפרש דבטומאת ולד איירינן וכתב מהר"ם אע"ג דכפ' בהמה המקשה תגן האשה שמת ולדה במעיה ופשטה החיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה. משום גזרה שמא יוציא ראשו. הכא לא גזרינן דדוקא בחיה שמתעסקת בו חיישינן שמא תגע בו בגילויו משילא ראשו. והא ליכא למיחש גבי ולד החי.

ר' עובדיה מברטנורה

הראשון חי והשני מת. טמא (נח) **.** הראשון חי והשני מת טמא. ולפי"ר שהוליאו החי מן הבית קודם שנולד המת. דמכיון שילא החי נפתח הקבר ונטמא מיד דסוף טומאה ללאת ל"ל אפ' אם מטמא אף מה שבפנים כשילא ראשו ניחא דאיכא למימר הכא מיירי שהחיה יודעת שלא נגע החי במת משילא ראשו. אבל החיה אפ' אומרת ברי לי שלא נגעתי בו משילא ראשו. חיישינן דלמא אגב דטרידא דלמא נגעה ולאו אדעתה. ע"כ. ומה שכ' הר"ב דבעודו במעי אמו לא נטמא. אע"פ שנפתח הקבר דטהרה כו'. לשון הר"ש דאין דרך טומאה ליכנס ועוד דטהרה כו': הראשון חי והשני מת טמא. פי' הר"ב דמכיון שילא החי נפתח הקבר ונטמא מיד דסוף טומאה ללאת. כבר נתבאר [הרא"ש] כפיקה הולכת הר"ש לפרש דסוף טומאה ללאת. דכי נתבגל כפיקה פתיחת הקבר מטמא כאילו נולד. אבל הר"ב שמפרש לעיל כפירוש הרמב"ם פתיחת הקבר היינו שילא לפרוזדור קשיא תרתי. חדא מאי האי דקאמר מכשילא החי נפתח הקבר דלדידיה היינו יציאתו לפרוזדור. וכי ביציאת החי קא נפיק המת לפרוזדור. ועוד דאי הכי תו לא צריך לטעם דסוף טומאה ללאת. שמכיון שילא לפרוזדור. כבר טימא הכל כאילו נולד. ולדידיה אין חילוק בין כפיקה ללא כפיקה ולכן לא ה"ל להר"ב להעתיק דברי הר"ש. אבל ה"ל לכתוב כפי' הרמב"ם שמפרש שאם החי יצא ראשון. א"א שלא יגע בו המת משילא לאויר העולם מפני שהוא מתגבל אחריו כאבן שאין בו רוח חיים כדי להעמיד עצמו. כ"כ בחבורו [שם]. וז"ל בפירושו בגמ"י ההפרש בין יציאת החי תחלה או יציאת המת תחלה כו'. הוא שהולד החי ידחה עצמו ויעזור ביציאתו כשהוא שלם וקודם זה יחזיקהו הטבע עד שישלם יציאתו. והמת כבר עזב אותו הטבע ולא החזיקהו. אבל תדחהו כאשר יכבד עליו וידילהו. כמו הדבר המאוס שהטבע משליכו וכאשר יצא הולד ראשון מת הנה נאמר הטבע דחהו. ולא ידחה החי. אבל החזיק בו. ולאחר שילא מת נתעורר החי ליציאתו. ולא נגע במת *)בעניין יציאתו. ואם קדם החי היציאה. הנה זה המת יצא אחריו בלי ספק. לפי שהכח לא יחזיקהו. אמנם יצא אבל פתיחת הרחם נמשך לחי ודבק אליו. ולזה יטמאהו אבל היציאה ע"כ. [*וז"ש הרמב"ם משילא לאויר העולם איכא למשמע מינה שכל שעודו אפי' בבית החיצון. עדיין בכלל פתיחת הקבר הוא. ובאמת שבמשנתינו דלעיל. אין הכרע לא מפירושו. ולא מחבורו. לפי שלא הזכיר רק יציאה סתם. ויש לפרשו חוץ לפרוזדור. או לפרשו חוץ לכל אף חוץ לבית החיצון. אבל ממ"ש שם בחבורו על משנת בהמה המקשה גזירה שמא תגע בו משילא [חוץ] לפרוזדור. אין לומר שכונתו חוץ לכל. ואף לבית החיצון ושיהיה הבית החיצון אף בכלל פרוזדור כפי' הר"ש וא"כ כר"מ אחיא. וכמו שאכתוב עוד לקמן. ואין הל' כר"מ כדכתב בפי'. ואף בחבורו לא כתב לדברי ר"מ. ולכן הטיקר אצלי שכונתו כפירש"י דמשילא לבית החיצון מטמא וזהו חוץ לפרוזדור. והא דכתב הרמב"ם במשנתינו זאת. א"א שלא יגע בו המת משילא לאויר העולם. אחידי דרישא שכתב שם. וז"ל [שם בחבורו] אם המת יצא ראשון החי טהור. שהרי לא נגע בו משילא לאויר העולם. והתם צריכא למימרא שאף אם נאמר שבעוד המת בין כותלי הרחם. דהיינו בית החיצון שאז אין החי נדחה והטבע מחזיקו. אבל כשילא המת יצא החי. וטוב אין הטבע מחזיקו. הנה כשילא המת יפול כאבן מבלי עכוב. וא"א שהחי יגע בו כי יש בו רוח חיים. ומעמיד עצמו קצת קצת ומש"ה נמי נקט בסיפא ג"כ שלא יגע בו כו'. משילא לאויר העולם. אבל אה"כ. דאפי' קודם שילא לאויר העולם כשנגע בו המת בבית החיצון נטמא ג"כ וזהו כמו א"א שלא יגע בו. זהו מה שכ"ל בפי' דברי הרמב"ם.

*) נמ"ש הטמיק נעת

וכזה

משנה ה [במשנה] **והשני מת טמא.** ואיירי בכן ט' חי דהוי בר קיימא דאילו בן מ' חי לא מקבל טומאה כדמוכח בכ"ב דף כ' דמטמע בחלון. (הר"ש): [בתי"ם ד"ה] **יצא** כו' על הבית הראשון כו'. צריך לחלק בין כתם פתיחת הקבר לפתיחת הקבר מתמת לידה. וע"ש בר"ש:

אליהו רבא

הראשון חי וכשני מת **טמא.** שדרך הטומאה ללאת:

תוספות אנשי שם

ה תי"ם ד"ה **יצא** כו' שלא נגע השובר המת באשה כו' זה אינו עולה לפי' הר"ש והר"ב דמ"מ נטמאה באשה בטומאת אהל והרמב"ם ג"ל דילדה תחת כפת השמים באויר ויותר ג"ל דט"ש בכ"מ ואיל שלא נגע השובר החי. (רש"ש): ד"ה **הראשון חי** כו' ומשום שלא נתבגל כו'. וקשה לעיל במ"ד הביא בשם הר"ש דהא דתנן בפ' בהמה המקשה והאשה טהורה כו' איירי בלא נתבגל כו' דאי בנתבגל טמא בפה"ק ואיכ לדברי הר"ש דכאן אפי' בלא נתבגל נמי מטמא בפה"ק משום דסוף טומאה ללאת כו' והמעיין בפי' הרמב"ם פ"ש ע"ש. (מש"ח): בא"ד **דברי** נתבגל כו'. יפה כוון הב"ד מה דכוונת הר"ש להסיר טעמא אמאי מטמא בפה"ק אפי' בלא יציאת ראשו וקאמר דהוי משום ספק טומאה ללאת. (פ"ל):

משנה אחרונה

מיד בפתיחת הקבר דסוף טומאה ללאת. וכולה מתני' לא איירי אלא אם נטמא זה מתמת זה. וכראה דקושית הראב"ד היא להרמב"ם דמפ' מתני' שנטמא משום שנולדו יחד ונגעי אהדדי. ומ"ש תוי"ט דבלא שיגע כפיקה מיירי דאי שיגע כפיקה מיטמא בפתיחת הקבר מיד ולא בעי סוף טומאה ללאת כדלעיל. אינו מדוקדק דלעיל דמטמא מיד בפתיחת הקבר היינו כשהמת עם פתח הקבר דהוי כנולד. והכא החי עם פתח הקבר והמת בפנים ומטמא אותו כמו טומאת הפתחים שסוף טומאה ללאת. ואינו יש לדקדק אי אמרי' הכא סוף טומאה ללאת אפי' לא נפתח הקבר נמי שמא דהא טומאת הפתחים אפי' בפתחים בעולות. וי"ל דהתם אומר דבעודו בפנים לא נטמא דעדיה בלועה אין מיטמא ועומאתו הוא משנפתח הקבר: **והשני מת** שמא. לעמש הרמב"ם שהשני המת מתגבל מעצמו ומופל אחריו וא"א שלא יגע בו. איכא למידק א"כ לאמרן מת אמאי טהור ודאי נהי דהחי אין דרכו להתגבל אחריו אבמי מידי ספק לא נפיק שמא יצא מיד אחריו ונולדו יחד וספק טומאה בהי"ו הוא. וי"ל דספק זה אין בו דעת ליטמא בהי"ו נמי טהור כדאמר פ"ג דעהרות מ"ו. והאשה שיש בה דעת הומיל והיא חיה יטלא

לקמן

יכין

שם מהבית. אפ"ה כיון דהולד כלא יצא דיינינן ליה. והו"ל טהרה בלוע שמקמ"ע כדאמרינן בבלע טבעת טהורה וכאן בחלל המת דנטמרת בטהרתה [עי' סוף מקואות וחולין עח"א]. ואת"ל עכ"פ ימא עובר ירך אמו ומדהאם נעשה אה"ע. גם ולדה שברחם נעשה אה"ע. י"ל בשעה לידה שבבר נעקר הולד ללאת לא אמרינן עובר ירך אמו [ועתוס' ב"ק מז"ב ד"ה מ"ע] (תי) : נח) אף שהוליאו החי מהבית קודם שולד המת עכ"פ מיד שנפתח הקבר להראשון החי הו"ל גם המת שעדיין בהרחם כילא וטימא לכל אשר בהבית. ואפי' בעוד החי תחוב בפה הרחם וסותמו. אפ"ה מדעכ"פ החי מק"ע. וכל המק"ע אינו תולן בפני הטומאה שלא יטמא המת שברחם את כל מה שבבית. וכ"ש שטמא הולד החי בשעה שילא. [והר"ש והר"ב כתבו דלהכי אי אמא משום שכשנפתח הרחם סוף טומאה ללאת. ותמהני דסוף טומאה ללאת לא שייך רק כשחדר הפנימי נעול [וברפ"ד] אבל בפתוח ממילא מתפשטת הטומאה מחדר לחדר דרך הפתח עש"ם. ורתו כיון שנפתח הקבר והו"ל כיולד. אפי' לא נימא סוף טומאה ללאת. הרי גוף האם שמק"ע אינו תולן בפני הטומאה והו"ל כאילו מונח המת בהבית ונטמא כל מה שבבית]:

דפ"ע

תפארת ישראל

הצריך ליציאתו. לפיכך שיערו חכמים דפתיחה קטנה כזו לא מקרי פתיחת הקבר שיהא דינו כילא. אלא עדיין דין טומאה בלועה עליו. ואמ"ש עד שילא לאוץ בזית מראשו שהוא שיעור טומאת מת. ובהכי אייתי סוגיא דחולין (דף ע"א). אלא דק"ל לפ"ז מ"ש בית הראשון דנקט רבינו. הרי אפילו כלים שהיו בבית הב' קודם שילא הולד. וילאו קודם שילא נמי טהורין מטעם זה. ואפשר דכוונת רבינו דבקטון הראשון פחות מפיקה לא נפתח הרחם עד סמוך ללידה. דהיינו עד שעה שבאתה לבית השני. ולזוחק קצת: (תי) וא"ת למה לא הזכיר התנא דעכ"פ ממא הולד החי טו"ע. דהרי כשנולד המת נטמאה האם והמילדת שהיו עם המת בבית. ומצא שאח"כ כשילא הולד החי נגע בהאם. והרי אדם שנגע באדם שנגע במת הב' עמא טו"ע (כפ"א מ"א). י"ל דזה לא חש תנא להזכיר. משום דבל"ז כל ולד הנולד ממא טו"ע מדנגע באמו שטמאה לידה. שהיא אה"ע כנדה. וכמ"ש כימי נדת דותה תטמא. ושהור דנקט היינו רק מטו"ז. והכי אשכחן הרבה לשון טהור בשדר טהרות. ולבאורה היה נראה. דלף לבתר שהוכחתו לעיל סימן כ' דמשנה ד' בולד נפל מיירי. עכ"פ משנה ה' לא אפשר דמיירי בולד נפל. דהרי אמרינן בש"ס (נדה כ"ז א') אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת. והרי כל תאומים לפ"ז הם מטפה א' שנחלקה לב' וכדקאמר התם. וא"כ אם א' מהן נפל שלא כלו לו חדשיו. גם ולד החי לא נגמרו חדשיו. וא"כ ק' היאך אפשר שהחי יק"מ. הרי כל שלא נגמרו חדשיו אמק"מ כלל (כב"ב ד"כ ע"א). אע"כ דמתני' מיירי בידעינן שכלו לו חדשיו. וכגון שבעל ופירש (כשבת קנ"ז א') ואפילו במסופק אם כלו לו חדשיו הרי אפילו בספק טומאה ברה"י הוא. ואפילו בספק טומאה כי האי ברה"י ממא (כעהרות פ"ד סוף משנה ה'. ופ"ה שם מ"א וסוף מ"ז). ולא מבעיא לרמו"ז וש"ך (יו"ד שע"ד) דדחו בב' ידים לסברא דמימא דכיון דהראשון מת תוך ל' והוה נפל. גם השני נפל הוא. אלא אמרי' דאעפ"כ אפשר שיהיה השני בר קיימא א"כ הו"ל

אמרינן

לגלח: משפיר אחד טמא. כלומר אם ילאו שניהם. כעין שפיר אחד שילאו בבת אחת. טמא: שפיר. שליא שהולד נאחז בה: משני שפירין. כלומר כעין שני שפירין זה אחר זה. אפילו ראשון חי ושני מת: טהור. דסבר ר"מ. אע"פ שנפתח הקבר אין מטמא עד שילא לאויר העולם. ואין הלכה כר' מאיר אומר בשפיר אחד. טמא. בשני שפירים. טהור נט): ן האשה שדיא מקשה לילד

ובזה יש לתמוה על הכ"מ. שלא העיר לפרש יציאת אויר העולם כי היכי דלא תקשה דבריו אהדדי]: [*בשפיר א' טמא. פי' הר"ב כלומר אם ילאו שניהם כעין שפיר אחד כו'. וכ"פ הר"ש. וטעמא דשפיר אינו מעלה ולא מוריד שאם ילאו בבת אחת אע"פ שיהיו בשני שפירים מ"מ טוגעים זה בזה ואין טעם לומר שהשפירים מפסיקים. ועיין לקמן]: [*בשני שפירים. פי' הר"ב קסבר ר' מאיר אע"פ כו'. אין מטמא עד שילא לאויר העולם. וכ"פ הר"ש. ומסיים כרבי שמעאל דאמר בפרק בהמה המקשה [דף ע"ב]. וכל אשר יגע על פני השדה (במדבר יט) להוציא עובר במעי אשה. ודלא כר"ע דאמר האם עובר במעי אשה טמא דאמר קרא (שם) הנוגע במת בנפש האדם. איזהו מת שבנפשו של אדם הוי אומר עובר שבמעי אשה [פירש"י על פני השדה משמע גילוי. להוציא עובר שהוא טמון. במת בנפש. מת שהוא בתוך נפש אחרת] והשתא כו'. לא לריכינן לאוקמה לההוא דבהמה המקשה בשלא עיגלו ראש כפיקה. דאיכא לאוקמא כרבי שמעאל וכר"מ ובכל ענין. ע"כ. ומעתה הר"ב שפירש גם כן בבהמה המקשה דכל שלא יצא חוץ לפרוזדור טהור. והיא כרבי שמעאל כמ"ש שם [ד"ה ר"י] וכן לא פי' התם דדוקא כשלא נתעגל כפיקה. וגם בכאן הוא מטמא אף כשלא נתעגל כפיקה. תקשה דאתיא דלא כהלכתא ומאי דוחקיה לאוקמא כר"ע דמטמא מן התורה מגזירת הכתוב. ואדרבה בסוגיא דהתם אמרינן לא תימא ר"ע היא כלומר ולא ר' שמעאל. וא"ת אשה אמאי טהורה כבר פירש"י הטעם באותה סוגיא דף עב. דהיה טמאה משום דטומאה בלועה מטמאה וטהרה בלועה מיטמאה ואשה טהורה משום דמגע בית הסתרים היא. עכ"ל. ולי ק"ק דהא טומאה בבית הסתרים חמירא מבמקום בלוע דבלוע חשיבא כמאן דליתא. ובבית הסתרים יש לה טומאת משא. כדאיתא בהדיא בפרק יוצא דופן דף מב ע"ב. ולכן כ"ל דמפשטי' דקרא איכא למילף דלא מטמא אלא אחר הוגע. דכן כתוב והנוגע במת בנפש. משמע אבל הנפש עצמו שהמת בתוכו אינו מתטמא. שהוא כמו שאר טומאות בלועות שאין מטמאות לשבו הם בלועים. כך כ"ל. ויש להתוס' שיטה אחרת בפלוגתא דר"י ור"ע ואין להאריך כאן. ועוד דאפי' כי קא מפרש למתני' כר' שמעאל אכתי לא ה"ל להר"ב למשתק שם בבהמה המקשה לפרש שהיא כיחידאה ואינה הלכה. אלא ודאי מהא שפיר מוכח שהר"ב מפרש חוץ לפרוזדור בא' משני הפירושים האחרים שכתבתי לפי לשון הרמב"ם. או שהשמיט חוץ בכוון. או שהוא השמטת הסופר וא"כ ר"מ הוא שסובר לחודיה עד שילא לאויר העולם. ולזו דאתיא כר"י כדברי הר"ש שג' מחלוקות בדבר ר"ע ור"י ור"מ. ועוד נראה בעיני שהר"ב מפני שלא ראה להרמב"ם שפי' כלום בדר"מ. משום כך העתיק לפירושו של הר"ש. אבל לפי דעתי אינו היה דעת הרמב"ם בדר"מ כדפי' הר"ש לא ה"ל למשתק מלפרש דשפיר אחד ושני שפירים לזו דוקא אלא כעין כו'. דכל כי האי לריך לאודועי ולפרושי. אלא ודאי שדעת הרמב"ם בדר"מ כפשטן. דאה"נ דמחלק בין שנולדו שניהם בשפיר אחד דהשתא נגעי בהדדי. ובין שנולדו בשני שפירים אינו מחלק משום דס"ל דשפיר אינו מעלה ולא מוריד. כמ"ש לעיל. ר"מ מני סבר דשפיר הואיל ואינו מגוף הולד. כי נולדו בשני שפירים הוו השפירים כלבושי'. והוו כי הא דתנן במ"ב דפ"ק. ג' כלים במת וכלים בכלים ואדם בכלים אינו מטמא אלא טומאת ערב. ומאי טהור נמי דקאמר ר' מאיר טהור מטומאת ז' וכדתרלתי לעיל לדבריו של הרמב"ם בטהור דת"ק. וכמו דלעיל בדברי ת"ק לא הולרך הרמב"ם לפרש דטהור מטומאת ז'. ה"נ בדר"מ. ותרוייהו ת"ק ור"מ שניהם לדבר א' נתכוונו בחמרם טהור. ופלוגתייהו בשפירים. אי הוי הפסקה בנגיעה. אי לא. ואתי השתא נמי שפיר מאי דמקשה הר"ש לפי פירושו. וז"ל ומיהו הימה דקשיא דר"מ אדר"מ דבפרק הלוקח בהמה אמר רבי מאיר כפיקה של שתי [וכלומר לפרש כפיקה דמתני' דלעיל מטמא בפתיחת קבר] [והא] ר"מ אפילו בנפתח הקבר טהורי מטהר עכ"ל ולדידי ניחא ואין כאן שום הימה. דרבי מאיר אינו חולק כלל על ת"ק בענין מתני' לעיל. ואילו היה דייק הר"ב הכי לא ה"ל מן הלורך לכתוב לפירוש הר"ש כלל. וא"ת ר' שמעאל מאי איצטריך לקרא דעל פני השדה. הא טומאה בלועה יליפינן לה ממשמעות הכתוב (ויקרא יא) והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה כו'. כדמייתי לה הר"ש בסוף מסכת מקואות.

כבר

מלאכת שלמה

עוד בסוף פי' ר"ע ז"ל. דר"מ ס"ל אע"פ שנפתח הקבר אין מטמא עד שילא לאויר העולם. אמר המלקט כר' שמעאל דאמר בפרק בהמה המקשה כו' וכתב הר"ש ז"ל והשתא הא דפליגי ר' שמעאל ורבי עקיבא בנפתח הקבר פליגי אבל לא נפתח לכ"ע טהור לכנופה למי וכר' מאיר ע"כ ות"ק דמתני' היינו ר' יוסי כדמוכח מן התוספתא: ן האשה שדיא מקשה כו'. תוס' בנדה פ' יולא דופן דמ"ד כתבו דמתני' מייתי לה בפרק בן סורר ומורה ע"כ ואני הדיוט לא מלאתי שם רק סיפא דמתני' דילא רובו וכו' איתא התם בדף ע"ב וגם הרא"ש ז"ל כתב בתוספותיו בספ"ק דערכין דהתם בפרק בן סורר ומורה מייתי לה אלא שם היא כתוב יצא ראשו אין מוגעים בו:

ציונים

ן האשה. מ"ר פ"א מהל' טומאת הי"ע מהג' לאוין קכ"ד ומצוה פל מוצ"ע ח"מ פי' הכ"ה מצ' :

אליהו רבא

ר"מ אומר בשפיר אחד טמא. ואפילו הראשון מת והשני חי דסבר פתיחת הקבר ביציאתה לאויר העולם דמי וקודם פתיחת הקבר לא אמרינן סוף הטומאה לצאת דטומאה בלועה היא הלכך בשפיר אחד ואפי' יצאו זה אחר זה הואיל ובשפיר אחד תכוייהו בפתיחת הקבר אחת יצאו וכי יצא המת בבר נפתח הקבר כל המי ובמאן דיצא לאויר העולם דמי ונטמא באהל המת ולא עברה בלועה היא. וכן הראשון חי והשני מת אם בשפיר אחד טמא הואיל וכי יצא המי בבר נפתח הקבר נטמא המי. וכן כל הבית נטמא בהאי פתיחה. בשני שפירין בכל היצאתן בשני שפירין אינם יוצאים בפתיחת הקבר אחת אלא לכל אחד ואחד ואפילו הקבר בפני עצמו אפי' הראשון חי והשני מת הואיל וכי יצא המי עדיין לא נפתח הקבר כל המת והוציאוהו קודם פתיחת הקבר כל המת הלכך טהור. ואף ע"ג דסוף הטומאה לצאת. קסבר ר"מ אין להולך טומאה דטומאה בלועה היא. וכן הראשון מת והשני חי טהור. הואיל ולא נפתח הקבר כל המי עדיין בלועה היא. ובתוספתא תניא אמר רבי יוסי אני אומר דבר אחד והם אמרו דבר אחד אני אומר הטומאה דרכה לצאת ואין דרכה לוכם והם אמרו לי אין להולך טומאה עד שיצא לאויר העולם פי' רבי יוסי בתוספתא היינו רבנן דמתני' ורבנן דתוספתא היינו ר"מ דמתניתין. דסבר אין להולך טומאה לעמא לשום שבופו לצאת עד שיצא לאויר העולם דטומאה בלועה היא ופתיחת הקבר הוא יצא לאויר העולם:

תוספות אנשי שם

בר"ב ד"ה שפיר שליא. קשה דהא בבכורות דפ"ג אמר שפיר ושליא וכן בכ"ד אי"ב ס"מ דב' מילי מינהו וי"ל פ"פ הא דאיתא שם מ"ש גבי גרב וע' בפירש"י עכ"ת שם: תי"ם ד"ה בשני שפירים כו' ולי ק"ק כו'. ממה"ת לא דק דרש"י לא פי' כן אלא דא"ת טומאה בלועה מטמאה אבל אינה דאמת דמסקי' כרבה שם דטומאה בלועה אינה מטמאה קילא עפי מביה"פ. (רש"ש): בא"ד הוון בשפירים כלבושים כו'. כובר בשפיר ושליא נתבשים לקבלת טומאה. כבלים ולדעתי הוא דבר זר ואינו מתקבל על הלב חדא דבמס' חולין פ"ד מ"ז מבואר דבלא

יבין

נט) דס"ל לר"מ דדוקא בשפיר א'. להכי מדמוכחין שניהן בבים א' על כרחך שלא נסגר פי הרחם בין לידת ראשון חי לידת השני שמת. נמצא שפתיחת הקבר לראשון היה ג"כ פתיחת הקבר להשני. לפיכך כשנולד הולד חי. הו"ל גם השני המת כאילו כבר יצא ונטמא לחי מיד ולקולא (כמ"ק דכ"ב א'). והרי גם בלא הוכחת חי על המת. נ"כ כל ולד אף שמת תוך ג' אינו ודאי נפל. דזכי ולד שכלו לו חדשיו א"א שיחיה. אבל אם לא כלו לו חדשיו אפילו אם נולד בשנולד אמרינן דהשני אפשר שהוא בר קיימא ומק"מ. אלא אפילו לרב"י שם ודעמיה דס"ל דמדמינן השני לראשון. ואמרינן דמדראשון נפל גם השני נפל הוא. ואפילו אי עד לאחר ג' יום. הוא ספק נפל ואמק"מ. אפ"ה י"ל דדוקא התם דכיון דאיכא למימר דמדמינן חי למת. אף על גב דאיכא נמי למימר איפכא. דנדמה את המת להחי. הו"ל ספק אבילות ולא אמרינן דמדמינן חי למת. ומשום כל ספק אבילות נקולא. אבל הכא אפילו הא"ל אמרינן דהשני שמת נפל הוא ואמק"מ. ולא נטמא מראשון שמת עכ"פ הוא ספק טומאה ברה"ר ומטמא. מידו אפ"ה י"ל דלעולם גם משנה ס' אילולא"ק על זה. א"כ הרי אין אשה מתעברת ומתעברת וע"כ דבעיבור א' מתהוו. וכמו שלא כלו לו חדשיו להמת ג"כ לא כלו לו להחי. והו"ל גם הוא נפל ואמק"מ. י"ל דאין אשה מתעברת ומתעברת

משנה אחרונה

אע"ג דמדאורייתא טהור שהתחילה מפסקת נזרו בה משום סוף טומאה לצאת. וה"ג הכי דמדאורייתא טהור במתי אשה עהור מדרבנן מיהא יש לטמא ומי עדיף ממתילה. ולמאי דפי' לעיל דגזרת הפתחים משום קבר סתום הוא: נאשה

כבר הרגישו התוס' [לחולין דף ע"ב ד"ה גזירה] בזה ולפי שיטתם שרמזתי לעיל שיש להם בפלוגתא דר"ע ור"י ניחא לבל לשיטתיהו דאליבא דפירש"י מי ניחא. וכ"ל דר"י ס"ל דהיא לא מכרעא דדלמא קרא מיירי דוקא לאחר שנתעכלה דלטהר. וכי לא מוקמינן לכמה וכמה מקראות שלא כמשמען ולהכי איצטריך לקרא דהכא והשתא איגליא לן נמי דההוא [קרא] דוהאוכל מנבלתם. מיירי בכל גווני. ואפ"י כי אכל סמוך לשקיעת החמה. כ"ל] : ן מחתכין את הולד במעיה. דכל זמן שלא יצא לאויר העולם לאו נפש הוא וניתן להרגו ולהליל את אמו.

לילד ס). מחתכין את הולד במעיה. ומוציאין אותו אברים אברים. מפני שחייה קודמין לחייו סא). יצא רובו סב). אין נוגעין בו סג). *שאין דוחין נפש מפני נפש:

ר' עובדיה מברטנורה

כר' מאיר: ן יצא. רובו של ולד ומשילא רוב ראשו שהוא משילא פדחתו אין נוגעים בו: שאין דוחים נפש. הולד: מפני נפש. האשה:

רש"י פ"ח דסנהדרין דף עב. ועיין מה שכתבתי במשנה ג פ"ה דנדה [ד"ה והתורנו]: יצא רובו. כתב הר"ב ומשילא רוב ראשו כו'. כדתנן במשנה ה' פ"ג דנדה: שאין דוחין נפש מפני נפש. וא"ת מעשה דשבע בן בכלי. הנה ראשו מושלך אויר דדחו נפש מפני נפש. התם משום דאפילו לא מסרוהו לו. היה נהרג בעיר כשיתפסנה יואב. *ויהן נהרגים עמו. אבל אם היה הוא גולל. אע"פ שהן נהרגים לא היו רשאין למסרו כדי להליל עצמן א"כ משום דמורד במלכות הוי והכי מפרש לה בתוספתא *) [דתרומה] רש"י שם בסנהדרין והר"ש בספ"ח דתרומה כתב דבירושלמי מוכח דאם יחדו מוסרי'. ואפי' אינו חייב מיתה וזה מן הדין אבל מדת חסידות שלא למסור:

ח"ג. ן רובו בסנהדרין ראשו. שאין שם לפי שאין.

כ"ה בד"ק כמוסגר שהמי"ע בעצמו הביה בדברי רש"י כמו שהביה בלל"ל ובל"ח החזילו הסבות ליותנו ע"כ מצא הבל"ל מקום להתבלר בו:

יכין

כשגולד. אבל כשגולדו בב' כיסין. שנסגר הראש בין לידת ראשון לשני. לפי אין פתיחת הקבר של הראשון מועיל שיהיה עי"ז גם המת הבא אחריו דיו כאילו כבר יצא. להכי אמרינן הא טהור. ואע"ג שהקבר היה פתוח טפח. אפ"ה לא התפשטה טומאה מהמת שבתוך הראש. לתוך הבית. דמדהו"ל עכ"פ כאילו לא יצא. הרי טומאה בלועה אין בה טומאה כלל [ועי' רכ"א] : ס) והוא שתמות האם ע"י קיבוי לידתו. והכא ודאי בולד בן קיימא מיירי. דאל"כ מה קמ"ל. ותו דבסיפא ביצא רובו אמאי להללת האם לא יגע בו : סא) לכאורה קשי' מה זה עשה. והרי זהו עצמו דקאמר בריש"א. וג"ל דה"ק דאפי' ידעינן בודאי שכלו לו חציו. וכגון שבעל ופירש [בשבת קנ"ז ע"ב] אפ"ה חייה קודמין לחייו קדימה זמנית דכל עוד שהוא במעי אמו. אלו נפש הי מקרי. דהרי בטנף אשה הרה וילדו ילדיה פטור ממיתה [רש"י סנהדרין ע"ב ב']: סב) היינו שיצא פדחתו כבר. דאז כבר יצא רוב ראשו. והו"ל כילוד: סג) ואפי' לא ידעינן בודאי שכלו לו חציו. לא אמרינן אין ספק מוציא מידי ודאי [בכורה עו"א] אלא אמרינן רוב נשים ולד מעליא ילדן [בס"ס ובמות קי"ט]. ואע"ג דאין הולכין בנפשות אחר הרוב [סנהדרין דע"ם] היינו לעשות מעשה לחרוג אחרים. אבל לענין שב ואל תעשה מלהרגו כי הכא הולכין אחר הרוב. וא"כ לא גרע הוא ממתו. ולהכי אין נוגעין בו [ועי' יומא פד"ב בענין פקוח הגל ודו"ק](ו).

תפארת ישראל

ומתעברת היינו שיהיו שניהן בני קיימא. אבל אפשר שתחזור ותתעבר וימות האחד לחבירו. והרי מה"ש לא יצא אדם משוברת חבירו (כיבמות מב"א). וכדברינו כתבו רבינו"ם (יבמות ד' י"ב ע"ב ד"ה שמא) הרי קמן דאפשר לאשה שתתעבר ותחזור ותתעבר. אלא שאחד מהן יהיה מת. א"כ ה"ש כיון שא' מהן מת. י"ל דהראשון שמת היה למשל בן ח' חדשים. והשני שהי היה בן ז' חדשים ושמית השני לראשון או שאותו שילא ראשון מת היה בן ח' חדשים והשני שילא חי היה בן ט' חדשים. ושמית אותו שנתעברה ממנו ראשון לאותו שנתעברה ממנו אח"כ. ונעולם המת הוא נפל וחי הוא בר קיימא. ואע"ג דבימות (שם) אסרינן לשא משוברת חבירו שמא ישאה העובר הב' לראשון סגלו. אפ"ה אפשר לומר דהא דקאמר הכא יצא הראשון מת. היינו סגלו. דהרי סגלו ודאי מעמא כמת דהרי ליכא לשב עליו לזכר ולנקבה (כנדה כה"ב). א"כ כולד נמור חשבינן ליה. א"ל י"ל דהא דקאמר התם שיעשה סגלו לאו דוקא. אלא שיעשה וירוצו במעי אמו עד שיתוחו. ולפ"ז יש להשות ב' המשניות ד' וה' הכא דשניהן בשהמת הוא נפל מיירי: (ו) והא דלא דיינינן ליה כרודף לניתן להגילו בנפשו (כסנהדרין דעב"ב). שאני הכא שלא התחוון הולד להמיתה. ואע"ג דשבע בן בכרי נמי לא התחוון שיהרגו בני אבל על ידו ורק להגיל א"ע המלינו א"ע מליהן. ואפ"ה מדיחדו אותו שיסרוהו חשבוהו כרודף ומסרוהו לשרינה. והרי הכא בהולד נ"כ איכא הך סברא. מדהוא גרם מיתתה ולא היא גרמה מיתתו בלאתו מרחם. נהווי כיחדוהו ודינו כרודף. ואת"ל שאני שבע בן בכרי דהרי אילו לא מסרוהו. היה הוא והן נהרגין מחיל יואב כשיכבשו העיר. מדמרדו במלכות. משא"כ הכא אפשר שכשתמות אמו יצא הוא כשיקרעו בטנה וכבל יוצא דופן. וא"כ מה עדיף חיי אם מחיי ולד. ליתא דהרי הכא במחתרת נמי אינו מתחוון להרוג. ורק בעצמו הו"ל פסיק רישא שיהרג הבעה"ב וכל פסיק רישא הו"ל כמתחוון (כשבת קנ"ח). וא"כ בהולד נמי יומא. מדודאי תמות האם ע"י יציאת הולד. אע"ג שלא התכוונו לרוף. עכ"פ הן עצמן גרמו בלוטס הפסיק רישא להסכנה. לפיכך דיינינן להו שפיר כרודף בתחתון. ועוד שגם הגרמא עצמה שלא כדין עשו. והרי מה"ש נמי קיי"ל (בח"מ תכ"ה) דהמזייף מטבעות. שג"כ גרם הפסיק רישא להסכנה ליושבי הארץ בישראל בכוונה וגם שלא כדין עשה. להכי ג"כ דינו כרודף. אבל הכא הולד הזה לא גרם הפסיק רישא בכוונה. וגם שלא כדין לא עשה. דכך דרך הטבע הוא. להכי לא דיינינן ליה כרודף. מיהו נ"ל דדוקא בשאפשר שכשתמות האם יצא הולד או בשאפשר שמיתה יצאו. אבל אם כשלא נמיתו יצאו מעצמן. אפשר שמותר להמית הולד כדי להגיל עכ"פ אמו וכמעשה דשבע בן בכרי. ואע"ג דלא דמו אהדדי וכדאמרן. עכ"פ מדאיכא רק חיי שעה להולד. דבל"ז יצאו שניהן. לא דיינינן ביה כולה האי בולד שעכ"פ ספק נפל הוא. ואין לו חזקת חי עדיין כל זמן שהוא בתחם אמו. וכהא"ג וודאי דמה לידה סומק מפי ומותר להגיל עכ"פ נפש אחת מישראל [ועמ"ש בס"ד בפירושינו למשנה סוף יומא בענין זה]:

בועז

משנה

לא בזבו דבנים בתוס נמי לא שייך קבר סתום אא"כ פרץ את פנימיו כדאמרי' פ"ק דב"ב: ן מחתכין את הולד. ופי' רש"י דכל זמן שלא יצא לאו נפש הוא ע"כ והא דאמרי' בפ"ק דערלין שבא על המשבר מתתיגין לה עד שחלד ואמר בגמ' התם כיון דעקר גופא אחריא הוא והכא אמרי' כל כמה דלא יצא רובו מתחכין. י"ל דודאי לא הוי גופא אחריא עד דנפיק רובו. והתם לאו גופא אחריא דוקא אלא דדמי לגופא אחריא ומשום עיגוני הדין פורתא לא קעלינן לי'. והכא להגיל נפש אמו לא חייש' וקעלינן לי' דאדיא גופא דאמו הוא. ומיהו כל כמה דלא עקר אמרי' התם אין ממתיגין לה. ופריך התם בגמ' פשיטא גופא הוא ומשני תהו דתימא ולדות ממונא דנפל ולא מפסדינן ליה קמ"ל ומתו גם שניהם לרבות את הולד ע"כ. ולריך עעם דלענין מיתה ומתעברת היינו שיהיו שניהן בני קיימא. אבל אפשר שתחזור ותתעבר וימות האחד לחבירו. והרי מה"ש לא יצא אדם משוברת חבירו (כיבמות מב"א). וכדברינו כתבו רבינו"ם (יבמות ד' י"ב ע"ב ד"ה שמא) הרי קמן דאפשר לאשה שתתעבר ותחזור ותתעבר. אלא שאחד מהן יהיה מת. א"כ ה"ש כיון שא' מהן מת. י"ל דהראשון שמת היה למשל בן ח' חדשים. והשני שהי היה בן ז' חדשים והשני שילא הראשון או שאותו שילא ראשון מת היה בן ח' חדשים והשני שילא חי היה בן ט' חדשים. והמית אותו שנתעברה ממנו ראשון לאותו שנתעברה ממנו אח"כ. ונעולם המת הוא נפל וחי הוא בר קיימא. ואע"ג דבימות (שם) אסרינן לשא משוברת חבירו שמא ישאה העובר הב' לראשון סגלו. אפ"ה אפשר לומר דהא דקאמר הכא יצא הראשון מת. היינו סגלו. דהרי סגלו ודאי מעמא כמת דהרי ליכא לשב עליו לזכר ולנקבה (כנדה כה"ב). א"כ כולד נמור חשבינן ליה. א"ל י"ל דהא דקאמר התם שיעשה סגלו לאו דוקא. אלא שיעשה וירוצו במעי אמו עד שיתוחו. ולפ"ז יש להשות ב' המשניות ד' וה' הכא דשניהן בשהמת הוא נפל מיירי: (ו) והא דלא דיינינן ליה כרודף לניתן להגילו בנפשו (כסנהדרין דעב"ב). שאני הכא שלא התחוון הולד להמיתה. ואע"ג דשבע בן בכרי נמי לא התחוון שיהרגו בני אבל על ידו ורק להגיל א"ע המלינו א"ע מליהן. ואפ"ה מדיחדו אותו שיסרוהו חשבוהו כרודף ומסרוהו לשרינה. והרי הכא בהולד נ"כ איכא הך סברא. מדהוא גרם מיתתה ולא היא גרמה מיתתו בלאתו מרחם. נהווי כיחדוהו ודינו כרודף. ואת"ל שאני שבע בן בכרי דהרי אילו לא מסרוהו. היה הוא והן נהרגין מחיל יואב כשיכבשו העיר. מדמרדו במלכות. משא"כ הכא אפשר שכשתמות אמו יצא הוא כשיקרעו בטנה וכבל יוצא דופן. וא"כ מה עדיף חיי אם מחיי ולד. ליתא דהרי הכא במחתרת נמי אינו מתחוון להרוג. ורק בעצמו הו"ל פסיק רישא שיהרג הבעה"ב וכל פסיק רישא הו"ל כמתחוון (כשבת קנ"ח). וא"כ בהולד נמי יומא. מדודאי תמות האם ע"י יציאת הולד. אע"ג שלא התכוונו לרוף. עכ"פ הן עצמן גרמו בלוטס הפסיק רישא להסכנה. לפיכך דיינינן להו שפיר כרודף בתחתון. ועוד שגם הגרמא עצמה שלא כדין עשו. והרי מה"ש נמי קיי"ל (בח"מ תכ"ה) דהמזייף מטבעות. שג"כ גרם הפסיק רישא להסכנה ליושבי הארץ בישראל בכוונה וגם שלא כדין עשה. להכי ג"כ דינו כרודף. אבל הכא הולד הזה לא גרם הפסיק רישא בכוונה. וגם שלא כדין לא עשה. דכך דרך הטבע הוא. להכי לא דיינינן ליה כרודף. מיהו נ"ל דדוקא בשאפשר שכשתמות האם יצא הולד או בשאפשר שמיתה יצאו. אבל אם כשלא נמיתו יצאו מעצמן. אפשר שמותר להמית הולד כדי להגיל עכ"פ אמו וכמעשה דשבע בן בכרי. ואע"ג דלא דמו אהדדי וכדאמרן. עכ"פ מדאיכא רק חיי שעה להולד. דבל"ז יצאו שניהן. לא דיינינן ביה כולה האי בולד שעכ"פ ספק נפל הוא. ואין לו חזקת חי עדיין כל זמן שהוא בתחם אמו. וכהא"ג וודאי דמה לידה סומק מפי ומותר להגיל עכ"פ נפש אחת מישראל [ועמ"ש בס"ד בפירושינו למשנה סוף יומא בענין זה]:

אחרונה

לא חשיב נפש וקטלינן ליה. ודמי ולדות יהבינן לבעל מדאוריתא אפ"פ שעכשו היו ממון משום שסופו להיות ממון. ומ"ל דגזרת הכתוב הוא דהא גם עיקר תשלומי דמי ולדות ע"כ גזרת הכתוב הוא. דאיתה ממון וחסות יש לבעל בולדות בשלמא נקבה אמאי למוכרה לשפחה וחבלה בקידושי' ובמליאתה. אבל זכר אינו חסות ממון יש לו. ובנקבה נמי כל זמות שיש לו בה ועדיין לא בא לעולם לא מיקרי הפסד דלא מדיף מגרמי דאיתו אלא מדרבנן. ובשמ"ע סי' תכ"ח כתב יש לך אדם שקונה אשה סרה כדי שיהא הולד שלו כ"כ. ואכתי אי הוי שלו מה חסות ממון יש בו. וע"כ מ"ל דגזרת הכתוב הוא ומיהו י"ל דהולד גופו ממון כמו שפחה לעמתו: אין נוגעין בו. נראה דהיינו בידוע שכלו לו חציו. או ספק אם כלו. אבל אם ודאי לא כלו הרגין אותו:

ראשון לציון

משנה ו [מתני'] יצא רובו כו'. מנהדרין עב. ובס מיהא יצא ראשו וכן נרס"י שם וכן מיתא בתוספתא דיבמות פס"ע וכן העתיקו הוס' סנהדרין עב. ד"ה ליכא מדעם כו' המשנה הכא יצא ראשו ועיין יבל"מ: [תי"ם ד"ה] שאין דוחין נפש כו' והכי אפרש לה בתוספתא (דתמורה) כו'. ע"ל בתוספתא דתרומות פרק ו' וכן הגהתי בכס"ד בסנהדרין שם. שלפני דמיפס בתוספתא (דתמורה) וע"ל תרומה. ע"ש:

תוספות רע"ק

פ"ז מ"ו [אות טו] שאין דוחין נפש) והא דלא מקרי הולד רודף דניתן להצילו בנפשו דמשמע קרדפו אחרי' גמ' סנהדרין דף ע"ב. והרמב"ם פ"א מהלכות רוצח הלכה ט' כתב אף זו מצות ל"ת שלא לחוס על נפש רוצח לפיכך התירו החכמים שהעוברת שהיא מקשה לילד מותר להחוק העובר שבמעיה בין בסם ובין ביד מפני שהוא כרודף אחריה כו'. והוא תמוה לבאורה דהא הכא לאו משום רודף אתינן עליה דהרי ביוצא רובו אין נוגעין בו אלא ע"כ הטעם משום דעובר לא נקרא נפש ועיין שו"ת נאוני בתראי סימן מ"ה שהאריך בזה (* דברי הרמב"ם הובא בח"מ סי' תכ"ה. ואפשר משום דב"נ אסור להרוג העוברים אף שישראל אינו נהרג על זה. צריך לטעם דהוי כרודף אף דמשמיא קרדפי לי') : [אות טז] תוי"ט ד"ה שאין דוחים נפש. וחן נהרגים עמו) ולפ"ז יש לדון ה"ה בולד שיצא רובו אם ידוע ששניהם ימותו דמותר להציל האשה וצריך להתישב בדין זה עכ"ל שו"ת אמ"א ח"ג סי' ח':

תוספות אנשי שם

מתכבת אכילה אין הבליעה מק"ע ואחר המחבבה מקבלת טומאת אוכלין שיהא ראשון לטמא אוכלין ומשקין ולא אדם וכלים ומכשיר חיטי ישתנה דין אדם מבהמה וחו דכנ"ל ד' י"ח איתא שליא שיצאה מקצתה ביום ראשון כו' ומסקי' דלהום מושבין אמא יצא ראשו ורובו של עולד המת בתוך מקצת השליא בעלה בראשון ומטמא לטהרות שנגעה בראשון ע"ש ולפי ס"ד כדעת הפי"ש ממילא האשה טמאה טומאת ודאי מחמת שנגעה בשליא ומשמע אפ"ה הטור סתור שאין מקבל טומאה וכן פוסק הרמב"ם בפ"ג מהל' מס"ר. ולפ"ז יש לתרץ קושיית הראב"ד שהביא התי"ט גד"ס יצא הראשון מת כו' דאם עולד המת בתוך שליא ממילא האשה טהורה מכלום ולא קשה כלל. (מש"ת) : תי"ט ד"ה שאין דוחין כו'. דהיינו' מוכח. ע"ל מפורש וע"ש דזהו דעת ר' יוחנן אבל ר"ל ס"ל דוקא שיהא חייב מיתה בשבע ב"ב וכ"ל דר"י אמר דמותר לשבור

כללא דפ"ז משנה א טע"ם בגובה טפח אויר שתחת אהל שכולו סתום בלי פתח טע"ם. וטומאה בתוכו. זה נקרא קבר סתום שטמא בטנע כל
סביבות הבנין שע"ג הקבר. ואפי' י' עליות ועג"ז שנסתכין תקרותיהן תוך בנין זה שע"ג הקבר. מתפשטת הטומאה תוך כל העליות. אבל אם יש חלול עליה ע"ג בנין זה החלול הזה ספסיק שלא תבקע הטומאה מתקרת עליה זה למעלה. **כותל** שנעשה מעצמו מקרקע עולם ויש בתוכה אויר טע"ם ברום טפח ממעל להטומאה הטמונה בתוכו אינו כקבר סתום שיבקע כל חללו למעלה ולמטה כנגדו אלא רק כנגד טומאה רצוצה בוקע. דתרתי בענין לשיהיה דינו כקבר סתום. שיהי' עליו בנין בידי אדם. ושיהיה תוך החלול שהטומאה טמונה בו טע"ם ברום טפח אויר ממעל להטומאה. **אהל** שסמוך להקבר סתום. עד שפני הבנין שעל הטומאה הוא מכותליו. כיון שפני הבנין הוא תוך האהל. הו"ל כאילו האהל מאהיל על הקבר סתום
ונטמא כולו:

משנה ב אהל שתקרתו היא בשפוע. כאופן שהדופן הוא תקרתו. דינו כשאר אהל. **אהל** שבצד א' יש בו טע"ם ובצדו הב' אויר פחות מזה. מבטל בטל האויר הצר לגבי האהל. והטומאה מתפשטת אפי' מחנגבה להנמוך. **אהל** הסמ"ם אהלים (כרפכ"ז דכלים) והיה בתוכו מת ויצא. הנוגע בצדו הפנימי ממא טו"ז. ובצדו החיצון טמא"ע. אבל כל מהור שנכנס לתוכו ולא נגע בו. או אפי' נשאר. טהור. **ואם** נגע טומאה ממת באחורי האהל או האהילה עליו שם טומאה. והאהל לא היה מחובר. ופירשה הטומאה מהאהל. אז גם הנוגע באחורי האהל ממא טו"ז. והנוגע בו בפנים ממא"ע. **ואם** נגע בהאהל חצי זית מבשר המת בפנים וחצי זית מבחוץ והאהל איגו מחובר. האהל עצמו ממא"ז. והנוגע בו בכל מקום ממא"ע. דכל הר מצטרף להבירו כאילו הוא בצד האחר מנגיעת המהור בו. **אהל** שסרח העורף שלו אינו טע"ם תחתיו. והאויר הפחות הזה אינו מערב עם אויר האהל. אז הטומאה שתחת הסרח או ע"ג בוקעת למעלה ולמטה ואינה מתפשטת כלל לצדדים לטמא גם מה שבתוך האהל. אפי' בעוד הטומאה נוגע בהדדיו. ורק הנוגע בהאהל אפי' אחר שהסירו הטומאה מתדדיו. הו"ל כנוגע בכלי שנגע במת. **טומאה** בבית ועליה ע"ג וארובה ביניהן. ואהל פרוס חוץ
העליה וסרח העורף מריעת האהל פרוס ע"ג הארובה. הדדיו הזה דינו כאהל להציל שלא תתפשט הטומאה מהבית לעליה אף שעליה מקורה:

משנה ג מת בבית שבו פתחים הרבה וכולן נעולים. כולן ממאין את מה שתחת משקוף הפתח אפי' חוץ להדלת הסגור. ובנפתח א' מהדלתות. או חישב להוציא הטומאה בא' מהן והוא דע"ד טפחים כשיעור הוצאת המת. נסתרו האחרים להבא. ובסתום פתח א' באבנים הוא טהור. ובנמלך והתחיל לסתור האבנים נטמא הוא. והאחרים טהורים להבא. ובנמלך לפתור ולפתוח פתח בכותל ולהוציאו דרך שם. לא נסתרו הפתחים האחרים עד שיסתור בה דע"ד טפחים
למת שלם:

משנה ד יולדת שנשאוה מהדר להדר ובהדר הב' ילדה ולד מת. חייבין שבהדר הא' מספק מדהו"ל ספק טומאה ברה"י (ועי' רש"ו דטהרות והו"ק). מיהו בהלכה מהדר להדר. מדהלכה ודאי לא נפתח רחמה עדיין. וכ"כ בהיה ראש הנפל פחות מגודל פיקה של פלך שכרוך עליו שתי הדי אפי' ודאי נפתח רחמה כשיעור זה אינו כיצא. וי"א דאדרבה כשראש הנפל קטן פטיקה. אף שהלכה יש ספק לטמא בית הא'. דמדנפתח רחמה רק מעט. שפיר תוכל לילך גם כשנפתח. והרי הו"ל כיצא:

משנה ה תאומים אף שיצא הראשון מת. הרי הב' שנולד אחריו חי אחר שהוציאו המת מהבית. מהור מטו"ז. דנגיעתן ברחם אמ"ם. ואף שהרחם היה נשאר פתוח ביני ביני. עכ"פ דוקא לענין יציאת הטומאה כבמשנה ד' חשבינן פתיחת הרחם כיצא המת שבתוכו. מדסופו לצאת. אבל לטמא המהור שעדיין הוא בתוך הרחם. לא חשבינן פתיחת הרחם כיצא. והרי בפנים אמק"ם. דשאני עיולי טומאה מאפוקי טומאה (כבריתות כא"א). אבל בראשון חי והב' מת. אע"ג שהוציאו החי מהבית קודם לידת המת. הרי הראשון מטא. דפתיחת הרחם שהיה בלידת הראשון טועיל שיהיה הב' המת כיצא. ונטמא חחי:

משנה ו מקשה לילד. מותר להוציא הולד בטעי אמו אף שנפתח הרחם. כדי להציל האם. וגם בזה לא חשבינן פתיחת הרחם כיצא. אבל כשבאמת
כבר יצא רוב ראש הולד. אין דוחין נפש מפני נפש:

תוספות אנשי שם

למכור לף אע"מ מיפה בייחדו ממעשה דבמסון (שופטים ט"ו) שמכרוהו לאנשי יהודה לפלשתים דדוקא לומר שסמכו על גבורתו דכי קומכין על הנס נפקות נפש וכ"ל לאסר לית ליה הלי סכנה ונמה מתיישב מה שהקשה רש"י. בסנהדרין ממעשה דשבע כ"ב שהוא (שמואל ב' כ) ולא הקשה מקודם ממעשה דשמסון הכ"ל ולמ"ם א"ש דשם לא הי' כח מכירה משא"כ בשבע ב"ב הכרוכו הם בעלמם ודו"ק. (כ"י"ם) ועמ"ש בספ"ת דתרומות ועי' במ"ב מהל"ת מו"מ סי' נ"ב

פרק ח א יש מביאין את הטומאה. שאם התהילו על הטומאה ואהל וכלים. מביאין את הטומאה על האהל והכלים ואע"פ שלא נגעו בטומאה: **וחוצצים**. אם הטומאה התחיתן מגילין אהל וכלים שעל גבן לפי שהן חוצלים בפני הטומאה. וכן אם טומאה על גבן מבחוץ מגילין כלים שתחתיהן: **שידה**. תיבה גדולה של עץ כמין ארון: **תיבה**. קטנה כעין *)שולחנים: מגדל. של עץ עשוי לאוכל: כוורת הקש. קופות גדולות עשויות מקש או מערבה או כפות תמרים: כוורת הקנים. כמין סלים עשויין מקנים: ובור ספינה אלכסנדרית. הספינות הגדולות שמפלגים בהם בים הגדול עושין בתוכן כלי גדול של עץ כמין בור שמשימים בו המים המתוקין הראויין לשתיה: **והן מחזיקים** מ' סאה בלח. דכיון שהן גדולים במדה ז'. שוב היו עם דפנות אהלים. כדאמרי' לעיל פ"ה [*משנה ה']. שהכלים הטהורים אינם מגילין אלא עם דפנות אהלים. ואינא למימר דשאני הכא

*) בד"ע של שולחנים

פרק ח א השידה. פי' הר"ב תיבה גדולה של עץ כמין ארון. וכמקומות אחרים פי' עגלה. והארכתי ברים פרק יח דכלים: **שיש** להם שולים. עי' מה שכתבתי במשנה יג פרק דלקמן: **כוורת הקש**. פי' הר"ב עשויות מקש כלומר מזגבות הסבלים שהן קשים. כך כתב הר"ב ברים פרק טו דכלים. [*ולא ידעתי למה מפרש בכאן קופות. וכן בסמוך סלים]: **והן** מחזיקים ארבעים סאה כו'. פי' הר"ב דכיון שהם גדולים עי' בפירושו לרים פט"ו דכלים גם עי' מ"ש במשנה ו פרק ה [ד"ה או כוורת] ומהר"ם כתב בכאן וז"ל כ"ל דהא דקתני מוכלים שידה תיבה ומגדל ומפרישים בין טומאה דלמטה לכלים שע"ג. כי כן צריך לפרש מפוס סדין ומפן דמקבלין טומאה. ואין חוצלין בחלון [*כדתנן בפרק עשירי משנה ד']. אם כן צריך לפרש דחוצלין דשידה תיבה ומגדל וכוורת. וכוורת ובור אין פירושו כמו איך דקתני במתני' דכל איך חוצלין בין כלים וטומאה שעל גביהן או תחתיהן אבל חוצלין דשידה ותבריו אי אפשר לפרש

מלאכת שלמה

פ"ח א שיש להם שולים. עיין במ"ש ברפט"ו דכלים ולקמן סימן ג'. ופי' הרא"ש ז"ל ומראה דחוצלין דשידה תיבה ומגדל

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ח א) בהיה תחתם טומאה וטהרה אע"ג שלא נגעו אהדדי נטמא הטהרה: ב) בין כשהיו כמחיצה זקופה או כתקרה בין הטומאה לטהרה. כאחר הטהרה בטהרתה: ג) תיבה גדולה מאד: ד) קטנה משידה: ה) אלגז ארמאנק בל"א. ומחודד למעלה כמגדל וכולן כלי עץ ממש הן: ו) עשוי מקש: ז) העשוי מקנים. וקמ"ל הכך. לאשמעינן דאע"ג דעשויין מגדולי קרקע שאין כלי עץ ממש. אפ"ה דינן ככלי עץ וה"ה שאר מינין [רמב"ם פ"א מכלים הי"ג]: ח) הוא חבית גדולה שעשויה כעין בור מעץ. וממלאין אותה מים מתוקים. שיוציאו עמה הספינה

משנה

פרק ח א מחזיקין מ' סאה. כאן משמע דמחזיקין מ' סאה יצאו מתוכה כלי וחשובין כאהל וחוצלין. ולקמן פ"ט בכולי' פנקא אמר דאם

פרק ח א יש מביאין את הטומאה א) **וחוצצין** ב). **מביאין את הטומאה ולא חוצצין. חוצצים ולא מביאים. לא מביאין ולא חוצצין. אלו מביאים וחוצצים. השידה** ג). **והתיבה** ד). **והמגדל** ה). **כוורת הקש** ו). **כוורת הקנים** ז). **ובור ספינה אלכסנדרית** ח). **שיש להן שולים** ט). **והן מחזיקים ארבעים סאה בלח**. שהם

חלופי גרסאות

א סאה בל"א וב"ו ל"ג. בלח בל"א לח.

אליהו רבא

פ"ח א שיש להן שולים כו'. אין חוצלין עד שיהא בהן שולים ומחזיקות מ' סאה בלח ובשעה יהיו מחזיקות פחות מיהא עשוי לקבל שלש בגודם. כדפירש"י בשילוטין בכלי שנהנו כתני אלכו ולתכו כים של שלמה.

תוספות אנשי שם

פ"ח א בר"ב סד"ח **וחוצצים** כו' מגילין כלים שתחתיהן. לפי ידעתי למה שניק לחדש ולא נקט גם כאן אהל וכלים בבריתא גבי טומאה תחתיהן. (ק"ס): ד"ח **כוורת** הקש כו' לו מערבה כו'. כלאה דזה ל"ל בל"ה כוורת הקנים דלקמן' לא דאיכא בא אלא לבאר פי' דכוורת. (רש"ם): במשנה **שיש** להן שולים. וכ"ה בפט"ו דכלים אבל בשבת דל"ה ובשילוטין דיל"ד איתא אע"פ ש"ל שולים. ועל פ"ש מי"ג פי"ע דיל"ה סיפא יושבת. (הר"מ):

ציונים

א אלו מביאין. תוס' שבת כז: ד"ה ואין מטמא. מיי' פי"ב מהט"מ ה"ב: כוורת הקש. שבת נה. שילוטין יד: כלים פט"ו מ"ח:

הכא דנמוייס וקבועים כאהל. וגימא דעשויים אהלים אכולה בבא דלעיל מינה קאי. דהא ודאי ליתא. דא"כ מאי איריא שמחזיקים ארבעים סאה. אפילו אין מחזיקים ארבעים סאה נמי דהשתא מקבלי טומאה חוללין. מידי דהוה אסדין דחוללין. אע"ג דמקבלי טומאה. כיון דעשוין אהלים כדפי'. אלא ודאי עשויים אהלים לא קאי אלא איריעה וסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת. וא"ת ולייתי נמי שידה תיבה מגדל וכוורת. שאין מחזיקין ארבעים סאה מביאין וחוללין. וכגון שעשויין אהלים. וי"ל דאין דרך לקבוע אותם לאהל. ע"כ נ"ל. טכ"ל [עיין ברא"ש מ"ש בזה]. ומה שנראה לי בזה כבר כתבתי ברפ"ו בסמ"ד [ד"ה אפילו] ודעת הר"ש נראה כדברי מהר"ם מהא דרפ"ט: שהם כוריים ביבש. עי' מ"ש ברפ"ו דכלים: סקורטיא. פי' הר"ב עור שלובשים כו'. ובמשנה ד פט"ז דכלים מפרש בשם הרמב"ם עור שאוכלים עליו. וכ"כ שם בפירושו וכאן מפרש כן לקטבליא. אבל בסקורטיא מפרש שהוא כסוי עור אשר יכסו בה המטה לישב בה. ושם*) [אינו] מפרש כן לסקורטיא. וכגמ' בפ"ז דנדרים דף נה [ע"ב]. מפרשים לסקורטיא דהתם כיתונא דלא: ומפץ. עיין בפרק כד [דכלים] מ"י ובשופו בפירוש הר"ב:

*) יותר נכון להגיה ושם מפרש כן לקטבליא

מלאכת שלמה

לפי כן דהא לקמן תמן הכוורת אינה חוללת בפני הטומאה שתחתיה או על גבה ופי' ר"ש ז"ל אע"פ שהכוורת אינה מקבלת טומאה אינה חוללת כיון דהיא כלי כדתנן בפ' שני אלו הכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר דאפילו נדבך התון ע"ג כלי אבנים אינו מגיל כל שכן הכלי עצמו אבל חוללין דשידה מיירי בפותח טפח שבין בית לבית או בין עליה לבית כי הסיא דתנן בפ"ה היתה שלימה בש"א מגלת על הכל ומיירי שאין הטומאה תחת

יכין תפארת ישראל בועז

ו) אשידה תיבה ואינך כולהו דנקט במתניתין קאי. דבכל אחד צריך שיהיו ג' תגאים הללו [פי' רש"ם] דהיינו שיהיה מושבו רחב כדי שיהיה לו קביעות כאהל. משא"כ במחודד. ושיחזיק תוך הכלי מ' סאה בלח דהיינו כמדת אמה על אמה ברוס ג' אמות. ושיחזיק עם הגודם. מ' סאה ביבש. וזהו רק כשלא יהיה הכלי ארוך ולר. אלא פיו רחב. והכלי עגול בדפנות סביב ובגבו כאלי רחבו [כשבת לה"א ורש"י שם]. וכשיש בהכלי ג' תגאים הללו. אינן מתבטלין מלאין. והו"ל כלי עץ העשוי לנחת דדינו כאהל ואמק"ט [כרפט"ו דכלים] ולהכי חוללין. והא דלא נקט שתמא כל כלי שיש ע שולים וכו'. ה"ע מדיש כמה כלים דאף שמחזיקין מ"ש וכו' אפ"ה עשויין להתבטל ומק"ע ואינן חוללין [וכלים שם. אמנם ק' אמאי שידה תיבה ומגדל ואינך מביאין וחוללין ולהי הנ נן דהכנכם לחו"ל בשידה תיבה ומגדל שמא. מדקאי"ל אהל זרוק לא שייה אהל [כעיבוביין דלע"ב]. ואת"ל דהייהו רק שלא מחשב הכלי לאהל לחוץ על מה שבתוכה. ולכן אמרם שבתוכה נטמא אהל עכ"פ חוללת היא בין באויר שלמעלה ושלמטה ממנה. ליתא דהכי אדרבה חזינן לקמן [פ"מ מי"ב] דבין אויר שלמעלה ושלמטה ממנה אינה חוללת ועל מה שבתוכה חוללת. ודן אמת שאפי' לדעת דבעתו"ם [תגיגה כה"א ד"ה אהל] בנזרקת באויר לכ"ע אינו אהל. ובמונח במקומו לכ"ע דינו כאהל ופלוגתייהו רק כשבני אדם או בהמות מוליכין אותה. וכזה קיי"ל כר' לא"ש אהל. א"כ י"ל דהכא מיירי בשומד האהל במקומו לכ"ע שמיה אהל. אלא לתוס' עיתוני [דלע"ב] דלק בנזרקת במקומה פליגי וכגון שהיתה השידה מונחת סמוכה למגד א"י. ופיה בא"י והלגה בח"ל. וגכגם לתוכה. וגם בזה קיי"ל דלא שמיה אהל. ק' משמתינו היכי נוקי לה. והנה כבינו מהרם"ח אף הוא היה מתכיון לומר שדברי רבתו"ם בתגיגה ובעירובין בקנה א'. וכוונתם בתגיגה כך הוא כוונתם בעירובין. אבל פשטות לשונם בעירובין לא משמע כן ויע"ש. אלא נ"ל דהא דאמרינן אהל זרוק. ר"ל אהל מטולטל לא שמיה אהל. הייהו רק לענין שיהיה נחשב כאילו אהל אחוס מכל לד. והאדם מופרד בתוכו מאויר חו"ל שמקיף השידה מכל לד. אלא אויר האהל בעל לגבי אויר המקיפו ונחשב אויר שבתוכו כשאר אויר חו"ל ונמצא שנכנס לאויר חו"ל אבל לענין שיהיה נחשב השידה כמחיצה לחוץ בין הטומאה לשידה מלאה נקבים מלאים מכל לדיה ומעורב אויר שבפנים עם אויר המקיפה. אפ"ה כל שאין בנקב אפ"ש חוללת. ורמב"ם [פי"א מטו"מ ד"ה ומוד נראה] כ"ל דלהמב"ם אם דנקט לענין פורת. הייהו דוקא באהל שפורת ממש. דהייהו שנזרק באהל. ולא בזה קיי"ל דלא שמיה אהל. ובמחב"ר לא יכולתי להגיה דבר זה. דיומא דהנכנס בשידה לחו"ל. מייתי שזרק השידה לגם. ותו קשה מדאמרינן [תגיגה כה"ח] דלהכי לא הביאו נסכים מגיגו מדהיה חו"ל אהל. ואי נימא דלא בשידה מזרקת ל"ש אהל. הרי יכול להביאן בשידה מהלכת. ובשלמא אי נימא דהכי רק בהולכת במהולה ל"ש אהל. י"ל דגזרינן הולכה בנחת אבו במהולה [ומה"ש בבועז כאן סי' ב'] אלא אי נימא דרק באהל הנזרק ס"ל ל"ש אהל. הכי ס"ד לומר דבנזר הולכה אבו זריקה הרי אינה אהל שמיתה היא ול"ג בה בגמ [בגיגה דכ"ב]. אלא ודאי גם בזרוקת המב"ש בנחת השידה מבני אדם או בהמות. ולאפוקי בנזרקת השידה מהן ע"ג קרקע דהא ודאי כמת דמי. דכל גיבוי כמונח במקומו דמי [בשבת נ"א ב]. ולשון פרח דסמך עלה המל"מ הוא פורת באויר דהרי מלינו לשון פרח גם בשמא לד א' ממנו פ"ג קרקע [בב"ק ד"ל פ"א] (א) הן שורות שפורסין להיות אהל: (ב) שיראנו בל"א שלובשה העבדן בעסקו במלאכתו: (ג) עור שמניעין על המטה או על השולחן. וקמ"ל דאע"ג דכל הנך כלים נוהגו ומק"ע [בכלים פט"ו מ"ד] אפ"ה מדעשויין להאל בעלן מהורת כלי וחוללין [הר"ש]: (ד) אף דסתם סדין של פשתן הוא. והרי בבה"ג גם בשעשאו לאהל מק"ע [בשבת פ"ב מ"ג] אפ"ה עכ"פ כל אהל חוזן בפני הטומאה [הר"ש. ולתוס' שבת כ"ז ב' מייתי הכא בסדין קנבוס גמי או משי וכדומה שאין מקבלין טומאת אהלים ומע"ש בס"ד לעיל פ"ד בפתח האהל פי' א']: (ט) הוא מלא חרוב מגמי עשויה לסיכוך: (ט) הוא מלא שנאתרא מקבים ושמיהן דיקן כפשוטי כלי עץ דהרי מגדולי קרקע עשויין. ואפ"ה התורה רבתה בהן טומאה [בהר"ב ספכ"ד דכלים]: (יז) נ"ל דר"ל שהן עשויין גב לדעת

בועז

פ"ח (א) מידה חליפה דנקט במתני' לגדלים קתני. דג' מיני חציצה לטומאה. (ח) אם הכלים עומדין סתומין באהל המת. מלילין על מה שבתוכן שלא יטמא מה שבתוכן. (ב) אם יש פתח בין אהל המת לאהל אחר וכלי הכא נמדה סותם הפתח הזה. אפילו פה הכלי נגד אהל הטמא. חוזן שלא תכנס הטומאה מאהל לאהל (כמגילה דכו"ב) (ג) אם טומאה תחת כלי זה. או תחת דבר אחר החוזן. או שהיא למעלה מהחוזן. הר"ז חוזן שלא תהא הטומאה בוקעת ועולה או יורדת. והנה מין חליפה א' שזכרנו. ודאי לא שייך רק בכלים שמחזיקין מ' סאה שזכרים במשנתינו דסגי להו בסתימה בעלמא. מיהו בכ"ח צריך סתימה בעמ"פ. ומין חליפה ב' שזכרנו דהייהו לחוזן בין אהל לאהל. זה שייך בכל המזכרים במשנתינו (וגם בכ"ח כפ"ו מ"ב) רק שבחלק בשוף צריך שיהיה

יכין תפארת ישראל בועז

לטומאה. (ד) אם הכלים עומדין סתומין באהל המת. מלילין על מה שבתוכן שלא יטמא מה שבתוכן. (ה) אם יש פתח בין אהל המת לאהל אחר וכלי הכא נמדה סותם הפתח הזה. אפילו פה הכלי נגד אהל הטמא. חוזן שלא תכנס הטומאה מאהל לאהל (כמגילה דכו"ב) (ו) אם טומאה תחת כלי זה. או תחת דבר אחר החוזן. או שהיא למעלה מהחוזן. הר"ז חוזן שלא תהא הטומאה בוקעת ועולה או יורדת. והנה מין חליפה א' שזכרנו. ודאי לא שייך רק בכלים שמחזיקין מ' סאה שזכרים במשנתינו דסגי להו בסתימה בעלמא. מיהו בכ"ח צריך סתימה בעמ"פ. ומין חליפה ב' שזכרנו דהייהו לחוזן בין אהל לאהל. זה שייך בכל המזכרים במשנתינו (וגם בכ"ח כפ"ו מ"ב) רק שבחלק בשוף צריך שיהיה

ומכוונת

מקדרה אלא מן הלד עכ"ל הרב רבינו אשר ז"ל: וסדין. תוספות שבת פ' שני דף כ"ז ע"ב עלה דמתני' דכל היולא מן הצד אינו מיטמא טומאת אהלים כתבו דהאי סדינים מיירי בסדינים של משי וקבועים בקרקע שאינם מטמאין אבל סדין של פשתן אע"פ שהוא מחובר לקרקע מקבל טומאה. ואינו חוזן ע"כ. גם שם בע"א כתבו שהכלים אין מטמאים ואין נעשין אהל המת במחובר ע"ש: ועדר בהמות. כשהן עומדות ולא מהלכות וראשו

ומכונות חיה ועוף. פי' הר"ב קיני כו'. ובתנאי גם כן שיהיו אלו החיות עומדות דבוקות. הרמב"ם. אבל גראה מדבריו דל"ג ועוף. וכן לא העתיקו בחבורו פרק י"ג [מהלכות טומאת מת הלכה ג]. וכן במשניות ישנות ממוקדים. אבל לשון הר"ם כלשון הר"ב. וכן גיר' מהר"ם: [*והעוף ששכן. פי' הר"ב שהיה קשור כו'. עיין מ"ם במשנה ה [ד"ה והעוף]]: **והעושה** מקום לבנה בשבלים. לשון הר"ב שמחפה לשבלים מקום דומה לבית. דברי הרמב"ם שבפירושו הן. אבל בגא"י שיחפור בשבלים וגירסא אחרת שיחטטו בשבלים. וכן הוא בחיבורו פרק י"ג [הלכה שם]. והחוטטו בשבלים מקום לקטן להלוו מן השמש. ע"כ.גם הר"ם פירש שלא יהיו החמה. ע"כ. ומתניתין נקטה והעושה לבנה

ר' עובדיה מברטנורה

כשהן עומדות ולא מהלכות וראשו של זה בין רגליו של זה: ומכונות חיה ועוף. קיני חיה ועוף לשון מכון לשבתך (שמות טו): **והעוף ששכן.** שהיה קשור על הכותל או על החילון: **העושה מקום לבינה** *) **בשבלים.** שמחפה לשבלים מקום דומה לבית וכשמסיר אותה לבינה נשאר מקומה כמו אהל. וכך פירש הערוך. ע"כ. והר"ב לא דק שהעתיק לבינה ביו"ד. ומפרש לפירוש הרמב"ם שהוא כגירסת הספר. לבנה בלא יו"ד. ומהר"ם כ' דל"ל דגרס לבנה בכ"ף ופירושו מלשון הכן והכנה במסכת כלים [סוף] פי"ב והן עניני מדות כמו כנא כנא בפרוטה במסכת כתובות פ' אלמנה [דף נא ע"ב]. והכן היא המדה גדולה והכנה היא מדה קטנה או משקולת כדפי' התם. ונראה דכנה היא מדה שמודדין בה התבואה. והכן הוא מחק שמותקים בה את המדה ושכיתי בגורן למדוד בהן התבואה אחר הדישה. ועושין להן בגורן בשבלים מקום גבוה מן הלד כדי שלא ישתברו ויתעקמו בדריסת רגלי בני אדם. או רחת שזורין בה את התבואה היא. א"ל עניני משקולת הם ששוקלים בהם כספים שגם הם מצויין בגורן לשקול בהם כספים מאת לוקחי תבואה בגורן כדאשכחן בפ'

*) נמ"ש העתיקנם"ל ונעיון

ומכונות חיה ועוף ש"ם). **והעוף ששכן** כ). **והעושה מקום לבנה בשבלים** כא). **האירוס** בלשון נקבה. כ"ל לפרש שכן דרכן של כשים לעשות כן ולכל זה הגירסא לבנה. אבל הר"ב העתיק לבינה ביו"ד. וכן הוא *)כש"א. ופי' בעל כף נחת משומים לבינה על גבי השבלים שלא יוליכם הרוח

מלאכת שלמה

שלו זה בין רגליו של זה והה"ל בהמה אחת ונקט הרבה אע"פ שאין דבוקה קיים. הרא"ם ז"ל. ובערוך גרים אדר בהמה והוא לשון עור כמו אודרייתא דפ' ד' נדרים שהן עורות וכתב הר"ם ז"ל ומי גרסי' עור לריך לומר כגון פחות מחמשה טפחים לית ביה שיעורא ולא מקבל טומאה א"ל כדתני' פ' דם חטאת עוגבה שחיטב עליה לקצעה מהורה עד שיקצענה ע"כ: ומכונות חיה ועוף. כן נראה שהיא גירסת הר"ם ז"ל וכן משמע לקת מתוך דברי הרא"ם ז"ל שכתב מכונות חיה קיני חיה מלשון מכון לשבתך ע"כ וכן משמע שפי' הערוך וז"ל מכונות פי' מקום שמוכנין החיות והעופות ע"כ. עוד כתב הרא"ם ז"ל וז"ל והרמב"ם ז"ל פי' כי שם מכון לחיה ולעופות כשם עדר

לבהמה אבל אני לא מצאתי בפי' הרמב"ם ז"ל כתיבת יד שהזכיר עוף וז"ל שם ומכונות חיה קבוץ החיות המדבריות וכמו שיאמר לכלל בעלי חיים הביתות עדר כן יאמר לכלל החיות המדבריות מכונות חיה ע"כ גם בחבורו אחר עשה בפי"ג מהלכות טומאת מת לא הזכיר שם עוף: **והעוף ששכן.** שהיה קשור ויתכן דהכא אפילו בלא קשור דל"ד לעוף ששכן בחלון דבפ' לא יחפור דהתם לענין למעט בחלון שיהיה פחות מטפח משום דבעינן בטול הר"ם והרא"ם ז"ל: **והעושה מקום לבנה.** שמחפה בשבלים מקום דומה לבית לבנה כדי שלא יהא השמש ובערוך נראה דגרים לבינה ביו"ד שפירש מתנין אבן על השבלים שמא סובלתם הרוח ע"כ אלא שבערך מכן נראה

חלופי גרסאות

ועוף נל"ל ול"ל ל"ג וכ"ה נמצא"ל. לבנה בשבלים נל"ל לבינה בשבילים.

אליהו רבא

והעוף ששכן. ואע"ג דלא קשור אם שכן מכון ואינו ודוקא למעט פוחת טפח שיהא מהלל לתכנו בעי' קשור לנעלו לאהל: **והעושה** מקום לבנה. גרסינן. שעושה מקום לבנה בשבלים ליבש שם ועושה משבלים אהל עליו:

משנה אחרונה

דוקא עדר דה"ה בהמה אחת דומיא דעוף ובמ"ג נמי מני בהמה. אלא נקט עדר אע"פ שאין דבוקין קיים כ"כ הרא"ש. ומ"ש הל"ב דוקא עומדות ולא מהלכות וכ"כ הרמב"ם מן התוספתא ומשמע דמהלכת לא משום דהוי אהל זרוק. אבל הר"ם לא התנה שיהיו עומדות אע"ג דס"ל אהל זרוק לא שמיה אהל בפי"א. משום דמהלכות לאו זרוק מיקרי כיון שרגליהם טוגע בארץ ודוקא הפורת באויר מיקרי זרוק כמ"ש בתשנה למלך שם. ובני פוף דבפי שכן ג"כ לאו למעוטי מהלך אלא למעוטי פורת ומשום שדרכו לפרוח קתני שכן כלומר שאינו רגיל לפרוח כמו בוחלות שלא פרחו. והל"ב שכתב דבעוף בפי קשור ג"כ מפי' הרמב"ם הפתיח כן. ובחבורו חזר בו ולא בפי קשור וכן מסקנת הר"ם והרא"ם: **ומכונות** חיה ועוף. פי' הר"ב קיני והרמב"ם מפרש קיומן הרבה של חי' ועוף קרוי מכונות כמו עדר בבהמה: **והעושה** מקום לבנה בשבלים. לכאורה נראה דשבלים אין יכולין לקבל מעזינה ביטוית ואמרי' לקמן דזה לא הוי אהל. והכא אמאי הוי אהל. וסבור הייתי לומר דהכא שעושה במתכוון לשם אהל להגין על בנה הגיב אהל מעליא אפי' ואפי' אינו יכול לקבל מעזינה. ויש להביא ראיה לזה מגמרא ר"פ היכן דאמר התם מעה אע"פ שמגינה על הסגלים שתחתי' לא הוי אהל. ושווים הם אהל שעשוין להגין על בני

יכין לדפעת. דאי"ל דבגג לחודא סגי. דא"כ למה צריך הנא לאשמעינן בריש כל הכף שמחזיקין מ"ם שעי"ז אמק"ט. הרי חזינן בסיפא דאפי' במקבל טומאה אפ"ה כשמאהיל על הטומאה חוצץ מדחשב אהל. אע"כ דכשהכלי מחזיק מ"ם שאמק"ט. אז אפי' בלי דפעת אהלים מגיל. אבל כל הכף דחשיב ואזיל מירעות ואילך דמק"ט. להכי דוקא כשעטוי כעטיית אהל. דהיינו בגג שמחיצות אז חוצצין. משא"כ בגג לחודא. אולם לתוס' [שבת כז"ב] הא דקאמר הנא שהן עשויין אהלים. ר"ל שקבועים בקרקע [ערוב"מ פ"ה מטו"מ הי"ב]: יח) **הא** דאמטריך למעקט טומאה וטהרה. נ"ל דלא זו אף זו קתני. דאפי' טהורה דרחוייה לישראל כשחבוטה אפ"ה לא אמרינן דמדחזי לאכילתו לא מבטל לה התם [כב"ב דיט"ב ודפע"ח]. ומיירי שטומדין הבהמות הללו ראשו של זה בין רגליו של זה דחוקים מאד יחד. שאין טפח על טפח מיר ביניהן [או שאין הטומאה שתחת הבהמה רחבה שפי משוני בשן הבהמה] וקמ"ל דאף שאין כל האילנה מגוף א'. וגם הטומאה מונחת כנגד מקום הסדק שבין זא"ז. אפ"ה כיון דליכא מיר ורווח ביניהן אין הטומאה בוקעת דרך הסדק [כפ"ו מ"ב]. וכ"ש כשהטומאה מונחת תחת או ממעל לבהמה אחת שחוללת. דאהל אף שאינו עשוי בידי אדם שמיה אהל [כלעיל בפ"ג ובאהל כא"ח] (**ב**): יט) קיינן של חיה ועוף לשון מכון לשבתך. וקמ"ל אף שהקן לא נעשה בידי אדם. ויש ג"כ רווח קלת בין עלי הקן והאילן שהעוף עושה מהן הקן: כ) שיעב בשום מקום והאהיל העוף בגופו. ואף שאינו קשור במקום שבכן [הר"ב]. ואת"ל מ"ש עוף דלריך שכן. ובבהמה סגי אפי' מהלכת. י"ל שאני עוף הפורח שהוא קל ומקפיל נפשו גם כשהולך כמבואר בש"ס [שבת קכ"ח ב]. ולרמב"ם כאן לא סגי בעוף שכן עד שיהיה קשור. מיהו למעט טע"ט של חלון או חרובה שבין אהל לחבירו. בעינן שיהא קשור שם [הר"ש והרא"ש]: כא) י"ג **לבנה.** ור"ל אשה שעשתה חתירה ומקום שביבה לבנה הקטן להניחו שם בשעה שקולרת. כדי להלילו מחמימות השמש. כדי שיגיעו עליו השבלים שמזה ומזה שכפופין עליו. וי"ג **לבנה** בלי מפיק ה"א. ור"ל שחטטו בין השבלים

ועוד בגמ"ר ול"ל ל"ג וכ"ה בגמ"ש. לבנה בשבלים נל"ל לבינה בשבילים.

מעיין שלהם. ומשמע דעיקר החילוק משום שעשוין לכך ומשה אינה עשוי לכך. והשתא י"ל דה"ל להכי מני המעשה מקום משום שעשאה לאהל חשיב אפי' ולא בעינן יכול לקבל מעזינה אבל סכוכות ופרעות לא נעשו לשם אהל. אבל אין נראה לחלק בזה שלא מלינו חילוק זה לענין מעזינה. ומלשון הרמב"ם בחבורו כפי"ג מבואר שאין לחלק בזה. וע"ל דה"ל בשבלים בשום והכופים ודבוקים שיכולין לקבל מעזינה. וא"ת א"כ מאי קמ"ל. י"ל דבכל הני דלעיל דחשיב בחתני' תיקשי נמי מאי קמ"ל. ונראה דכל הני דלעיל קמ"ל דשידה חיבה ומגדל אע"פ שבלים אין נעשין אהל. הני לאהל חשיבי. וסדין ומפן והכיבה קמ"ל משום שעשוין אהלים אע"פ שמקבלין טומאה מעלין. ועדר ומטומות. אע"פ שאינו מבטלן דלמלאכתן קיימי אז לאכילה אה"ה הוי אהל כמ"ש

הר"ש

בפ' מיזהו שכך מי שהוא נושה בחבירו מנה והלך ועמד על גרמו וכו'. עד יש לי חיטין שאני נותן לך וכו'. ר"ל גרם לבינה כפי' הערוך. ע"כ: **האירום** כו'. במחוברים כדתנן במשנה ה. וכתב הר"ב שכל אלו עלין שלהן רחבין. והרמב"ם בחבורו שם כתב שמתקיימי' בימות החמה והגשמים ולפיכך הם כמו הסככות אילן שהוא מיסך על הארץ. וכ"כ במשנה ה: **ואוכלים** טהורים. שלא הוכשרו. הר"ש: **ב והשובבים**. היולאים מן הכותל. הרמב"ם: **והגהרים**. וכן העתיק הר"ב. ובגר"א והגתרים וכן העתיק הר"ש ומפרש בשם הערוך מין חורים כו'. כלשון הר"ב [*ומערות וחוחים לשון המקרא שמואל א' יג ו]. ובערוך ראיתי שכתב ובלשון ישמעאל אגתאר. והרמב"ם העתיק גהרים ומפרש שהוא חוספת הכותל מן ויגהר אחלה. ע"כ. כלומר שהוא *)מוטה ובולט. ובגא"י והגתרים כמו גהרים והוא חוספת כו': **והסככות** והפרעות וכו'. ואלו הן הסככות אילן כו' והפרעות היולאות מן הגדר. פי' הר"ב דרך גדר שנותנים בראשו גדרה שפי' בלשון שני כפי' ראשון שכתבתי: **האירום** והקיסום. פי' הר"ש ז"ל לקמן דקתני מיני ירקות שמו משמע שכל אלו במחוברים לקרקע עסיקי' ע"כ: **וירקות** המור. כן שמו לפי שהם מרים ויש גורסים חמור והוא אוכל והרמב"ם ז"ל פי' לענה. הרא"ש ז"ל. ובערוך וירקת חמור פי' קשואים והן מרים והן פקועות שדה ע"כ. וכן הגי' ר"ר יהוסף ז"ל: **ב והגזריות**. מלשון הגזרה וקירותיה ויש גורסין כסוסטרלות ויש כלוגרלות. הר"ש בשם הערוך ז"ל: **והגתרים**. פי' הרמב"ם ז"ל שהוא

לבית: **האירום** והקיסום ודלעת יונית וירקת חמורים. כל אלו מיני ירקות שעליה שלהן רחבים: חוץ מן העגול של דבילה. לפי שתחת[לל עיגול של דבילה]היו רגילים ליבש יותר משאר אוכלים. והכי תניא בתוספתא. ואין הלכה כר"י בן טורי: **ב הזיזין**. עץ לו אבן ימידי היולא מן הכותל קרוי זיז: **גזריות**. כמו גזוטרלות בגין של אבנים לו של עצים היולא מן הכותל: **והשובבות**. של יונים: **והשקיפים והסלעים**. פירשנו לעיל סוף פ"ג: **גהרים**. מין חורים. שמשם בא האור. וי"מ מין מערות וחוחים: **והשננים**. שיני הסלע: **מעזיבה רבה**. כגון שעושים שהן יכולים לקבל מעזיבה רבה. **דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים**

תאירום. שוים' פוכה יב: ל"ב יקוק: **ב** הזיזין. מיי' שם:

חלופי גרסאות

ה קיסום גל"ג וגל"ו והקיסום. **חמור** גל"ג המור. **ב** והגזריות והשובבות גל"ג ונדריות השובבות. הגהרים ל"ל והגתרים. שהן גל"ג שאינן. רבה גל"ג ל"ג.

אליהו רבא

חוץ מפגול של דבילה. תניא בתוספתא רבי יוחנן בן טרי אומר כל העגולין שהורין אין מביאין טומאה. חוץ מעגול דבלה. מפני שהן יושבין תחתיהן בבקועות פי' בגומות והעגול מגיל למעלה מרחשיהן אלא יבש בשמש: **ב** הזיזין והגזריות. במתני' ריש פי"ד מפרש איזהו זיז שפניו למעלה גזרה שפניה למעלה:

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה ואוכלים שהורים שלא הוכשרו. ולשם שם מוכשרין אין הולין כמובא בתי"ש לק' מ"ג ומשמע לתפי' עשויין להלים וע' בתי"ע ד"ה ובם מחזיקים. (לפ"מ):

משנה אחרונה

הר"ש דאהל לא בעי ביטול ולהכי לא בעינן קשור בעוף. ושוף שבכן לא גזרי' אטו פוכה ועושה מקום לבנה. קמ"ל דאמר"פ בזה אינו אלא לשעה עד שתעטר השמש או שתקמנו לבית מ"מ הוי אהל. ואילום וקיסום ותכריו עשוין למנעה בשמות ובכיתי בשמות הרוחות ואוכלות בכל שעה ודרכן ג"כ לשתייבם וליפול וכן אוכלין לאכילה קיימו וקופו ליצלן אחר שעה אפ"ה הוי אהל ומ"מ נראה לענין דכל הני שקופו ליצלן הוו אהל הייטו בעצמן בכוונה לשם אהל דהני לענין אם אין יכולין לקבל מעזיבה אין מילוק לאפי' בכוונה לריכין שיכולין לקבל מ"מ עיקר אהל במידי דלאו אוכלים לעשותן אהל צריך מחשבה לטיהור אהל. ואדם וכלים לאמרי' רפ"ש דאין עשין אהל נמי משום דלאו אוכלים אלא בעינן הכא שעשוין אהלים וכעוין כמו אהל דמוכחא מלתא דלאהל פניך לה ומשום דאדם וכלים מטיבי מפי בעינן שמוכיחין מעצמן. שעשאן לאהל. ובשאר מיני כגון אוכלין ופוף ועדר בהמות מהני מחשבה לאודא ובלא מחשבה לא הוו אהל וכ"ת פט"ו ופט פי': **ב** הזיזין והגזריות. בלפי"ד מפרש זיז פניו למעלה וגזרה פניה למטה. ובכל הני דמתני' נראה דקמ"ל אע"פ שלא נעשו לשם אהל הוו אהל. אע"ג דתניא לה בספ"ב אחד מוד שמכרוהו מיס או שלגים או שאכלוהו מלתא ולי' הסם לא קתני בהדיא דמנית ומולך. וניחא השתא הא דהכא נחית תנא לפרושי אלו הן פרטות. ואלו הן פרטות אילן כו' ואלו הן סככות אילן כו' **והסככות** והפרעות: **ב** הזיזין והגזריות. בפ"ק דמ"ק תני אלי מתי מיהו. אלא משום דסתם סכות בכל דוכתא שעשוין לסכך כמו סכך קוכה. וכן סוכים בכנפיהם. קמ"ל הכא דלא בעינן עשוין לסכך: **והסככות** והפרעות. בפ"ק דמ"ק תני אלי הן הספקות הסכות והפרעות. לפי' הרמב"ם ניחא דהספק הוא אם חזקים לקבל מעזיבה. אבל להר"ש דאפי' יכולין לקבל מעזיבה מיט אהל מדאוריתא כיון שיש אויר ביניהן ואמאי קרי להו ספקות. ויש לדקדק לשמת הר"ש שאין באחד פ"ש וגזור בהו לבנן מומאה ובעלמא לא גזרו בספות מעפה. וכן גבי אבנים פרוצות שבתנו המום' דספק מומאה בדבות הבנים מהור אלא מדלבנן גזור ובעלמא לא גזרו בספק מומאה בהר"ל. ל"ל דסכות אם הבים ואל"ל להבאין בהם דלפעמים נמלאין ביניהם עופים מתאימות ודבוקות ואין ביניהם כיות כלל והבי הוו אהל דאוריתא גזרו בכולם וכן באבנים ספמים שיש בלר מזה ובלר מזה והאבנים בולטות מזה לזה וביניהם שביל קטן שאין בנים באים שם והוי הס"ל לכך גזרו בטלם: **שהן** יכולים לקבל מעזיבה. וכתב הר"ש מלאוריתא

יכין תפארת ישראל בועז

הבבלים מקום מרובע להשמים מה. וי"ג לבנה ר"ל שחטטו בין הבבלים מקום עגול כחלי לבנה. דהייטו שיהיו הבבלים כפופים מזה ומזה על היושב תחתם. כיושב תחת קערולית חלי לבנה. ולכל הגרסות מיירי בכה"ג שהבבלים כפופים ומתהילות על המקום שתחתם. וקמ"ל דאף שהבבלים מתעטעים לכאן ולכאן. והרי קיי"ל דמחילה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחילה [בעיקוין טו"א ובוכה כד"ב] אפ"ה נהי דמחילה לא הוה. תלילה מיהו הוה. ומיירי שלא נתבטלו הבבלים עדיין ומשק"ע דאל"כ כל העומד לקלוד כקטר דמי [בסנהדרין טו"א ושאר דוכתי מובא] ואף די"ל דאף דבקלוד דמי. עכ"פ לא כבטול משם דמי. אפ"ה כל פירות שנתבטלו אף שעדיין מחוברין מק"ע [בחולין קי"ז ב] וא"כ כל המק"ע אינו חוצץ. אע"ש שלא נתבטלו עדיין מיירי. [מיהו י"ל דלעולם בשנתבטלו הבבלים מיירי ואפ"ה אף בחנה בקליפתה מק"ע [בחולין קי"ח ח'] אעפ"כ בעודה בבבלים מחוברין אמק"ע [וכי' פ"ח מ"ה דבנו"ו ובכמו"ע שם ובפיוסיהו שם]: **כב)** הם מיני ירקות שמתקיימין בארץ בימות החמה וביומות הגשמים ולא יבולו בחורף. להכי מחשבו אהל למה שתחתם. [וגי"ל דרמב"ם לשעתיה אזיל דבעי שיבטלו שם לעולם. אבל להרא"ש שבארתי דבריו בהלכתא גבירתא בפרקן דסבי בשיבטלו כל עוד שהטומאה שם. א"כ הכא אפי' לא יתקיימו ביה"ג חוצין וק"ל דהרמב"ם מ"ש מבבלים שאינן מתקיימין ביה"ג ואפ"ה חוצין וי"ל] ואע"ג שהן מאכל אדם. אפ"ה כיון שמחוברין אמק"ע וחוצין: **כג)** ר"ל תלושין שלא הוכשרו. ואע"ג דעכ"פ הרי אין שום דבר חוצץ עד שיבטלו במקום שהיחו. דהייטו שדעתו להניחו שם לעולם. והרי כיון דחזו לאכילת אדם לא מבטל ליה [בכ"ב י"ש ב]. וי"ל זהו בסתמא. אבל הכא מיירי שבטלו בפירוש [ועי' בהלכתא גבירתא כאן ובפע"ו פי' ג"ג]: **כד)** דסבירא ליה דכל דבר שאין רגיל לעשות ממנו אהל. אם אף על פי כן עשה ממנו אהל. בעלה דעתו אלא כל אדם: **כה)** שרגיל להשתמש בו לאהל: **כו)** אבן לו קורה הבולט ויוצא מהכותל לרשות הרבים: **כז)** מפורש לקמן [בפי"ד] דקאמר אזהו זיז כל שראשו כפוף כלפי מטה. ואיזהו גזירה כל שראשו כפוף כלפי מעלה וסייהן ממעל לפתח: **כח)** שרגילין להניח השובך על קורה הבולטה בארץ. והשובך בולט סביב ומאהיל על שתחתיו וקמ"ל אף בכל הנך לא נעשו לחיות מאהילים על תחתן רק זיזין וגזריות עשויין שיניחו עליהן בני עליה הפליטים. וגם שובך רק לתוכו עשוי [ועי' סוכה י"ז א']: **כט)** מפורשים לעיל ספ"ג: **ל)** לשון מערה והן כעין חלוות שבכותלי מערה. והחלון הזה מסופב כלפי מעלה. ובולט ויולא מהמערה כמין גומר. שמשם בא האורה להמערה. וקמ"ל אף שגם הכל כולהו לא נעשו לאהל: **לא)** שיני סלע. שמתעקמין לפעמים בשפוע ונעשין אהל: **לב)** מפורש לקמן במשנתינו: **לג)** ר"ל ודוקא שהנקבים והסדקים הקטנים שיש בין הענפים והבליטות שבהסכות והפרעות. אין רחבים כל

מלאכת שלמה

גרלה שפי' בלשון שני כפי' ראשון שכתבתי: **האירום** והקיסום. פי' הר"ש ז"ל לקמן דקתני מיני ירקות שמו משמע שכל אלו במחוברים לקרקע עסיקי' ע"כ: **וירקות** המור. כן שמו לפי שהם מרים ויש גורסים חמור והוא אוכל והרמב"ם ז"ל פי' לענה. הרא"ש ז"ל. ובערוך וירקת חמור פי' קשואים והן מרים והן פקועות שדה ע"כ. וכן הגי' ר"ר יהוסף ז"ל: **ב** והגזריות. מלשון הגזרה וקירותיה ויש גורסין כסוסטרלות ויש כלוגרלות. הר"ש בשם הערוך ז"ל: **והגתרים**. פי' הרמב"ם ז"ל שהוא יציאת הכותל והסייתו מלשון ויגהר אחלה וגתרים כמו גהרים ע"כ וכן הוא בערוך גחר בחי"ת אלא שפי' כמו שהעתיק כבר רש"ז ל': **שהן** יכולין לקבל. ענפי האילן ואבנים היולאין מן הגדר יש אויר ביניהם ואם יכולין לקבל. מיט רק שלא יפול באויר שביניהם מלטרפים לרוחב שפה והולכים הרא"ש ז"ל וכן מלאתי ג"כ בפי' כתיבת יד לה"ר שמשון ז"ל ועי' בפי' הר"ש ז"ל: **שהן** יכולין לקבל מעזיבה רבה. בממקי יוסף לפירוש הלכות סומאה להרי"ף ז"ל כתוב וז"ל שיכולין לקבל מעזיבה רבה כלומר עפר רב יביאו את הטומאה

*) במ"ש העתיק משון קולים

שטושים מערבה ומקיים ומשימים עליהם טיט מועט: מעזיבה בינונית. אבל אם אין יכולים לסבול אלא מעזיבה רכה. אין מביאים את הטומאה ולא חוליים. והלכה כחכמים: אילן המיסך. לשון סוככים בכנפיהם: והפרעות היוצאות מן הגדר. דרך גדר שמוחים בראשו קוליס וברקים ועורפים על הגדר ובולטים לחוץ. ופרעות. לשון גדל פרע: ואין

אומרים מעזיבה בינונית לה) . אלו הן הסכבות אילן שהוא מיסך על הארץ לה) והפרעות היוצאות מן הגדר לו) :

משהו בין זה לזה אין ראוי להצטרף לטפח. אלא מדרבנן הוא. וא"ת תינה מביאין לחומרא אלא חוליין אמאי [כו'] וי"ל [כו'] מידי דהוה לאמסכת פרוסה. וחבילי המטה דמתני' ד. ע"כ. וקשה לי דבפ"ז דנזיר משנה ג דתנן דעל הסככות ופרעות אין הנזיר מגלח עליהן מפרש הר"ב לפי שאין ידוע תחת איזה עקף יש הטומאה וכן פי' ג"כ בספ"ז דנדה. דתנן אחין הכותים נאמנים לא על הסככות כו'. ומפרש נמי משום דאי טעמא שהוא ספק כו' והשתא אפי' הטומאה ידוע איה מקומה והנזיר עבר שם. אפ"ה אינו מגלח לפי שאינו אלא מדרבנן. וכן גבי כותים דכיון שהם מדרבנן אמאי אינן נאמנים. וכן ראיתי בתוס' דנדה דף נז. דפירשו דהמאי טעמא [הך טומאת אהל] אינה אלא מדרבנן. דענפים המובדלים זה מזה רואים אותם כאילו הן סמוכות ליחבר אהל כו'. אבל רש"י פי' שם בנזיר דף נד כדפי' הר"ב. עוד ראה זה דבגמ' דהתם מייתי לה למתניתין דהכא. וגרס אבנים פרוצות היוצאות מן הגדר. וה"נ בבריתא בפ"ק דמ"ק דף ה. ובפרק ז דנזיר דף נד מייתי לה בגמ' כמו שהיא הגירסא לפנינו. אבל אף שם העתיקו התוס' אבנים [פרוצות] היוצאות כו' ופירשו אינן המיסך כו' מדאורייתא ולא אהל מעלית הוא שהענפים רחוקים זה מזה. ואין בהם פותח טפח. אף כי יש בודאי כזית מן המת תחת אחת מהן ומן התורה טהור כי הלך תחת כולן. ורבנן הוא דגזרו טומאה בהילך תחתיו. ופרצות אבנים היוצאות מן הגדר הסמוך לבית הקברות. ויש שם נפל תחת אחת מן האבנים. וגזרו חכמים טומאה למהלך תחת אחת מן האבנים. אף כי ספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור. ובמסכת נדה [דף נז] משמע דמהלך על פני כולה. טמא בודאי. ע"כ. ואני לא יכולתי לעמוד על דבריהן. במ"ש דבמסכת נדה משמע דמהלך על פני כולה טמא בודאי שלא ראיתי כן לא בספ"ז דנדה ולא בפ' בתרא דף סח. [*דהא דאמרן בספ"ז. דכותי המהלך על פני כולה נאמן. לפי שהוא טמא ודאי. היה חייש לטומאה ודאית. ההיא בשדה שאבד בה קבר היא שיש קבר ודאי שם הטומאה מדאורייתא. משא"כ באלו שטומאתם מסוס אהל ואין כאן אהל דאורייתא]. וכן כך וכן כך קשיא לי דכיון דאין טומאת סככות ופרעות אלא מדרבנן. היאך ערבינהו ותגנהו בהדי איזך דכולהו מדאורייתא. לכך גרלה פי' הרמב"ם. שמפרש דכשיולין לקבל מעזיבה מטמאים מדאורייתא. ואם

מלאכת שלמה אינם

הטומאה לראש השני ואם [לאו] לא יביאו וחכמים אומרים מעזיבה בינונית פי' שאינה כ"כ רכה ואינ נורסים רכה כ"ף כלומר אע"פ שהם חזקים אם לא יהיו מלוכלכים זה בזה שיהיו יכולין לקבל מעזיבה של מים רכה לא יביאו את

מעזיבה בינונית. שם ה"ע: אלא הן. נזיר נד: נדה נז.:

חלופי גרסאות

הן נד"ל נ"ב. הסכבות נדה סכבות. שהוא מיסך נזיר ונדה המיסך. והפרעות נזיר ופרעות ונדה אבנים פרעות. ונגלה שם ס"ע וא"ע פרעות אבנים.

אליהו רבא

פרעות היוצאין מן הגדר. קוליס וברקים היוצאים מן הגדר וכי תניא במוספתא. והני סכבות ופרעות מדאורייתא חוליין אפי' אינן יכולין לקבל מעזיבה בינונית. ולא מביאין אפי' יכולין לקבל מעזיבה רכה ואפי' בספק כל שהוא. דכל אהל דבר תורה אפי' נפתח עד שיהא בו פותח טפח תולין בפני הטומאה ואינו מביא את הטומאה אפי' בספק כל שהוא דאויר מפסיק. ורבנן הוא דגזור אם יכולין לקבל מעזיבה רכה למר ובינונית למר דליהוי אהל נמי להביא את הטומאה:

תוספות אנשי שם

ב תי"ם ד"ה והסכבות כו' דהא דאמרן בספ"ז כו'. מכותבי דברי נדה סכבין כי מ"ש התוס' סוף דבריהם דנמים נדה משמע שמהלך ע"ש כולה טמא הוא דרך תוזה שחזרו ממ"ש בדבור שלפני זה דמה"ת שהוא כי הלך תחת כולן ואין נראה דא"כ הי"ל להתוס' לומר אבל במס' נדה משמע כו' ועוד דמה זה שהשיקו בדברים בפי' פרעות אבנים כו' בדבור בפ"ש ושם כ' בנמס' נדה משמע כו' ולא כתבו כן מיד בדבור הראשון בפי' סכבות דנמס' נדה משמע כו' אמנם אחמת יוכה דרכו שהתוס' נחתכמו לפרש מאמר פרעות בשיטו ממה שפי' מלת סכבות. והוא כי בסכבות פי' שאין כולן ענף פ"ש ואז לא הוי רק אהל מדרבנן ולכך אף שם בודאי כזית מן המת תחת ג' מהן מה"מ טהור אף שהלך תחת כולן ולא הא"ל על המת וכזה לא הוצרכו התוס' להביא דין דטומאה דרא"ל שפקו טהור דקושבא דגם בהרא"ש אין בזה רק טומאה דרבנן ואין מאיר מגלח. אבל בפרעות ס"ל להתוס' דיש לר"ת אם פ"ע וא"ר אם יש בודאי נפל תחת ג' מן האבנים ואלו הלך תחת כולן הי' ודאי טמא

יכין תפארת ישראל בועז

כל כך עד שיזוב מביאין טיט רך כשישימו על גבן. אז מלטרפין הענפים והבליטות לרוחב טפח כשיעור אהל: לד) דאע"ג שהזוב המעזיבה רכה דרך נקבי הסכבות והפרעות אפ"ה מלטרפי. ומביאין וחוליים. אלא במעזיבה בינונית משערינן. דבשלא תחזיק בינונית מביאה מדבריהן ואינה חוליית [רמב"ם פי"ג ממו"מ ה"כ]. ולהר"ב באינה מחזקת בינונית אינה מביאה ואינה חוליית. [וק"ל לתרווייהו הרי מסכת פרוסה נמי אינה יכולה לקבל מעזיבה בינונית. ואפ"ה חוזן ואינו מביא [וכמ"ל]. י"ל דוקא בסכבות ופרעות שהן עגים ואבנים מיני בנין משערינן במעזיבה]. ומדאו' אפי' אינן יכולין לקבל מעזיבה בינונית מלטרפי וחוזן. וגם זהו מדאורייתא דאפי' יכולה לקבל מעזיבה רכה. אפ"ה אם נסדקה על פני כולה אינו מביא הטומאה. ורבנן הוא דגזור כשיכולין לקבל מעזיבה רכה למר ובינונית למר. דלהוי אהל להביא טומאה תחת כולה [הר"ם ורא"ש ורמב"ם הל' מדאורייתא כל אהל רשוע אינו מביא ואינו חוזן] (ב): לה) בענפיו מתפשטין וכפופין כלפי ארץ. ועי"ז נעשה תחתם כאהל: לו) פרעות הוא לשון גדל

ל"ש אהל. ואמאי והרי אפשר להכניסן ע"ג בסמה בהליכה לאחת. י"ל דבכל הנהו גזר רבי שמא יוליכם במרוצה. אבל במהלך לאם י"ל דגבי טומאה כ"ע ס"ל כבן עזאי (שבת דה"ב) דמהלך כעומד דמי. והרי בעומד גם רבי ס"ל דאהל זרוק שמיה אהל (כרמב"ם פי"א ממו"מ. ד"ה ועוד). אמנם מה שתרצו תוס' (סוכה כא"א ד"ה ועל. ותוס' עירובין לא"א ד"ה תרגומא) דאף לרבי אהל זרוק ל"ש אהל. עכ"פ שוורים חייבי. דרחמנא קרינהו אהל. כדכתיב עצמות וגידין תסוככני עכלה"ע. וקשה אם כן שוף הפורה נמי עצמות וגידין יש בו. ואמאי אינו חוזן כבהמה מהלכת. ומנ"ל לחלק בין עומד על רגליו לו כולו פורח באויר (וע' מיר דף נ"ה ע"א תוס' ד"ה והתניא וע"ע): (ג) אמנם להרמב"ם

ר"מ

מדאורייתא כשיש אויר מעטו אין מלטרפין וכו' ע"כ. נמאי דכתב הר"ב דפי"א מתוספתא דמעטו לאו דוקא אלא כמעט המעקולת ה"ה הכא מעטו דנקט היינו

זאמה אין המיר מגלח אם כי' מהלך תחת כולן ע"כ כולכו לומר דקושבא דמיירי שמהלך תחת ג' מן האבנים שמה"ת טהור דספק בראש"ר טהור ורבנן הוא דגזרו ומבואר א"כ לפ"ז דבמהלך תחת כל האבנים בפרשות שיש לכ"א רוחב עפח הוי דומה ממש לנא דנדה שם ספ"ז כי שם יש קבר ודאי וכאן יש אהל ודאי. ומה שהוצרכו התוס' לפרש פרעות בכה"ג הוא משום דס"ל בתירוץ הקושיא דק' מ"ש הא דסכבות ופרעות מסכיא דפ"י גבי אחרונה דטומאה כעגד אחרונה הבית עטור וכן מהכיא דפי"א גבי בית שנסדק דאין טומאה שוכרת מצד זה לגד זה אפי' בספק כ"ש דטומאה לא אמרי' לגוד וגם מדרבנן ל"ג שם טומאה ומסיק דמ"ש הרמב"ן בכיוצא בחדושיו נדה ד' נ"ז דשאני הכא כיון שהכל מאילן אחד ומכותל א' הוי חבור ומשלים אהל שלהן. והתוס' ס"ל שוותיה בענפי האילן שעקרם יוצא מאילן א' אבל באבנים לא ניחא להו לומר כן דמה לי שיתא ג' ומה לי תקרה א' דנסדק כ"ש לא חשבינן כשתוס. ולכך הוצרכו לומר דקושבא דמיירי בשיש רוחב עפח בכ"א מהם ולכך בתחת כולן ודאי מבא"כ בסכבות ופרעות אינן מלטרפים אם אר' יוחנן במהלך ובגא ע"ש כולו כו' משמע דבעינו דסכבות ופרעות הילו היה כולך ע"ש דגם במשנה דסכבות ופרעות הילו הם"ש דגם בכל מקבר שיש קבר ודאי מבא"כ בסכבות ופרעות שאין ההולכים שם עומדים רק משום אהל ואין אהל אל דאורי' (וכקושית התי"ט) אלא ודאי ידע הש"ס דגם במשנה דסכבות ופרעות הילו היה כולך ע"ש כולו הי' עמא ודאי וסיינו לפי שעל"פ הפרעות רחבים עפח (מ"ג כח"ו) •

אינם רשאים לקבל מביאין מדבריהם ואינן חוללין כ״כ בפי״ג מהט״מ [הלכה ג׳]. וכתב דטמאת שרץ שיהו מקבלים מעזיבה. הוא מפני שהאהל שמביא וחולן. לריך שיהיה חזק ובריא. ולכן נראה ודאי שהוא סובר דמיירי שיש בכל ענף או באהן ועץ הבולט פותח טפח. והיינו דפי׳ [הר״ב] בפ״ז דנזיר [מ״ג] פרעות אבנים ועלים הבולטים ולא פי׳ קוליס וברקנים. וכן בספ״ז דנדה כתב אבנים פרועות כו׳. [*ומיהו אפשר שיש קוליס וברקנים בפותח טפח לכל אחד וכן חזקי׳ לקבל כי גדולי כל האדלות אינן שוים. ומש״ה נמי אף הר״ב שפי׳ במשנתיו דרך גדר שותחים ברקנו קוליס וברקנים. בכשיש בכל א׳ פותח טפח. ולא קשיין דברי הר״ב דהכא על דבריו שבנזיר ובנדה. ובכולן מפרש שמדאורייתא היא הטומאה. וכן ז״ש אבל אם אינן יכולין לסבול לא כמ״ש לעיל. שדעתו כפירוש הר״ש. שיפול דרך אויר שביניהן אלא כהרמב״ם שאינו חזק ובריא. ואתי נמי שפיר דקא מפרש דבשאינו יכול לסבול ביטוית אין מביאין כו׳ משום דא״כ אינו אהל חזק ובריא. ואינו כוונת הר״ב בפי׳ הר״ש. שיפול דרך אויר שביניהן הוי איפכא שאם בשיכולה לקבל ביטוית מביאין. כ״ש בשיכולה לקבל הרבה. אלא דברי הר״ב כהרמב״ם וטומאה דאורייתא היא. ועולין כל דבריו כהוגן] ומה שהקשה עליו הראב״ד שם מדתנן לעיל. העוף ששכן מביא וחולן. עוף מי מקבל שום מעזיבה. כבר תירץ הכ״מ שיש עופות גדולים שהם רשאים לקבלה. ועי״ל שרבינו כתב בפי׳ המשנה דמיירי בעוף קטן בכותל. דהשתא מקבל הוא מעזיבה. ע״כ. ועיין לקמן ריש פ׳ עז: **ג אלו מביאין ולא חוללין.** וכן נמי השטיין בריש פ״ו: **שאין** להם שולים ואינן מחזיקים כו׳. אין עוינין שיעדר השני עוינין יחד. אבל כל זמן שנעדר א׳ מהן נבד לפי מה שהשרשנו בט״ו מכלים. הרמב״ם בנגע״י: **שאין** עשויין כעין אהלים. לשון הר״ב אין נטוענין כעין אהל. ולשון הר״ש אין נטויין. ומכל מקום אין להגיה בלשון הר״ב שהרי רש״י מפרש בלשון אחד כאהלים נטע כשמים המתוחים כאהל: **ואובלים טמאים.** שהשרש אלינו [שדבר טמא אינו חולן ואין רלונו באמרו אוכלים טמאים] שכבר נטמאו קודם אבל אם היו מוכשרים הנה הם מביאין ואינם חוללין לפי שכאשר היו בחלון או נעשה מהן מחילה מיטמאו במת. וטמאת אינו חולן כמו שקדם. הרמב״ם: **מוסף** עליהם הרחים של אדם. פי׳ הרמב״ם בנגע״י דלהכי קתני מוסף לפי שאלו טולן דמביאים ולא חוללים הן הן מאותם שאמר בהם מביאים וחוללים משא״כ רחים שאינן מאותן שנעשיין בכר. לפיכך אמר מוסף. ע״כ. ומלאתי כדברים האלה גם כן בדברי מהר״ם: **הרחים** של אדם. אם היה על אדובה שבין בית לעליה או בחלון שבין שני בתים שהוא [אינו] חולן אם לא שם אותו כמו אבן מהאבנים. שהן חוללים. לפי שמתנאי הדברים שחוללים שלא יהיה דעתו לפנותו. כמו שבארנו בשני מזאת המסכתא. הרמב״ם: **של** אדם. כתב הר״ב למטעמי רחים של בהמה כו׳. וכך כתב הר״ש. וכתב מהר״ם. והא דלא תנא בריש׳ רחים של בהמה ל״ל דתנא ושייר. ואע״ג דתני אלו. יש

מלאכת שלמה

לאוקמה דתנן לעיל ואפילו אעוף ששכן דמיירי בעוף קטן וכתב שם הרמב״ם ז״ל דאם הם יכולין לקבל מעזיבה ביטוית מביאין וחוללין מן התורה ואם אינם יכולין לקבל מעזיבה ביטוית אלא הרי הם טופלים מביאין את הטומאה מדבריהם ואינם חוללין וכן כל כיולא בהן ע״כ: **ג שאין** להם שוליים ואינם מחזיקים מ׳ סאה. ואני מלאתי מוגה פה שיש להם שוליים ואינם מחזיקים וכו׳ וכן בקצת דפוסים וכן הגיה ה״ר יהוסף ז״ל: שאינם עשויין אהלים. פי׳ אלא מתוחין בגבד ואין להם שפוע ואין שם כותלים: מוסף עליהן הרחים של אדם. ולשון הר״מ שם פי״ג ורחיים של יד שהרי היא בכלל אבנים ע״כ וכתב שם מהרי״ק ז״ל שרבינו ז״ל סובר דמדתנן שתמא ולא חוללין משמע בכל גוונא אפילו בחור או בחלון שבין בית לבית וקצת שעד לדבריו ממה שמנו בכלל המביאים ואינם חוללים רחים של יד שאלו יותר ראויין לחוץ בין בית לבית מלהיות אהל ע״כ. ועיין

ג״ל

יכין

גדל פרע. ור״ל הכא אבנים או עלים דקין. הבולטין סמוכין יחד מהגדר. וכשהרבה מהן סמוכין יחד. יש בכולן יחד רוחב טע״ו רק שיש בין המערפין סדקים ונקבים: (לז) או מי קתני: (לח) דהרי מק״ט ואין חוללין: (לט) אהולהו קאי שאינן נטויין כאהל עם גג ודפנות. רק פרוסים על קונדסין באויר נמצא שיש כאן גג בלי דפנות. [והר״ב פירש דל״ל שפרוס ע״ג אהובה שבין בית לעליה. **ותמוה** הרי אמרינן [עירובין דמ״ו] ר׳ יוסי ור״ש הלכה כר׳ יוסי. והרי [לעיל פ״ז סמ״ב] ס״ל לר׳ יוסי דכה״ג מחשב לאהל ומונך ומבית. ואין לתלוק ולומר דהתם שאני מדהוא לדוד מאהל שלם עם גג ואהל ליתא דהרי הל״ב בעצמו כתב שם דכהעומאה תחת הדוד הכא לאהל מסור. א״כ לא שייך כלל הדוד לאהל, וא״כ היאך נמרא הכא דפנות האהל להדוד. ואת״ל אם גם בכל יריעה על אהובה ס״ל לר׳ יוסי דמבית ומונך. א״כ למה נקט התם פלוגתייהו בדוד מאהל. י״ל משום דיש התם דמיירי בדוד נקט נמי פלוגתא בסיפא בדוד. א״כ לדבריהם הר״ש נקט לדוד ודו״ק. וגם א״ל לאוקמה הכא דמיירי בדפנות בלי גג. וכגון שהיריעה פרוסה באמצע הבית בין עומאה לעהרה. ליתא דהרי גם בכה״ג כיון דסמוך לדפנות הבית חולן בין מן סלד ובין מעה לעמלה [בלקמן פנ״ו מ״ד]. מיהו לתוס׳ שהבאתו לעיל סי׳ י״ז הא דקאמר הכא שאינן עשויין אהלים ר״ל שאינן קטנים באמן]: מ) דהרי הן נבילות וכל הטמא אינו חולן (ד): מא) ואפי׳ רק הוכשרו דהרי נטמאו השתא מהעומאה שתחוץ בפיה: מב) ר״ל דכל המזכרים לעיל בהמשנה. הן ההיפוך מהנך דתנא במשנה א׳ וב׳ דמביאין וחוללין. ומדלא ידעינן אם הם בהיפוך היאך דינן. לפיכך אלטריך למתני׳ דכשהן

תפארת ישראל

ר״מ ורבנן לא לענין גודל המקבים שבהסכמות ופרשות מיירי. רק לענין דקות או חוזק שלהן קאמרו דר״מ מחמיר. דס״ל דאפילו ביכול ליטא רק מעזיבה רבה. מביא הטומאה. ורבנן מקילי דדוקא ביכול ליטא משא כבר של מעזיבה ביטוית מביא הטומאה. וכך כתב גם הר״ב. ותמהני דבשלמא להר״ש דס״ל דבגודל המקבים פליגי. שפיר נקט הסכות ופרשות. מדרבנן שהן מוקבין. אבל להרמב״ם והר״ב ק׳ דמ״ם הסכות ופרשות דנקט הרי כל דבר המאהיל צריך שיהיה עב וחזק כדי לשאת שיעור זה. ותו מה חילוק יש במעזיבה בין שהיא רבה או ביטוית. בטובד של זה לשל זה אם לא בשעשיר מדתן שם. והרי עדיין לא הודיענו התנא שיעור מדתן. ול״ע. ושוד יש להרבר במ״ש הר״ב (זבים פ״ד מ״ו) דבנכפף התקרה תחת המת מהור שתחתיו. וי״ל: (ד) וגל״ל דהא דלא נקט נמי שוף. ה״מ מדתנן בו טומאת נבילות בלל. בין שהוא שוף שהור או ממא. רק דשוף שהור מטמא

בועז

גדל פרע. ור״ל הכא אבנים או עלים דקין. הבולטין סמוכין יחד מהגדר. וכשהרבה מהן סמוכין יחד. יש בכולן יחד רוחב טע״ו רק שיש בין המערפין סדקים ונקבים: (לז) או מי קתני: (לח) דהרי מק״ט ואין חוללין: (לט) אהולהו קאי שאינן נטויין כאהל עם גג ודפנות. רק פרוסים על קונדסין באויר נמצא שיש כאן גג בלי דפנות. [והר״ב פירש דל״ל שפרוס ע״ג אהובה שבין בית לעליה. **ותמוה** הרי אמרינן [עירובין דמ״ו] ר׳ יוסי ור״ש הלכה כר׳ יוסי. והרי [לעיל פ״ז סמ״ב] ס״ל לר׳ יוסי דכה״ג מחשב לאהל ומונך ומבית. ואין לתלוק ולומר דהתם שאני מדהוא לדוד מאהל שלם עם גג ואהל ליתא דהרי הל״ב בעצמו כתב שם דכהעומאה תחת הדוד הכא לאהל מסור. א״כ לא שייך כלל הדוד לאהל, וא״כ היאך נמרא הכא דפנות האהל להדוד. ואת״ל אם גם בכל יריעה על אהובה ס״ל לר׳ יוסי דמבית ומונך. א״כ למה נקט התם פלוגתייהו בדוד מאהל. י״ל משום דיש התם דמיירי בדוד נקט נמי פלוגתא בסיפא בדוד. א״כ לדבריהם הר״ש נקט לדוד ודו״ק. וגם א״ל לאוקמה הכא דמיירי בדפנות בלי גג. וכגון שהיריעה פרוסה באמצע הבית בין עומאה לעהרה. ליתא דהרי גם בכה״ג כיון דסמוך לדפנות הבית חולן בין מן סלד ובין מעה לעמלה [בלקמן פנ״ו מ״ד]. מיהו לתוס׳ שהבאתו לעיל סי׳ י״ז הא דקאמר הכא שאינן עשויין אהלים ר״ל שאינן קטנים באמן]: מ) דהרי הן נבילות וכל הטמא אינו חולן (ד): מא) ואפי׳ רק הוכשרו דהרי נטמאו השתא מהעומאה שתחוץ בפיה: מב) ר״ל דכל המזכרים לעיל בהמשנה. הן ההיפוך מהנך דתנא במשנה א׳ וב׳ דמביאין וחוללין. ומדלא ידעינן אם הם בהיפוך היאך דינן. לפיכך אלטריך למתני׳ דכשהן

ציונים

ג אלו מביאין. מיי׳ שם פ״ד:

חלופי גרסאות

ג שאין נד״ע שיש. סאה נד״ע ול״ו נ״ב. וסקורטיא וקטבליא נד״ע וסקורטיה וקטבוליה. שאין נד״ע שאינן.

תוספות חדשים

משנה ג [במשנה] הרחים של אדם. שעוקרין אותה וטופכין אותה ממקומה (הרא״ש בשם תוספתא):

אליהו רבא

ג ואין מחזיקין מ׳ סאה כו׳. פי׳ או אין מחזיקין מ׳ סאה:

תוס׳ אנשי שם

בא״ד מביאין מדבריה׳ ואינן חוללין. ק״ק דה״ל כו׳ל למתני׳ בנ״ג כעין שהם׳ הפי׳ ע״ז לק׳ במ״ה בד״ה והעוף. (רש״ב): בא״ד כ״ש כשיכולה לקבל הרבה כנ״ל בכ״ף ומדבריו אלו נראה שהגין דלהר״ב מעזיבה רבה הייטו שהיא רבה בגיבולה ולית דרבה לדידיה. הייטו טיט מועט וכדכ׳ בהדיא בפי׳ וכ״כ הרמב״ם שממנו העתיק הר״ב. (נ״ד): ג בר״ב ד״ה **שאין** עשויין כו׳ כעין אהל כו׳. והא דאפקין דלעיל מ״ב פליג כ׳ יוסי דמקלתו מרודד מגיל והכא לא פליג התם ס״ע משום דאין מרודד אלא מקלתו ראשאר עשוי כאהל הלכך מה שמרודד הוי שפועי אהלים ואשיינן להראב״ד שהעתיק שם התי״ע ותימה על הרמב״ם שם שכתב דהאהל מגיל בכסוי הפך מתני׳ דהכא והכ״מ ופסקי״ע לא הביאו בזה. (נ״ד): תי״ט ד״ה **שאין** עשויין כו׳ שהרי רש״י מפרש כו׳ וסיים שם וז״ל לשון נטויה שייך באהלים שאל׳ ויטע אהלי אפרנו דגיאל יא. עכ״ל. (הר״מ):

משנה אחרונה

הייטו בחוט המשקולת ובזה מיושב דקני לחו שפקות דשמא נמצא שם אויר בתחר מהן בחוט ותחוך שבנים הן א״ה לכבמין בתמ״ל: **ג השוידה** והתיבה והמגדל כו׳ שאין להן שולים. כולהו משום דמקבלי טומאה. וא״ת מאי איריא דמקבלי טומאה הא אפי׳ אי לא מקבלי טומאה אין חוללין כדתנן רפ״ו אהלים וכלים אין נכנסין אהלים לעסר. וי״ל דהכאו לא פסיקא לי׳ דהכי דאין נכנסין אהל. אבל בתמיתת אהובה אי פחת חוללין דהייטו הלכת דפנות אהלים כדלעיל פ״ה מ״ב ומ״ו אבל המקבלין טומאה בטוש אינן אין חוללין: **ובהמה** ומיה שמתו. ולא תני עוף מת. דאי עוף טהור סייט בגלת עוף טהור דמקבלין טומאת אוכלין בלא הכשר מים ושרץ כדתנן רפ״ק דטהרות. והא תני אוכלין שמתין אין בו שום טומאה בלא הכשר ואוכל נמי דהייטו אוכלין טהורים. מ׳ מ״ש בפ״ק דטהרות מ״ב: **מוסף** עליהן הרחים של אדם. הר״ב פי׳ משום דמקבלין טומאה וקשה מאי איריא הני הא כל מידי דמקבל טומאה נמי. וכן קשה לפי׳ הרמב״ם שטומאתן באהובה ומשום דלא מבטל להו ע״כ. קשיא נמי מאי איריא הני. **אבל** נראה דכשל

ד מסכת פרוסה. חוטי השתי כמו שהן פרוסים בכלי האורג קודם שיארג הבגד אם היו פרוסים ע״פ אחיבה שבין בית לעליה וטומאה תחתיה מגלת על הכלים שלמעלה. אבל אם מאהלת על המת ועל הכלים אין מביאה את הטומאה דלא חשיבא אהל עד שתארג: *)וחבילי המטה.חבלים של מטה כשהיא מסורגת: והמשפלות. קופות שמוציאי בהן את הזבל: והסריגות שבחלונות. סבכות שעושים בחלונות תולים שאין הטומאה עוברת לצד אחר.ובלבד שלא יהיה בכולן נקב כפותח טפח. שנקב פותח טפח מביא את הטומאה: **ה** ירקות שמנו. הוא דתנן ברים פירקין ארוס וקיסוס וירקת חמורים ודלעת יונית והנהו במחוברים דאי בתלושים. אי בשהוכשרו לקבל טומאה לא חייבי דבר המקבל טומאה אינו חולן בפני הטומאה. ואי בשלא הוכשרו °הייגו אוכלים טהורים:

*) נר״ו וחבלי

ד אלו חוצצים ולא מביאין. מסכת פרוסה (מג). **וחבילי המטה** (מד). **והמשפלות והסריגות שבחלונות** (מו): **ה אלו לא מביאין ולא חוצצין. הזרעים** (מז) **והירקות** (מח) **המחוברים לקרקע** (מט). **חוץ מן הירקות שמנו** (נ).

ח״ג. ד והמשפלות נדל״ו והשפלות. וכיפת

ד [*מסכת פרוסה. פי׳ הר״ב חוטי השתי כו׳ דלא חשיבא אהל עד שתארג. דאהל אהל ממשכן ילפינן כמ״ש ברפ״ו דכלים]: והסריגות. פי׳ הר״ב סבכה. תרגום שבכה סריגה. הרמב״ם: **ה** הזרעים והירקות המחוברים. עמ״ש ברפט״ז: והכפור

מלאכת שלמה

ג״כ שם פי״ז סימן ה׳: **ד** ואלו חוצצין ולא מביאין מסכת פרוסה וכו׳. הא דחולין בטומאה מן הגד כגון שפרוסין על מרוכה שבין בית לעליה ואין הטומאה תחת המרוכה אבל אם היו פרוסות כנגד המת תגיע בפרק העור והרוטב כנגד הנקב ממא שלא כנגד הנקב טהור. הרא״ש ז״ל: וחבלי המטה. גלס׳

יכין

דכשהן בהיפוך לא מביאין ולא חולין ולפיכך קאמר הכא. דעוד נוסף על ההפוכין דלעיל רחיים של יד אדם. דתע״ג שהוא כלי אבנים ובכה״ג אפי׳ אינו מחזיק מ״ס אמקו״ע. אם״ה כל תלולה היינו רק כשאין דעתו לפנותו משם [וכמש״נ].משא״כ רחיים דיד דרכו להתגלגל ולהשאילו לאחרים [כגיטין פ״ה מ״ע] ולפיכך אינו חולן. אבל רחיים דבהמה. לא שם מיס אין דרכו להתגלגל וחולן. והא דלא תני לה ברישא תגא ושייר והרי גם במשנתינו שייר אדם וכל הכלים שתולין אותה בשולי המטה וסרוגין מפסיק בין אויר טמא לטהור. ומיירי שאין חוטי השתי מהוחין בכסא הארינה. ולפיכך אמק״ע. דכמחוברין בכסא הארינה הרי מק״ע [כרפכ״ז דכלים]. וב״כ סרוגי חבלים מיירי שאינן מחוברין במטה שאז אף שדומין לארינא אפ״ה מדמגלא נקבים כרשת אמק״ע [בעדיות פ״ג מ״ד ועדתו״ע רפכ״ז דכלים] אבל במחוברין במטה הרי מק״ע [כרפי״ע דכלים] וכל המק״ע אינו חולן בפני הטומאה [וכל זה דלא כהר״ש והר״ב הכא ועש״ם]: מה) הוא כל גדול מגלא נקבים עשוי מערבה או חבלים שמשימין בתוכו משא שעל הגמל (ה) : מו) הוא כמין סבכה שעושין מעצים דקים מסורגין ומעמידין אותו בחול החלון. וכל הגך שמזכרו במשנתינו. כלים מנוקבין הן. רק שאין בכל נקב ונקב טע״ע. דאל״כ היאך קאמר התגא שחולין. הרי הטומאה מתפשטת דרך הנקבים שרחבין טע״ע. וגם מיירי שהטומא׳ ממש אינה מוגחת מכוון תחת או ממעל להנקב. דאל״כ אפי׳ אין בהנקב טע״ע הרי הטומאה בוקע למעלה או למטה. דתע״פ נגד הנקב ממא [בלקמן פ״ו מ״ב]. אלא מיירי שמונחין בחול החלונה שבין בית לעליה. או בחול חלון שבין חדר לחדר שמת מונח בא׳ מהן. וכל התפשטות הטומאה אינה יוצאת בנקב שהוא פחות מטפח. והכי מוקמינן לה בש״ס [חולין קכ״ה ב׳ ועש״ם בס״ד בפירושינו לקמן פ״ו סי׳ י״ג]: מז) הן ירקות שם בהן גרעינים הנאכלים: מח) הן ירקות שם בהן עצמן נאכלים. ולא הגרעיני זרע שבהן: מט) אחרוייהו קאי. וה״ק אפי׳ מחוברין שרשי אינם מקבלים טומאה. אם״ה אינו חולין. ומשום שאינן מתקיימין כליתנהו דמי: נ) ר״ל הגך שמכרו במשנה א׳. אמנם החילוק שביניהן. דהגך דלעיל מתקיימין בארץ בקיץ ובחורף. להכי חולין. אבל שאר ירקות

תפארת ישראל בועז

ממא לאדם בגית הבליעה. ואע״ג דעכ״פ שייך בעופות עניין קבלת טומאת אוכלין עכ״פ יש בהן חילוק. דבגילת שוף ממא לריך מחשבה והכשר וגם בגבילת עוף טהור שוב יש חילוק דבכפרים לריך מחשבה ולא הכשר ובכרכים א״ל לא מחשבה ולא הכשר (כשוקלין פ״ג מ״ב וג׳). וא״כ פשוט דעופות הן בכלל מאכלים ממאין או טהורין. דבבר תגא לנו תגא. וה״ל אותו עוף הלריך הכשר. אם לא הוכשר חולן. ואותו עוף שאין לריך הכשר כמוכשר דמי והרי מק״ע הסתא שחולן בפניה. ולפיכך פשוט שאינו חולן ולא אלריך תגא לאמעטינן עופות. עוי״ל דמדים בעופות הסתעפות רב וכדאמרן. וכולהו ממילא משתמע להו. להכי לא הם תגא להאריך. וב״ל עוד דהא דתגא בהמה וחיה שמתה. אאי מתה כולל גמי שחיטה ונחירה. דממ״נ אי ממאה היא. הרי ממא משום נבילה בין בשחיטה ובין בנחירה. ואי טהורה היא הרי בחיה נבילה היא. ואי בשחיטה הרי הוכשרה בשחיטה לק״ע. וא״כ בכולן אין מן הדין שיחולו. להכי נקט לשון מיתה דשייך בין במתה מאליה. או ע״י נחירה או שחיטה: (ה) כך גרסה לעני בדעת כמוני. ותמוהין בזה כל דברי רבותינו. הר״מ והר״ש והרא״ש והר״ב ורב״א וזוק״ל שכולן פה א׳ פירשו. דהייגו סל להוליא הזבל. ואני בער ולא אדע. דהר״ז מק״ע מדרס (כלים פכ״ד מ״ט) וכל הממא מגיע

ד אלו חוצצין. שם״ה: וחבילי המטה. חולין קכ״ה: בגייפא בשם ר׳ יוסי: **ה** אלו לא מביאין. חוס׳ שבת פ״ב: ד״ה קצרה. סוכה יב. ד״ה יוקשת. נ״ב כ. ד״ה שעבו ופס בגמ׳ בגייפא כיו״ב. מ״ז שם הג׳ ס:

תוספות חדשים

משנה ד [במשנה] מסכת פרוסה ודוקא שפרוסין מן הצד של טומאה. אבל נגד הטומאה משמע בחולין דף קכ״ה דהשתא נגד הנקב עמא. (הרא״ש):

אליהו רבא

ד מסכת פרוסה. חוטי השתי ואויר משע בין החוטין. וחבילי המטה אם שתי לו ערב ואויר יותר בין החבלים מבין החוטין דמבין המסבה. והמשפלות קופה שמוציאין בו הזבל ואורגה שתי וערב ואויר משע בחבלים שלא שלא ליפול הזבל מתוכו. והסריגות שבחלונות אורגות שתי וערב ואויר

תוספות רע״ק

פ״ח משנה ח [אות יז] הרע״ב ד״ה הירקות שמנו. הייגו אוכלים מחוברים) מבואר דס״ל להרע״ב דהנך ירקות אירוס וקיסוס וכו׳ הויין אוכלים ובתשובת בינת ווידים חלק א״ח כלל ד׳ סי׳ ו׳ תמה דהא בסוכה פ״א מ״ד מבואר דדלעת וקיסוס פסולים משום מחובר ואם קצצן כשירה ואם איתא דהוי אוכלים איך כשרים לסבך הא פשיטא דלענין סוכה אין חילוק בין הוכשרו ללא הוכשרו דכל שהן אוכלים פסולים לסבוך:

תוספות אנשי שם

ד מסכת. ע׳ כס׳ מ״ש שהעתיק דברי הרא״ש כאן. ועי׳ כס׳ ס״ל שעלמו ממנו דברים אלו כאן ולעיל פ״ה מ״ב ושולך להכיא דברי הרא״ש גזה מעור י״ד סי׳ שע״ב וכיון מדנפש׳ להביא דברי׳ נדין זה מסך בריתא דהעור והרוטב כמ״ש הרא״ש ועי׳ עוד שם שהאריך להוכיח שגם דעת הרמב״ם כהרא״ש ושיים זל״ל וכתבתי זה לפי שנשמעתי מפקפקים על דינו של הרא״ש ולדידן חזי לן שהדין דין אמת מתוקן ומקובל ושרד ים כראוי לדין זה ממתני׳ דלק׳ פ״י מ״ב אם עומאה קדמה את הנגע עמא ואם אתם ליכא פ״ש וע״כ משום דהטומאה מכוונת אתת הנקב. עכ״ל. ועי׳ כס׳ מ״ב שהקשה על דברי הרא״ש אלו דמשיטת״ו דאתם פ׳ הטוב״ר דקכ״ה מבואר דלא מחלק׳ בין בנגד הנקב לשלא כנגד הנקב אלא בשפרוסות בחויר ע״ם ממת מקום שלא נעשו תקרים אבל כשפרוסין על האחורה שנעשו תקרה אין חלוק ואף כשטומאה כנגד אחורה ומוגע בנגד הנקב שטור וכ״כ המפרשים ז״ל ועוד בפרוסות על האחורה אף שיהיה כנגד המת אמאי קרינן ליה התם מת בכסותו אף שיפיס בין המת לבריעות פחות מטפח. דהא ודאי כזה א״ל דטוי מת בכסותו וע״ע עכ״ל: **ה** בר״ב ד״ה ירקות וכו׳ דאי בתלושים וכו׳ כ״כ הר״ש והק׳ הרב הו״ע וז״ל ואנכי לא ידעתי מי עשאם לירקות

מקומות דאתי אלו. ושייר. אי נמי י״ל דבכלל שידה חיבה מגדל הם. מיהו ראיה של אדם לא דמו לשידה כו׳. דפחותים מארבעים סאה להכי תנייה בסיפא. ע״כ:

הר״ב חוטי השתי כו׳ דלא חשיבא אהל עד שתארג. דאהל אהל ממשכן ילפינן כמ״ש ברפ״ו דכלים]: והסריגות. פי׳ הר״ב סבכה. תרגום שבכה סריגה. הרמב״ם: **ה** הזרעים והירקות המחוברים. עמ״ש ברפט״ז: והכפור

ג״ל שם פי״ז סימן ה׳: **ד** ואלו חוצצין ולא מביאין מסכת פרוסה וכו׳. הא דחולין בטומאה מן הגד כגון שפרוסין על מרוכה שבין בית לעליה ואין הטומאה תחת המרוכה אבל אם היו פרוסות כנגד המת תגיע בפרק העור והרוטב כנגד הנקב ממא שלא כנגד הנקב טהור. הרא״ש ז״ל: וחבלי המטה. גלס׳

ד מסכת פרוסה. חוטי השתי כמו שהן פרוסים בכלי האורג קודם שיארג הבגד אם היו פרוסים ע״פ אחיבה שבין בית לעליה וטומאה תחתיה מגלת על הכלים שלמעלה. אבל אם מאהלת על המת ועל הכלים אין מביאה את הטומאה דלא חשיבא אהל עד שתארג: *)וחבילי המטה.חבלים של מטה כשהיא מסורגת: והמשפלות. קופות שמוציאי בהן את הזבל: והסריגות שבחלונות. סבכות שעושים בחלונות תולים שאין הטומאה עוברת לצד אחר.ובלבד שלא יהיה בכולן נקב כפותח טפח. שנקב פותח טפח מביא את הטומאה: **ה** ירקות שמנו. הוא דתנן ברים פירקין ארוס וקיסוס וירקת חמורים ודלעת יונית והנהו במחוברים דאי בתלושים. אי בשהוכשרו לקבל טומאה לא חייבי דבר המקבל טומאה אינו חולן בפני הטומאה. ואי בשלא הוכשרו °הייגו אוכלים טהורים:

*) נר״ו וחבלי

כפה

מלאכת שלמה

ג״ל שם פי״ז סימן ה׳: **ד** ואלו חוצצין ולא מביאין מסכת פרוסה וכו׳. הא דחולין בטומאה מן הגד כגון שפרוסין על מרוכה שבין בית לעליה ואין הטומאה תחת המרוכה אבל אם היו פרוסות כנגד המת תגיע בפרק העור והרוטב כנגד הנקב ממא שלא כנגד הנקב טהור. הרא״ש ז״ל: וחבלי המטה. גלס׳

יכין

דכשהן בהיפוך לא מביאין ולא חולין ולפיכך קאמר הכא. דעוד נוסף על ההפוכין דלעיל רחיים של יד אדם. דתע״ג שהוא כלי אבנים ובכה״ג אפי׳ אינו מחזיק מ״ס אמקו״ע. אם״ה כל תלולה היינו רק כשאין דעתו לפנותו משם [וכמש״נ].משא״כ רחיים דיד דרכו להתגלגל ולהשאילו לאחרים [כגיטין פ״ה מ״ע] ולפיכך אינו חולן. אבל רחיים דבהמה. לא שם מיס אין דרכו להתגלגל וחולן. והא דלא תני לה ברישא תגא ושייר והרי גם במשנתינו שייר אדם וכל הכלים שתולין אותה בשולי המטה וסרוגין מפסיק בין אויר טמא לטהור. ומיירי שאין חוטי השתי מהוחין בכסא הארינה. ולפיכך אמק״ע. דכמחוברין בכסא הארינה הרי מק״ע [כרפכ״ז דכלים]. וב״כ סרוגי חבלים מיירי שאינן מחוברין במטה שאז אף שדומין לארינא אפ״ה מדמגלא נקבים כרשת אמק״ע [בעדיות פ״ג מ״ד ועדתו״ע רפכ״ז דכלים] אבל במחוברין במטה הרי מק״ע [כרפי״ע דכלים] וכל המק״ע אינו חולן בפני הטומאה [וכל זה דלא כהר״ש והר״ב הכא ועש״ם]: מה) הוא כל גדול מגלא נקבים עשוי מערבה או חבלים שמשימין בתוכו משא שעל הגמל (ה) : מו) הוא כמין סבכה שעושין מעצים דקים מסורגין ומעמידין אותו בחול החלון. וכל הגך שמזכרו במשנתינו. כלים מנוקבין הן. רק שאין בכל נקב ונקב טע״ע. דאל״כ היאך קאמר התגא שחולין. הרי הטומאה מתפשטת דרך הנקבים שרחבין טע״ע. וגם מיירי שהטומא׳ ממש אינה מוגחת מכוון תחת או ממעל להנקב. דאל״כ אפי׳ אין בהנקב טע״ע הרי הטומאה בוקע למעלה או למטה. דתע״פ נגד הנקב ממא [בלקמן פ״ו מ״ב]. אלא מיירי שמונחין בחול החלונה שבין בית לעליה. או בחול חלון שבין חדר לחדר שמת מונח בא׳ מהן. וכל התפשטות הטומאה אינה יוצאת בנקב שהוא פחות מטפח. והכי מוקמינן לה בש״ס [חולין קכ״ה ב׳ ועש״ם בס״ד בפירושינו לקמן פ״ו סי׳ י״ג]: מז) הן ירקות שם בהן גרעינים הנאכלים: מח) הן ירקות שם בהן עצמן נאכלים. ולא הגרעיני זרע שבהן: מט) אחרוייהו קאי. וה״ק אפי׳ מחוברין שרשי אינם מקבלים טומאה. אם״ה אינו חולין. ומשום שאינן מתקיימין כליתנהו דמי: נ) ר״ל הגך שמכרו במשנה א׳. אמנם החילוק שביניהן. דהגך דלעיל מתקיימין בארץ בקיץ ובחורף. להכי חולין. אבל שאר ירקות

משנה אחרונה

דבשל אבן מייירי דלא מקבלי טומאה ואפ״ה אין חוללין דכלים הינהו ואין כלי נעשה אהל לטהר אפי׳ כלי אבן כדלעיל רפ״ו. והא דתני אל יד משום דבל בהמה שגדולים וכבדים הרבה ודרכן שקבועין ומחוברין בקרקע וכטתלים ופעמיהם דכבית דמו ומביאין וחוללין ול״ל למיתניהו ברישא דמביאין וחוללין כי היכי דלא תני בית. והא דלא תני בסתם כלים אפי׳ מהורים. משום דלאו אורחא לעשותן אהל אלא ריחים של יד דרכן להשמידן בטויר ע״ג קנים וסמוכין ליד אדם והכי הן אהל: **ד** מסכת פרוסה. פי׳ הר״ב חוטי השתי. אפי׳ הן של אמר ופשתים שרחוין לינמה בגגמים כל כמה דלא נעמתו חוללין כיון דבמת אין מומאתן. ומיהו אם הם מטגעים אין חוללין כדלקמן פפ״ו: וחבילי המטה. כשהיא מסורגת כך פי׳ הר״ב וכ״כ הר״ש. וע״ע דכשהן כמו המטה הם יד למטה ומקבלין טומאה ממה ואמאי חוללין. ולאיתי שרש״י פי׳ בפ׳ העור והרוטב ד׳ קכ״ה דמטה מיולא דבעלה אגב תקרה כשהתה בארוכה ע״כ. וע״ע דבפ״ה מ״ב מוכח דוקא כלים דלא מקבלי טומאה חוללין בארוכה. וע״ל לפי׳ רש״י דה״ק דמיירי שבעלה בפיכוס דבכה״ג מו לא מקבל טומאה כדפי׳ פ״ו מ״ב. ומיהו בתמני׳ מ״ל לזה ומליגן לפרש חבלי המטה שפיכנו מן המטה ומתמן בארוכה וכ״מ מפי׳ הרמב״ם. ומיתא הטמא הא דתני והמשפלות. ובפכ״ד

ד אלו חוצצין. שם״ה: וחבילי המטה. חולין קכ״ה: בגייפא בשם ר׳ יוסי: **ה** אלו לא מביאין. חוס׳ שבת פ״ב: ד״ה קצרה. סוכה יב. ד״ה יוקשת. נ״ב כ. ד״ה שעבו ופס בגמ׳ בגייפא כיו״ב. מ״ז שם הג׳ ס:

תוספות חדשים

משנה ד [במשנה] מסכת פרוסה ודוקא שפרוסין מן הצד של טומאה. אבל נגד הטומאה משמע בחולין דף קכ״ה דהשתא נגד הנקב עמא. (הרא״ש):

אליהו רבא

ד מסכת פרוסה. חוטי השתי ואויר משע בין החוטין. וחבילי המטה אם שתי לו ערב ואויר יותר בין החבלים מבין החוטין דמבין המסבה. והמשפלות קופה שמוציאין בו הזבל ואורגה שתי וערב ואויר משע בחבלים שלא שלא ליפול הזבל מתוכו. והסריגות שבחלונות אורגות שתי וערב ואויר

תוספות רע״ק

פ״ח משנה ח [אות יז] הרע״ב ד״ה ירקות שמנו. הייגו אוכלים מחוברים) מבואר דס״ל להרע״ב דהנך ירקות אירוס וקיסוס וכו׳ הויין אוכלים ובתשובת בינת ווידים חלק א״ח כלל ד׳ סי׳ ו׳ תמה דהא בסוכה פ״א מ״ד מבואר דדלעת וקיסוס פסולים משום מחובר ואם קצצן כשירה ואם איתא דהוי אוכלים איך כשרים לסבך הא פשיטא דלענין סוכה אין חילוק בין הוכשרו ללא הוכשרו דכל שהן אוכלים פסולים לסבוך:

תוספות אנשי שם

ד מסכת. ע׳ כס׳ מ״ש שהעתיק דברי הרא״ש כאן. ועי׳ כס׳ ס״ל שעלמו ממנו דברים אלו כאן ולעיל פ״ה מ״ב ושולך להכיא דברי הרא״ש גזה מעור י״ד סי׳ שע״ב וכיון מדנפש׳ להביא דברי׳ נדין זה מסך בריתא דהעור והרוטב כמ״ש הרא״ש ועי׳ עוד שם שהאריך להוכיח שגם דעת הרמב״ם כהרא״ש ושיים זל״ל וכתבתי זה לפי שנשמעתי מפקפקים על דינו של הרא״ש ולדידן חזי לן שהדין דין אמת מתוקן ומקובל ושרד ים כראוי לדין זה ממתני׳ דלק׳ פ״י מ״ב אם עומאה קדמה את הנגע עמא ואם אתם ליכא פ״ש וע״כ משום דהטומאה מכוונת אתת הנקב. עכ״ל. ועי׳ כס׳ מ״ב שהקשה על דברי הרא״ש אלו דמשיטת״ו דאתם פ׳ הטוב״ר דקכ״ה מבואר דלא מחלק׳ בין בנגד הנקב לשלא כנגד הנקב אלא בשפרוסות בחויר ע״ם ממת מקום שלא נעשו תקרים אבל כשפרוסין על האחורה שנעשו תקרה אין חלוק ואף כשטומאה כנגד אחורה ומוגע בנגד הנקב שטור וכ״כ המפרשים ז״ל ועוד בפרוסות על האחורה אף שיהיה כנגד המת אמאי קרינן ליה התם מת בכסותו אף שיפיס בין המת לבריעות פחות מטפח. דהא ודאי כזה א״ל דטוי מת בכסותו וע״ע עכ״ל: **ה** בר״ב ד״ה ירקות וכו׳ דאי בתלושים וכו׳ כ״כ הר״ש והק׳ הרב הו״ע וז״ל ואנכי לא ידעתי מי עשאם לירקות

מגיע

והכפור. פי' הר"ב מיס הגוזלים ויורדים שקפלו וז"ל ברפ"ז דמקואות הכפור גשמים שיורדים נקפים. ועיין גם שם על הגליד: **והדולג** כו' והקופץ. לי"ח שכתב הר"ב דתרוייהו באדם גרלה דמ"מ בכלל דולג יש בהמה וחיה דאלת"ה אדתני העוף הפורח. אמאי לא תני כה"ג בבהמה וחיה: **והעוף הפורח**. קשיא לי. למאי דפי' הר"ב לעיל והעוף ששכן. דדוקא שהיה קשור וכ"כ הרמב"ם. גם הר"ש. אם כן הכא אפילו אינו פורח נמי. ואין לומר דכשאינו קשור ואינו פורח מביא ואינו חונק. דא"כ הוה ליה למיתני במתניתין ג. [*ואין לומר דאין הכי נמי. דהכא אפילו כשאינו פורח כל שאינו קשור. מידי דהוה לטלית וספינה. דקתני המנפנפת והשטה. ואפ"ה אפילו כשאינה מנפנפת ולא שטה. נמי אין מביאין. מדקתני סיפא קשר כו'. כשב כו'. וכן פירשו התוס' בהדיא בפ"ק דסוכה דף יג. התם שאני דמתניתין בהדיא קתני קשר כו' כשב כו'. אבל בעוף דלא קתני בים לעיל בהדיא הקשור איכא למימר דתרוייהו [מתניתין] בדוקא. דכי שכן אע"ג דאינו קשור מביא ואינו חונק. וכי פורח דוקא הוא שאינו מביא ואינו חונק. והרמב"ם בחבורו פי"ג מהט"מ [הלכה ג' ה'] לא השתיק. אלא לשון המשנה לעיל ודהכא. וה"ל מסתברא דלא בעינן בעוף קשירה דטפי עדיפא לומר שהעוף דומיא דבהמה וחיה דדולג אינו מביא ולא חונק. ובמתני' קמייתא דמביאים וחוגלים לא בעי קשירה רק שיהיו עומדות ולא מהלכות כדפירש הר"ב שם וכ"פ שם הרמב"ם בשם התוספתא. אבל ראיתי בפרק לא יחפור דף כ. דקתני בברייתא הממעטין בטפח על טפח שבחלון. וכדלקמן בפי"ג וקא חשי' עוף השכן. ופרכינן פרח וחזיל. ומשני בקשור. ומוכח שם בתוס' שלכתוב לקמן פי"ג מ"ה. דאהל לריך קביעות וחיזוק יותר. ולפי שהרמב"ם בפ' ט"ו מהלכות מ"מ. בדין חלון. כתב ג"כ שכן. ולא הזכיר קשירה לכן פשיטא דגם במשנתינו הכא. אע"פ שלא כתב קשור. היינו שלא הנתיק רק כלשון המשנה כדרכו ברוב המקומות]: **כבש**. עמ"ש

מלאכת שלמה

גרסי' בלי יו"ל אחר הבי"ת: **ה והמלח**. והא דקתני פרק לא יחפור דמלח ממעט בחלון אפשר לומר ולחלק דהא במלח אדומית והא במלח אוסתרוקית א"כ הא דאיכא קורה והא דליכא קורה והכי משמע בפרק לא יחפור הר"ש ז"ל והאריך עוד להקשות ולתרץ על זה לקמן בפרק העושה מאור ע"ש: והדולג. פי' ראשון שהביא רשז"ל הוא פי' הר"ש ז"ל והפירוש השני הוא להרמב"ם ז"ל וכותיה הסכים הרא"ש ז"ל. ושם פי"ע דהלכות טומאת מת סתם דבריו כל' המשנה: **וטלית המנפנפת**. גרסי' שהיא כמו המתנפנפת כך נ"ל וגם ברמב"ם המנפנפת כלשון המשנה: **קשר את הספינה**. פי' ה"ר שמואל ז"ל וספינה שהיא שטה על פני המים פי' שאם יש מתחתיה מת מלד אחד ומהרה מלד אחר אינה מביאה טומאה מלד זה

לאר

יכין תפארת ישראל בועז

ים זמן בשנה שאע"ג שמחוברין הן מתיבשין ונעשין אבן. וי"א דהכך דלעיל הן גדולים כאילנות לכן דינן כעופי אילנות דהיינו סככות ופרעות דלעיל דמביאין וחוגלין. משא"כ שאר ירקות קטנות הן. להכי לא תניבי כלל לגיות אהל להביא או לחוץ [הרא"ש וקק"ל וכי עוף שכן ולגנה בשבלים וחוגלין מסורין נמי בגדולים כאילנות מייריי]. מיהו בתלושין בין הכך דלעיל

מדרס מק"ש ממת ג"כ (כנלה פ"ו מ"ג) וא"כ איך יחוץ בפני הטומאה. ולמה לא אמרו רבותינו דהכא בפותחן של גמלים מייריי. דאמרינן התם (פכ"ד דכלים) דאמק"ש כלל. ואפ"ה אינו מביא הטומאה מטום נקבים שבו וצ"ע: (ך) ולהר"ש והר"ב דולג שייך בנבמה. וקופץ באדם. ובמחכ"ר

לא הכך דמשנתינו כולן בוין דדינן כאוכלין דבלא הוכשרו מביאין וחוגלין. ובהוכשרו מביאין וחוגלין: **נא**) כיפת הוא בלשון יון חבן. וכן פי' בערוך [במלת כף האחרון] וכ"ל הכא נוס ברד או נוס שלג. או נוס כפור [רייש בל"א]. **נב**) מדבקו יחד גרגרי מלח. ותתהו גוס ח' כחבן: **נג**) בין אדם או שאר בע"ח שלבא ברגל א' ממעל להטומאה: **נד**) שקצן אדם או שוס בע"ח בב' רגליו יחד ממעל להטומאה (ך): **נה**) אף שקשור בחוט. רק שהעוף פורח ומגיע א"ע הנה והנה באויר [ולהרמב"ם דמוקי לעוף דמשנה א' בקשור היינו שקשור באופן שאינו יכול לעוף ממקומו ולהתעודד בגו]. ונקט הכא הסיפוק מרישא בעוף ששכן. והיינו דלא תני בסיפא ככספינה וטלית דבקשור מאהיל. משום דגם הכא בקשור מייריי: **נו**) שאינו קשור בשום מקום. רק הרוח הנביהו והוא עף באויר: **נז**) ואף דספינה אמק"ט. עכ"פ מדשטה הו"ל כעוף הפורח: **נח**) שלא תעד הנה והנה כעוף הפורח: **נט**) לא זו אף זו אתני לא מיבעיא ספינה קטנה שאינה מגידה א"ע כלל. אלא אפי' עלית שאע"ג שהיא חבן על קלהו הא'. אעפ"כ ע"י הרוח הוא מגיד א"ע למעלה ולמטה עולה וירד. אפ"ה כיון שעכ"פ נשאר אהילות שלו בגד א' הו"ל אהל. אע"ג שלפעמים הרוח שתחתיו גבוה ולפעמים נמוך: **ס**) נ"ל דהיינו רק לחומרא. אבל עכ"פ אינו חוגלין. מדהו"ל כסדין

משנה אחרונה

שאינו

שם מהורין לאו אהל נינהו כמ"ש הרמב"ם שאין מתקיימין בימות המטר ובימות הגשמים חוץ לחומה שמנו שמתקיימין. והטו' פ"ק דסוכה ד' י"ג כתבו שהמחוברים מתנענעין בהוא ול"ל אותם שמנו הן באילן ואין הרוח מזיזן: **וכפת** הברד והשלג. כל הני אפי' מתקיימין לעשה הואיל ודרכן להיות בימות הגשמים לא חשיבי אהל. וה"ה עוף הפורח לאו בשעת פריחתו קאמר דאפי' עומד לא הוי אהל כיון שדרכו לפרוח ולהכי תני לעיל עוף ששכן שאינו יכול לפרוח. וכן ספינה אפי' עומדת לאו אהל הואיל ודרכה להיות שטה וסיינו דתני קשר את הספינה דוקא הוי אהל. ומ"ש מצ"ם דבעוף בעי' קשור כמו בחלון דמ' לא יחפור בא. משום חיזוק יותר ע"כ לא דק דהסיק דפ' לא יחפור בא. משום חיזוק הוא אלא משום דבעינן בימול ואהל לא בעי בימול. וכ"כ הר"ש והרא"ש בהדיא לעיל גבי עוף ששכן: **והדולג**. אבל מהלך בדרכו הוי אהל כדפי' לעיל גבי עדר בהמה. ודולג אפי' על עצמו אינו מביא את הטומאה. וכן מהרוח הנזרקין על כזית מן המת אין מביאין על עצמן. אבל כזית מן המת הנזרק על הטהרות ממאין. כ"ז כתב הר"ש פ"ל דטהרות מ"ג וע"ש: **מביאה** את הטומאה. וה"ה דמוגן. ונראה משום מלית נקב מביאה דמקבל טומאה הא ואינו חוגן דמה שנעשה אהל בהפסד הרוח אינו חשוב כפשוט

אהלים

(א) אגיזועלב. *) בד"ו הקופאים

תוס' אנשי שם

אלו אוכלים שיהי' נכלים בכלל אוכלין טהורין דדלמא אוכלין טהורים דקתני התם הם אוכלי אדם ואלו לאו אוכלי אדם היינו. ומה לו לנקט טעם דבמחוברין איירי על מאי דמחוברים במשנה עמה דקתני הירקות שמחוברין לקרקע חוץ מן הירקות שמנו ואי בתלושין מאי הלי חוץ דקתני אלא אינם בכלל המחוברין לקרקע דתלושים נינהו כו' עכ"ל. ולעד"ן דברי הר"ש והר"ב נכונים דשיטת דאוכלין טהורין דקתני התם כולל ב' דברים. א' אוכלים טהורים ממש כלו' שאינם מקבלים אפי' הוכשרו ושם אלו שאינם מיוחדים לאדם דהיינו מאכל בהמה כדאי' בריש דשוקים וכמ"ש הרמב"ם בריש ה' טו"א דהיינו כל אוכלין טהורין. וכן אוכלין הראויין לאדם אלא שלא הוכשרו שאינם נכללין באוכלין טהורין וכ"מ מפי' הרמב"ם שם ואע"ג דהר"ש לא הזכיר שם אלא שלא הוכשרו אד מיירייהו נקט וה"ה לאידך ותדע דאל"כ לא נשנה דין אוכלי בהמה כלל מה יהיה דיש אם מביאין וחוגלין או לא אין בכלל אוכלין טהורין היינו. וא"כ שייר כתבו הר"ש והר"ב שאם הם תלושין לא הוה צריך למימרינהו שהרי הם בכלל אוכלין טהורים. ומ"ש בה"ש שא"ל לדקדוק הר"ב דמלשון המשנה מוכן אחר המחילה ליתא דאי לאו מדיוקא הוה אפשר לפרש מתני' הכי הירקות הממחוברין טהורין חוץ מן הירקות שמנו דמייריי בין בתלושין בין בחוברים דלא דוקא ממחוברין דהתלושין ה"ה בכלל אוכלי טהורים. (ס"ג). וע' תוס' רע"א ולאומר המשנה ל"ל דלעיל סוכה ממושב פרש למאכל בהמה דכל שאינו מיוחד לאוכל אדם לא אכפת לן וע' פי' תרכ"ש בט"ז ס"ק י"ב וי"ג ומ"כ כל שהן מאכל בהמה אף דבכלל אוכלים טהורים הם [כשרים] אבל כאן כל שהוא מאכל [טהור] אף שהוא מאכל בהמה מביא טומאה ומוכן בפני הטומאה. (ס"ש): ר"ת **כפת** כו' משליך קרחו כו'. כ"כ הר"ש וק"ל דהא הכא במתני' כ"ף דכפת הרשים והתם כפתים לאו הכי אלא שמושות דר"ל כמו פתים **בגי' פתות** אוסב פתים והוא כ"ף הדמיון. (ע"ג): **והדולג**. ק"ל דלעיל מ"ת פי' הר"ב ועדר בהמות בשהן עומדות לא מהלכות א"כ מאי מריא דהני דולג וקופץ אפי' מהלך כדרכו נמי לא. ואין לומר דמהלך

על הכלים: הבית שבספינה. כגון שהבית ברלתם הספינה ומאהיל על הכלים שבספינה ועל המת שבים בשעה שהיא מהלכת. פירוש לאחר הבית שבספינה ואינו יכול לעמוד ברוח מלויה. אפילו האהיל על המת והכלים שבספינה. אינו מביא את הטומאה. דלא תשיב אהל. ואין הלכה כר"י: ן כשני חצאי זיתים. חלי זית בזו וחלי*) בזו: הבית טמא. דאין למיד פחיל מגיל על הטומאה שתחתיו. שלא תטמא הבית ואף ע"פ שהן בשתי חביות הואיל ושתיהן בבית מלטרפים לכשיעור לטמא הבית. והחביות טהורות. דאין טומאת חלי זית שבחברתה ככנסת להוכה הואיל ומוקפת למיד פתיל: וכן שני חדרים שהן פתוחים לבית. ודלתותיהן נעולות וחלי זית בחדר זה וחלי זית בחדר זה הבית טמא דסוף טומאה ללאת **) והחדרים טהורים דאין דרך טומאה ליכנס:

*) נד"א וחלי זית **) נד"א והחדרים.

ריש פ"ט דסהדרין: הבית שבספינה. פי' הר"ב כגון שהבית ברלתם הספינה כו'. [דאי המת נמי בבית מ"ש דר"י] דדוחק הוא לומר דבעי אהל ביבשה דומיא דמשכן. הר"ש. ועל פירוש אחר שכתב הר"ב. מסיים הר"ש שהוא דוחק: ן שתי חביות. של חרס [*וא"ל כאותן שבמיגו ברפ"י דכלים] ועיין במשנה ו פ"ח דכלים:

רבי יוסי אומר הבית שבספינה אינו מביא את הטומאה סא): ן שתי חביות סב). ובהן כשני חציי זיתים מוקפות צמיד פתיל. ומונחות בתוך הבית הן טהורות סג). והבית טמא סד). נפתחה אחת מהן היא והבית טמאים. וחברתה טהורה. וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית סה):

מלאכת שלמה

שמהלכת ושוד ים לפרש דאיירי בכלים ומת בבית שבספינה וכגון דאינה יכולה לעמוד ברוח מלויה כמו שוכה דבראם הספינה פרק שני דסוכה ולכך לא תשיבא אהל ודוחק. עכ"ל הר"ש ז"ל: ן שתי חביות. של חרס ועי' במ"ז פ"ח דכלים: וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית. סתם מתני' כרבי אליעזר ולא כרבי יהושע דמטהר בחדרים אליבא דר' יהודה הר"ש ז"ל פי' דתניא בתוספתא א"ר יהודה אני אומר דבר אחד והם אומרים דבר אחד אני אומר להם מודה ר"א לר' יהושע בשתי חביות שבראוה לתוך הבית שהבית ממא על מה נחלקו על שני חדרים של בית שר' אליעזר ממא ור' יהושע מטהר והם אמרו לי מודה רבי יהושע לרבי אליעזר על שני חדרים שפתוחים לבית שהבית ממא על מה נחלקו על שתי חביות ברבי אליעזר ממא ורבי יהושע מטהר ע"כ:

יבין תפארת ישראל בועז

שאינו נטוי כאהל עם דפנות והו"ל כשאר כלים דמביא ואינו חולן [כלעיל מ"ג]: סא) א"א לומר דמיירי כשיש תוך הבית ההוא מת וכלים או חרס לא נטמאו. ליתא. דמ"ש בית זה מבית שביבשה. גם אי"ל דה"ק אם מת רצון בקרקע היש וספינה שטה על גביו. דאילו היה הבית ביבשה היה בוקע לתוכו. אבל הכא דטולי הספינה שאמק"ע מפסיק אינו בוקע לתוכו. ולרבנן טולי הבית לא כספינה חשיב ושפיר בוקע טומאה לתוכו. ג"כ ליתא דק' לרבנן דיון דהבית מחובר להספינה שאמק"ע הרי כל המחובר לטהור טהור [כלים פ"ב סמ"ג] ולמה לא יחוץ לספתו בפני הטומאה. ואי נמי ימא דמיירי שהבית מטולטל בהספינה. עכ"פ נמי מי גרע רלתת בית אב מרלתת מגדל [רפ"ד] שבטומאה תחתיו. אז תוך המגדל טהור. אלא כ"ל דר' יוסי ס"ל דהבית כגוף הספינה הוה. ומדאין הספינה קשורה. גם הבית אינו מביא הטומאה. ורבנן ס"ל דבית לא בטל לגבי ספינה והו"ל כגוף בפ"ע שאינו מתטעא ומביא הטומאה. א"נ נזרו בית שבספינה אטו בית שביבשה שמביא הטומאה: סב) סתם חבית של חרס הוא. ומונח חלי זית תוך כל א': סג) דהרי כל אחד מוקף למ"ש ולפיכך אפילו אם היה כזית מונח בחברתה. היתה היא טהורה. מכ"ש כשחלי זית מונח בחבירתה: סד) דלמיד פחיל אינו מונע מלהוליא טומאה. והרי כזית שנהלק מטמא באהל [כרפ"ג]: סה) חלי זית בכל א'. והחדרים אין להם פתח רק דרך הבית. ואע"ג שבינהן נעולים עכ"פ סוף טומאה ללאת דרך הבית [עי' פ"ז מ"ג] אבל החדרים הרי הן טהורים דהרי אפי' היה כזית בלם ממש בהבית או בחדר א' החדר השני שבבית טהור. דאין דרך טומאה לכנס [ועי' כלים פ"ח מ"ו]. והרי החדר הפתוח אומר להבית מטמאיך לא טמאני. ואתה תטמאני. וכל מטמה זו כבר שמטינן לה [מרפ"ד] במגדל נעול שבבית. וביותר מב' פרדסקין [ספ"ז] דהוה ממש כמשכתיבו. אלא דקמ"ל הכא בב' חלאי זיתים. דגם בפשט א' אמרינן דרך טומאה ללאת ואין דרכה להכנס:

אליהו רבא

ן שתי חביות כו' והבית עמא כו' וכן שני חדרים כו'. וכתוספתא מייתי פלוגתא דתנאי נהא:

תוספות אנשי שם

מבית ואינו מונן דא"כ כו' ל למתני' כמ"ג עתי"ט ד"ה והעוף. וי"ל דהתם דבעי' דוקא עומדות הייני בהרשה בכמות יחד לענין לצרפינהו לאהל ה' דהמטמא מגיעה דעדר. והכא באתה בלבד מיתשבא שפיר אהל אפי' כשהיא מהלכת אבל מ"מ ק' דמטמא בתוספתא דעדר המהלך מביא טומאה מדרבנן דתני אין המיר מגלה וא"ת עליהן על בילת מקדש מוקת דאהל מטמאי מטמא וא"כ הו"ל למתניה במ"ג. ועי"כ נ"ל אחת מאתי אלה אז דתני ובייר. אז דלא חביב מה דמביאין מדרבנן. א"כ לא עלך תו לחלק בין עדר ליחיד ויתורן ג"כ מה שהקשתי במ"ב ויפלו דברי תפי"ע ג"כ. ודע דק"ל דאם דולב וקופן הוא באדם תיפוק ליה דאינו מונן מעעם לאדם אינו עשה אהל לטהר כלעיל רפ"ו. וי"ל דמייתי בעובד כוכבים ע' ב"ב כ. אבל מדוקא רפ"ז אדם סתם מטמע דאינו עובד כוכבים בכלל (דהם דוחק לומר דסמיך חנא על הדלשה דאדם אחם כו' ע' חי"ט פ"ב דכלרים מ"ז ובהמגיה שם) ודומיא דכלים דאחי' כלי גלגים כו' דלא מק"ע והיא דב"ב לא תצרא למש"ל פ"ו מ"ב דיש תלוק בין לחון בטולם אהל לא בתורת מחיצה. (רש"ש).

משנה אחרונה

מכלים דלעיל. ול"ע קשה את הספינה ומאהלת על המת ועל הכלים שבים אי אמרי' מיא כאלעא סמיכתא דמיא שמלא שהטומאה רלוצה כמו בספר ואין כאן אהל ואמאי מביאה ונפ"ק דגיטין ד' מ' אמרי' מיא כאלעא סמיכתא דמיא. ואפשר לענין רלוצה לאו כאלעא סמיכתא דמיא. א"כ אם הטומאה בים וכלים בספינה אפי' אינה בוקעת אלא כנגדה מטמאת כל מה שבספינה כדין רלוצה משבקעה לאהל מטמאת כל שבאהל כדלעיל פ"ו מ"ה. אלא דלפ"ז קשיא אפי' הספינה שעה כמי דלאו אהל הוי מ"מ מדין רלוצה בוקעת מיהא כנגדה ומטמאת כלים שבספינה. ואפשר לפרש דבולה דמתני' לא מייירי בטומאה בתוך המים אלא מייירי בזיז היולא מן הספינה ומאהיל על הטומאה וכלים בשפת המים ביבשה: ר' יוסי אומר הבית שבספינה אינו מביא. מה שפי' הר"ב שמאהיל על כלים שבספינה ועל המת שבים וכ"כ הר"ש והרא"ש. ולא אכין מאי קמ"ל ומי עדיף בית זה מספינה עצמה וכרי הוא ג"כ מהלך עם הספינה בשעה שהיא מהלכת וכ"ש שכתב דאין כלכה כר"י ואמאי אין יכול לעמוד ברוח מלוי' פליגי עליו. ופי' האחר שכתב שאין יכול לעמוד ברוח מלוי' אינו מובן כלל ומה ענין זה לספינה וה"ל למימר כל אהל אין יכול לעמוד ברוח מלוי' אינו אהל ואדרבה בספינה אמרי' במס' סוכה אמ"פ שאין יכול לעמוד ברוח מלוי' דיש הואיל ויכול לעמוד ברוח מלוי' דיבשה כשר לענין סוכה. וכ"ל לישב פי' ראשון וה"ק כשם שספינה אינה מביאה כך הבית שבספינה וכי הא דאמרינן פ"ק דשבת ד' ה' אנוח בכלי וכלי לף ע"ב מים אי בתר אנוח אזלינן הא נייח ואי בתר כלי אזלינן והא נייד. וה"ל אי בתר בית אזלינן הא קנים נדוכתי' וסד"א דהוי אהל קמ"ל דשאני לענין שבת דבשבת עקיבה עקר ממקום הנחתו. והכא בשעה שמאהיל הולך הוא עם הספינה. אבל מ"ש דאין הלכה כר"י לא א"ש דבכה"ג מודו חכמים דסכלא הוא דהוי בספינה ומשמע לי דלא פליג: ן וכן שני חדרים. שהן פתוחים לבית ואין להם מוד פתח אחר לרה"ר אם יש להן פתח אחר לרה"ר אינו פתח ממש והבתים עהוחין שדרך טומאה ללאת דרך רה"ר ואין דרכה ליכנס לבתים. ודע דעיקר דין זה שאין ל"פ מגיל על הטומאה שלא תלא יליף לה בס"ם פ' בהמה המקשה ד' ע"א מדאמר מר טומאה רלוצה בוקעת אינה מגלת וכ"ש בלעת כלי ע"כ וא"ע דא"כ מהכות נמי מגיעולין בל"פ תיקשי נמי הא ק"ל אוכלין שנבלן בטוב אין הטוב מגיעין כדאמרינן פ"ק דזבחים ד' ג' וכן בלוע באבנים אינו מגיעל כמ"ש תו"ע בסס הרמב"ם לפיל פ"ו מ"ד. ואיתא נמי בלעת בלעת קרקע ואבנים אין מגיעין כ"ש ל"פ וא"כ ל"פ עדיף מבלוע ומאי ק"ו הוא. ולולי פי' הש"י ז"ל ללאה דטומאה רלוצה דקאתר לאו דוקא אלא מטומאה עמונה יליף והייגו שיש לה פותח בשפת אלא שטמונה ומטומה מכל לד דקי"ל נמי דבוקעת ויולאת כמ"ש לעיל בפ"ד והייגו נמי הך דיגא דל"פ מתם שטמוס מכל לד ובוקעת ובפ"ד האהלבו בזה ולצלה נמי טמונה קרי לפ דסא נמי טמונה אלא דטמונה יש לה מפח וכ"ת בחוס' עיגוגין ד' ע"ע דטמונה ולצלה חדא מלתא הוי:

כללא דפ"ח משנה א מ"ז דברים מביאין הטומאה תחתם והוצצין בפני הטומאה ואלו הן (א) כלי שמחזיק מ"ס ויש לו מושב רחב . (ב) כלי פשוט של עור שמק"ט . אבל נפח אותו כאהל.(ג) סדין פשתן שמק"ט אף כשהיא אהל. ואפ"ה הוצץ . יו"א דמירי בסדין של מינים שאמק"ט אהל . (ד) כלי פשוט מגמי או קנים שכפפן ועשאן אהל . (ה) עדר סמוך יחד שאין מצ"ט אויר בין זל"ז .ואפי' הן בחמות מהורות דחזו לאכילה [וא"ח הרי אין שום דבר חוצץ עד שיבטלנו (כב"ב דיט"ב) וכן פסק הרמב"ם (פט"ו מטו"ם) שצריך שלא יהא דעתו לפנותו משם . וא"כ הכא הכי ס"ד שלא יפנה אותן משם . והרי בתוספתא קאמר בפירוש דבטהלכות מיירי . **ואי"ל** דוקא לענין מחיצה צריך שיבטלנו במקומו משא"כ לענין שיהיו באהל בין ממה למעלה א"צ שיבטלנו. **ליתא** .דאדרבה מוכח מתוס' (ב"ב ד"כ ע"א ד"ה שעלו) דאהל בעי קביעות מפי מדופן . **ולבאורה** היה נראה לומר דבאין דעתו לפנותו כל עוד שהטומאה שם סני . והכא בכה"ג מיירי (ועמ"ש בס"ד בזה לקמן פט"ו **בבועז** סי' **מ'** . שכך כתב הרא"ש) וכן מוכח לבאורה מסוגיא דב"ב (שם) דאוקי לנפל כן ח' דחוצץ דמיירי בשבת שאסור למלטו משם . וק' עכ"פ לאחר שבת יוציאו משם . ואי"ל כתוס' שרושב ששם תהיה קבורתו א"כ ודאי לא יהיה השתא . משום דאחר שבת לא לבד שלא יהיו אלא יוסיף טומאה על טומאתו שיביא הנפל טומאה בעצמו לב' הבתים הסמוכין לו . **אע"כ** דאף שיוציאו אחר שבת . עכ"פ כל עוד שלא יכול למלטו משם חוצץ . ולאחר שבת באמת יוציא הטומאה מהבית . **ואב** ה"נ בהעדר כל עוד שהעדר שם ואין דעתו לפנותן הוצצין ויפנה הטהרה או הטומאה ממקום שמאהילין זה על זה . ואם אח"כ יפנה העדר למקום אחר לית לן בה. **אבל** כל זה ליתא . דא"כ קשה כולה סוגיא דב"ב התם דמקשי הש"ס מינה לשמואל וכדמקשה מעשבים . וזה חזו לבהמה וכדומה . ואצטריך לשנויי כולהו קושיות בשנויי דחיקי . הו"ל לתרוצי הכא במאי עסקינן בשאין דעתו לפנותן בעוד שהטומאה והטהרה מאהילין זע"ז . אע"כ דדוקא באינו יכול למלט להדבר החוצץ משם . מצד איסור כבן ח' בשבת . או מצד הכרח אחר כחבושי מלכות . אמרינן דעכ"פ כל עוד שלא נמלו משם הוצץ . אבל בתלוי ברצונו למלט משם . ורק משום חשש טומאת אהל נוהר מלפנותו . ודאי לא מהני חציצתו עד שיחשוב לבלי לפנותו משם לעולם. **אלא** נ"ל דהא דאמרינן דאינו חוצץ עד שלא יהא דעתו לפנותו . היינו רק לאפוקי בשדעתו לפנות הדבר ההוא . אבל א"צ שיהא כדעתו לקיים הדבר בעקום שהרגה שם אלא אפילו בששות בעיניו . כשינוח שם או כשינפל משם . אפ"ה כל עוד שאינו מתכוין למלו משם בכוונה או אם משום הנאתו ודאי יסלו משם הי"כא דליכא הנאה לנטילת הדבר משם . בהא סני והוצץ . **ולפ"ז** הכא אע"נ דהעדר גורדות הם . ואין להם חזקת שישארו עומדים שם תמיד . אפ"ה כיון דלא איכפת ליה אם ישארו עומדין במקומן או ילכו לדרכם מחשב כאין דעתו לפנותן . **ובזה** יתורץ נמי מה דאמרינן (מגילה כו"ב) שהצצו בתיבה לפני המת. וכ"כ במאור שפקקו בטפיח (שלהי מסכת שבת) . וק' והרי עשוי להטלטל (בסוטה ל"ם) ויוציאו הארון ממקום שהניחוהו לחוץ . וגם הטפיח חזרו ונטלוהו משם כדמוכח התם . וא"כ היאך חצצו בפני הטומאה . **אע"כ** כיון דלא איכפת לי' אם ישאר או יפנוהו משם הו"ל כאין דעתו לפנותו. **מיהו** כל זה כתבנו רק ליישב דעת הרמב"ם (פט"ו מטו"ט ה"א) שכ' שאין חילוק בין סתימה לגמרי למיעוט דבכולן צריך שלא יהא דעתו לפנותו . **אולם** להראב"ד (שם ה"ג) ולתוס' (ב"ב שם) דוקא בשבא למעט המע"ט בעי שלא יהא דעתו לפנותו . אבל בסותם הפתיחה לגמרי אז אפי' דעתו לפנותו חוצץ. א"כ כל קושיותינו הנ"ל מעיקרא לא ק' ולא מידי . **ודן** אמת שהראב"ד לא הביא ראיה לדבריו . רק כ' בסוף דבריו דוק ותשכח . **ולפ"ד** מבואר בדברי רבינו לעיל (פ"ו מ"ב) דאל"כ מה יועיל הגפת דלת בשעה שהמת עובר . הרי דלת עשוי לפתחו כל שעה. **ותו** מדמקשה (ב"ב שם) לשמואל דבעי שלא יהא דעתו לפנותו מבריתא דקתני בכמה מינים דמטעמי בחלון . אבל היכא שבק מלאקשויי ממשנתינו ומקשה מבריתא . **ותן** דמקשה התם מעשבים דקתני בבריתא דמטעמין . והרי חזו לבהמה . ומשני דמיירי כשהן סם המות לבהמה . ולפיכך לא יפנה אותן משם . אבל ק' מה יענה שמואל ביום שירובר בו משנתינו דקתני ריש פרקן דאוכלין מהורין הוצצין הרי הנך ודאי בחזו לאו מיירי דאל"כ אמק"ט בלל ואפי' הוכשרו (וכמ"ש לעיל פ"ו **בבועז** סי' ג') והרי כל אוכל אדם ודאי דעתו לפנותן משם . **אלא** פירוקא דכולהו קושיות הנ"ל היינו משום דשמואל רק אין מטעם קאמר. **וה"ג** בבריתא קאמר מטעם . אבל במשנתינו דנקט חוצצין איכא לאוקמי שפיר בשסותם כל הפתחה . ואז אפי' דעתו לפנותן חוצץ . **וכל** הנהו קושיות חזקות הן לרבינו הרמב"ם שלא יתורצו רק בדוחק . עכ"פ האמת יורה דרכו דמסתברא בוה כרבינו הראב"ד . ואף שדעת צעיר ונבוה כמוני אין ביכלתו להכריע בין רבותינו מאורי עינינו] . (ו) קן היה ועוף שהוצצין שמהן נעשה הקן אין בין זל"ז מצ"ט . (ז) עוף העומד . אף שבין רגע יעוף ממקומו [ולהרמב"ם צריך שיהיה קשור במקומו]. (ח) שבלים מחוברים בארץ [**ואף** דיש בהם ג' לריעותא שיש רווח ביניהן . וגם עומדין לקצור . ונם הרוח מנידן . והרי קי"ל לענין סוכה ועירובין . דכל מחיצה שמנידה ברוח מצויה אינה מחיצה (כסוכה כד"ב ועירובין צמ"א) . **נ"ל** דרק להיות דופן גבוה י"ם דחשיבה . לפיכך כשמנידה א"ע ברוח אינה נדונת כדופן . אבל להחשב סתימה דבטומאה הרי סני בהכי למעט בהציצתו שלא ישאר מצ"ט אויר מאהל לאהל . גם במתנדנד . כל שנם כשמתנדנד לא ישאר מצ"ט אויר . בהכי סני (ועתוס' ב"ב דמצ"א ד"ה ועוף)] . (ט) ירקות מחוברין בקרקע והן ממין שאינו מתבלה כל השנה בעודו מחובר . (יוד) אוכלין שלא הוכשרו :

משנה ב (יא) ויז שבולם מהכותל לרה"ר לחלות עליו או להניח עליו שום דבר . ובולם מצ"ט .

(יב) שובך אף דרק להוכו עשוי . (יג) נקיקי הסלע המפולשין או לא . (יד) חלון מערה אף שנעשה רק למאור ולא להניח שם שום דבר בחלון בית או להאהיל . (מו) שן סלע שגדל בשפוע אף שנתהווה בטבע . (מז) ענפי אילן שמסיך כדפנות . ואהל סביב . או אבנים שבראש החומה שמתפשטין להלאה מהחומה . ודוקא כשאין חלקי זה וזה מופרדין מהדדי עד שיעבור בהנקבים והסדקין שמפרידין כל כך עד שיזוב דרך שם מעזיבה בינונית :

משנה ג ז' דברים מביאין ולא חוצצין ואלו הן . (א) כלי שאין לו מושב רחב או שאינו מחזיק מ"ס בלח . (ב) כלי פשוט של עור שמק"ט . אבל אינו נטוי כאהל . (ג) סדין פשתן שאינו נטוי כאהל . (ד) כלי פשוט מגמי או מקנים שאינו נטוי כאהל. וכ"ש שאר פשוט. כלי עץ שא"א לכופן להיות תקרה ודפנות יחד . (ה) בהמה או חיה שמתה או נשחטה או נתנחרה . (ו) אוכלין שהוכשרו . (ז) רחיים של יד המתטלטל :

משנה ד ד' דברים חוצצין ולא מביאין ואלו הן . (א) חומי שתי המהורין שלא בכסא הארינה . (ב) סרוגי שולי המטה שאינן מחוברין במטה . (ג) שולי משפלות של נמלים שסרוגים מחבלים . (ד) סרוגי הלונות שמעצים דקים . וכולן כשאין בנקבים שבהסרוגים מצ"ט :

משנה ה ט' דברים לא מביאין ולא חוצצין . (א) עשבים שיש בהן גרעיני זרע וכן ירקות הנאכלין ושניהן אפי' בהחוברין לקרקע אין חוצצין . ודוקא באינן מתקיימין כל השנה בקרקע . (ב) כפור . (ג) גליד . (ד) מלח . וכולן כשנקפאו לגוש א' . (ה) דולג ברגל א' . (ו) קופץ בב' רגליו. (ז) עוף הפורח. (ח) טלית המנפנפת כולו באויר . ואינה מהודקת בשום צור . (ט) וספינה שמה שאינה מקושרת . בית שבספינה שמה דינה כספינה מקושרת ומביא ואינו חוצץ :

משנה ו צ"ח בכ"ח מועיל מלהכנים טומאה . ואינו מועיל מלהוציא טומאה ואפי' להכנים ולהוציא ביחד . וכגון ב' כלי חרס מוקפין צמ"ם . תוך ב"א חצי זית מטת . ועומדין תוך הבית . הבית טמא ותן מהורין . וכן דלת נעול מועיל מלהכנים ולא מלהוציא . ואפ"ו ביחד :

מפני שבפרק זה רבו הקושיות והספקות ונתחבטו בו הרבה רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל ונכנסו בהרבה דוחקים ובמקום שלא מצאו טעם חלו לה בהלכה שאין טעם לדבר , ואנו בעניותינו מצאנו דרך ליישב רוב הקושיות ומתוך שהענין סובל אריכות הרבה ראינו להקדים כמה הקדמות גלויות וברורות ומתוכן יתבררו הדברים היטב בס"ד . ואחר נבא לבאור הפרק בכל פרטיו בס"ד :

א כל הפרק הזה סובב אוהל על הכלל שנעינו רפ"ו כלים אין נטמין אהל לעבר והיינו מעמא דכולי' פרקין דשלמה אינה כלי אינה מלגת מטמא אהל . ופחותה מלגת . אבל לא אתפרש פחותה זו מה היא . מי שיקבה בכדי מהרתה בעל מחוכת כלי וכן משמע מדברי מהר"ם דמפרש פחותה בטוגיו . משמע שאינה לאו' לקבל ונעל מכלי לו אפשר פחותה בכוכה . וג"ל דוקא בכוכה מיקבי פחותה והעעם בזה דבכלי לא מצינו הלגה בחוכה מלגת בגמ"ד פחיל בכלי חרס שאינו מקבל עומאה מעבו . וכל מאין שם ג"פ אין מלגת על מה שבחוכה ולא על עצמה . והלכך כל שיש לה שם כלי להגיל בג"פ אינו מגיל בחוכת אהל . והרמב"ם פסק פכ"ב מהמ"ת כלי שיקבה הגיו אע"פ שלעניין עומאה אינו כלי ואינו מקבל עומאה עדיין מגיל בג"פ עד שיפחת הוכו ע"ד ועיין שפ"ם דכלים ולכן נראה דבר שיפחת הוכה לא מיקבי פחותה להגיל בחוכת אהל כיון שיש לה הגלה בג"פ אין נעשה אהל .

ב עיקר הגלת נמיד פחיל הוא אם נחתם הפחת אז נעשה מקבל עד שהגקב יפה שאין שם סדק אפי' כל שהוא שאם שייל כל שהוא גלת מיכת אין זה נמיד פחיל כמ"ש ר"ש פ"ח דכלים מ"ו מספרי זוטא והיינו מיכות שהוכר בגי ג"פ שנתמרת כולו . ומיהו מיכות לאו דוקא דאמנו מיכות כתיב וה"ה כל שנחתם יפה מעצמו כמו דופן הכלי הנעשי מעצה ידי אומן שחוס לגמרי ס"ז נמיד פחיל ואפילו שחתו בקש יפה כתב מהר"ם פ"י דכלים מ"ג דמגיל וכ"כ עוד בפרקין מ"ב . **ג דף** כוורת דכולי' פרקין שסכימו רוב המפרשים שהיא של עץ ובאה בגמרא כמ"ש הר"ג וכן דעת הר"ש והרמ"ם ז"ל וכן נ"כ דעת הרמב"ם כמ"ש הר"מ ומיו ומיו"ם . ומהמו כ"ש שהרמב"ם עצמו כ' פי"ב מהמ"מ שהבאים בגמרא הם כאהלים ואינם כבלים ולפיכך מוללין . וכ"כ הרא"ד שם . וכולי' פרקין אמרי אינפכא דכבלים הגיבי ואין מוללין . וכרבנו בזה כתה בלבוכים ובנגנו בחילוקים אבל לא מיתנו ליאמר . הרא"ד מוקי לה בכוורת של חרס . וזה דבר זר שלא אמרנו בכולי' תלמודין כוורת של חרס . ועוד לגבי בני דהתם נמיד בחויר מני דמחזקת מ' אמה הוי כפחותה וע"כ בשל עץ היא ומתילא דכולי' פרקין בשל עץ . והרמ"ם כתב לעיל רפ"ח דחילוק יש בדבר הבמבומאה מתח הכוורת אינה מוללת אבל מן הגד מוללת שלא להביא עומאה מבית לבית וכ"כ הר"מ הבינתו מוי"מ רפ"ו . ומתיב לי דבפ"ם מ"ז תנן בהדיא כפיסה שנמחוה בל הימדות מבחון עומאה מתחיה כלים שבכפיסה מהוכים . אלמא דעומאה מתחי' נמי מוללת הכפיסה וכפיסה דהתם בחה בחדה היא הר"מ הר"ב עם לעיל . ואפי' לחתן דמפרש שאינה בחה בחדה מ"מ כיון שאינה מקבלת עומאה

א כל הפרק הזה סובב אוהל על הכלל שנעינו רפ"ו כלים אין נטמין אהל לעבר והיינו מעמא דכולי' פרקין דשלמה אינה כלי אינה מלגת מטמא אהל . ופחותה מלגת . אבל לא אתפרש פחותה זו מה היא . מי שיקבה בכדי מהרתה בעל מחוכת כלי וכן משמע מדברי מהר"ם דמפרש פחותה בטוגיו . משמע שאינה לאו' לקבל ונעל מכלי לו אפשר פחותה בכוכה . וג"ל דוקא בכוכה מיקבי פחותה והעעם בזה דבכלי לא מצינו הלגה בחוכה מלגת בגמ"ד פחיל בכלי חרס שאינו מקבל עומאה מעבו . וכל מאין שם ג"פ אין מלגת על מה שבחוכה ולא על עצמה . והלכך כל שיש לה שם כלי להגיל בג"פ אינו מגיל בחוכת אהל . והרמב"ם פסק פכ"ב מהמ"ת כלי שיקבה הגיו אע"פ שלעניין עומאה אינו כלי ואינו מקבל עומאה עדיין מגיל בג"פ עד שיפחת הוכו ע"ד ועיין שפ"ם דכלים ולכן נראה דבר שיפחת הוכה לא מיקבי פחותה להגיל בחוכת אהל כיון שיש לה הגלה בג"פ אין נעשה אהל .

ב עיקר הגלת נמיד פחיל הוא אם נחתם הפחת או הנקב יפה שאין שם סדק אפי' כל שהוא שאם שייל כל שהוא גלת מיכת אין זה נמיד פחיל כמ"ש ר"ש פ"ח דכלים מ"ו מספרי זוטא והיינו מיכות שהוכר בגי ג"פ שנתמרת כולו . ומיהו מיכות לאו דוקא דאמנו מיכות כתיב וה"ה כל שנחתם יפה מעצמו כמו דופן הכלי הנעשי מעבה ידי אומן חוס לגמרי ס"ז נמיד פחיל ואפילו שחתו בקש יפה כתב מהר"ם פ"י דכלים מ"ג דמגיל וכ"כ עוד בפרקין מ"ב . **ג דף** כוורת דכולי' פרקין שסכימו רוב המפרשים שהיא של עץ ובאה בגמרא כמ"ש הר"ג וכן דעת הר"ש והרמ"ם ז"ל וכן נ"כ דעת הרמב"ם כמ"ש הר"מ ומיו ומיו"ם . ומהמו כ"ש שהרמב"ם עצמו כ' פי"ב מהמ"מ שהבאים בגמרא הם כאהלים ואינם כבלים ולפיכך מוללין . וכ"כ הרא"ד שם . וכולי' פרקין אמרי אינפכא דכבלים הגיבי ואין מוללין . וכרבנו בזה כתה בלבוכים ובנגנו בחילוקים אבל לא מיתנו ליאמר . הרא"ד מוקי לה בכוורת של חרס . וזה דבר זר שלא אמרנו בכולי' תלמודין כוורת של חרס . ועוד לגבי בני דהתם נמיד בחויר מני דמחזקת מ' אמה הוי כפחותה וע"כ בשל עץ היא ומתילא דכולי' פרקין בשל עץ . והרמ"ם כתב לעיל רפ"ח דחילוק יש בדבר הבמבומאה מתח הכוורת אינה מוללת אבל מן הגד מוללת שלא להביא עומאה מבית לבית וכ"כ הר"מ הבינתו מוי"מ רפ"ו . ומתיב לי דבפ"ם מ"ז תנן בהדיא כפיסה שנמחוה בל הימדות מבחון עומאה מתחיה כלים שבכפיסה מהוכים . אלמא דעומאה מתחי' נמי מוללת הכפיסה וכפיסה דהתם בחה בחדה היא הר"מ הר"ב עם לעיל . ואפי' לחתן דמפרש שאינה בחה בחדה מ"מ כיון שאינה מקבלת עומאה